

אוצר נחמד

כולל

אגרות יקרות מאת חכמי זמננו

בעניני האמונה והחכמה

אשר אסף וקבץ

המוציא לאור

יצחק בלומענפעלד.

מחברת שלישית.

וויען, תר"ך.

פערלאג פֿאַן ישראל קנעפּפּלמאַכער אונד זאָהנע

(פֿאַרזעכער אונטאָן ערלער פֿאַן שמיד.)

זייטענשטעטענאָמע 495. א

OZAR NECHMAD.

Briefe und Abhandlungen

jüdische Literatur betreffend

von den

bekanntesten jüdischen Gelehrten.

Herausgegeben

von

Ignaz Blumenfeld.

Dritter Jahrgang.

Wien, 1860.

Verlag von J. Knöpfelmacher & Söhne.

(Vorher Anton Ebler von Schmid.)

Seitenstättengasse Nr. 495.

הרמ"ם זכ"ל מלכים פי"ג צאמרו אל יעלה על הלז שצימות המשיח יצוטל דבר
מונהגו של עולם או יהיה שם מרדש צמעשה צראשית אלל עולם כמנהגו הולך
וכו' אמרו חכמים אין בין העולם הזה לימות המשיח אלל שטנוד מלכיות בלנד
וכו' וצאמרו הזמן לא יהיה שם לא רעז ולא מלמעה ולא קבלה ותחרות שהטובה
חכיה מושפעת כרנס וכו' עכ"ל, וכן צפ' חלק כתב: אמנם ימות המשיח הוא
זמן שתשוב המלכות לישראל וכו' ולא ישמנה צמליחות שום דבר, אמנם שהוא
עמם, אלל שהמלכות תחזור לישראל עכ"ל.

3. ימים ב'ת' בארץ ישראל
ז' ימים ב'ת' בארץ ישראל

Schreiben des Herrn R. Kirchheim in Frankfurt a. M. an Herrn
Ignaz Blumenfeld in Wien.

שמחתי לכוני בקול כצורה כי פתחת עוד הפעם חורג נחמד לכל חן
יקרם חותם מפותח משמות חכמי ישראל הקרובים והרחוקים לכות הזמן המרמזת
היום על פני יושני חבל, וגם חכמי ארץ לפניך נבלי חרש מעשה ידי יולד ס'
כתב חמים מחכם חלמודי חסד צאריך אשכנז אשר קם למשפט על גדולי ישראל
להפיל כל גזוה אשר צלל דליותיו יקוננו כל אורחי דעת, וכאשר קבלתיך
צמחצת סניה של חולריך הטוב הקיכום חכם פילוסופי ספרדי אשר ינק סלצ
המורה וגדל על צרכיו, כן צריך היום דרך עקש ועקלקל אשר בלך צכלמה חכם
אשכנזי אשר חכה למצרה עם מורדי חור, והם חף חס ירלח ס' בלצנס וצמורחו
כגו, צמקירח עיונית הרו עמל וילדו שקר ומכתנים שוא כתבו על ראשי סכמיו
ולח פושעים ומורדים מור החוקרים אשר צללס נחיה צידיעת החורה וכסכמה.
גם חצור הזה אשר חכי נוחן לפניך חוס חסד צמחצני פלסתר סללה ומחצרו חוס
הרצני ר' משה חקו אשר תצונותיו ופירושויו על סלמחד כוכבים לשם ולחלה
מחכמי דורו חלל ען הצלים חקרי נשכה כמת מלצ ומצנוריו לא נשאר כי חס
זכר מעס, חלל סנעלנים והנרדסים מחמחו עוד עומדים כנס על סהרים וכל
הכמנע צללהי חמן יתצריך צממות רס"ג ורמ"ם ורל"נע, הרצני הזה ר'
משה חקו נקרא גם צסס ר' משה בן חסדאי וכוזכירוהו צסס הזה הרמ"ם
צמידותיו על פ"ק דגיטין והחכם ר' משה בר חסדאי מפולניס שיחיה ויאחיד
ימים כתב וגו', והחור זכוע הקטן (כ"י) צס"י ג"ג קכ"ה ועוד, וצס"י קס"ג
חצוצה על יחודי חסד כיוסצ חמת הסר וחפסו סכולה ממנו ערצות שלל יצרה,
וצסופס נרסס, חצוצה זו העתקתי מחצוצה שהועתקה מכ"י של הר' משה
חאקו ז"ל; וכן כ"י מצרובה הזכיר תצונותיו צס"י קס"ס וחוספותיו לגדרים צס"י
כ"י וכתב שם וכן כתב ר' משה בן חסדאי והוא הר' משה חקו. צמיו

ומצונותיו וחולדותיו הקרישו כל כותני עמים ודורשי שמות, חלל ממה שהזכירו
הרמ"ם ז"ל נדע שהיה חי צחלח חלף הששי, מקום קצורחו נרסס צס"ח מהכ"י
צרונל הכ"ל צס"י כ"ד וז"ל, ורלחתי צחצוצות הרב רצינו משה חקו ז"ל סיסד
כחצ חמים וקצורחו צעיר כי פו שטע ס מור לוי נלס, וליס ממספסחו
חכרי, חכרן צ"ר משה חקו, חחוס צשטר סלמלס כנכתצ צמלחשטע צצבת כ"ג
(סו"ח מהכ"י מינץ ד"י דף ל"ט צ), וחצורו כתב חמים הזה הזכירו הכת"ל
צמורח בעולה (דף קמ"ז) וז"ל, חחוס דעס סלחישית ביל דעת סחכס הרל"נע
וצן נצירול והוא דעת סנניחיס ליסח עוד גלגל עשירי סכלי וליסס סכל גלסון
סלינו סנה דלסונה לסוחו גלגל וקראו שמי סללסס, וככתב צס' כתב חמים סזכר
דעת הרמ"ם ז"ל חינו, וצחצוצותיו (ס"י קכ"ג) כתב הרב ס"ק רע, עלי
המעשה אשר כתב לי חחוני צסס סלירקו, גלסון מהכ"ל של שסלס לסונו צסיר
היסוד וגזר צמקומו שלל לסחרו על סמך גמס סכחצ צס' חקר יסן נוסן נקרא
כתב חמים כי סלומר סכרו סוכצ סח סכל ולסס צכל הרב זה מסרף ומדף.
ולסרו חזכירו צעל שס הגדולים הקטן (דף ע') ר' משה חקו יסר כתב חמים
והחכם סמפורסס לונץ העיר שס על דצרי הרמ"ל צחורח בעולה.
וכסס חצורו כחצ חמים הזה נשכה ונעלס עד אשר מלסון סחכס כרמולי
צולרות סספרים צפארים an. f. 286 וסכ"י חסר צרלסון וסופו ולל נרסס לל
סס סספר ולל שס מחצרו, חכן כלסר עצב על צחרי ומלל סס חלונת סמחצר
על סיר היסוד סכל כלסר חחצ צס"ח סכמ"ל סלל, מיר סמיץ עליה חורו וקרא
לו סס סמינסס לו, כתב חמים, וככתב סח סמו צגליון ככ"י, וסני סנוס חקרי
למלחות סח דצרי מדצרי הרמ"ל סלל צחורח סמולה אשר נמלסו גס כן צסצור
זה סלפנין, חלל סמחצר מיסח צספוס סס"י לסיוצ לרמ"ם צס ולל לרע"ן כלסר
נדפס צת"ה, וכן כתב סמסצר לקמן, עוד מדה זו היסס לכ' משה בן מייסון
ססיה סח ספילוסופין סלינן מלמינן סח סחורה וס"י צליוצ סן צעצדיון לל יסמין
סילו ספילוסופין סילו סעוצדים סוסו, לל סלמין לסס לכוידע סוד מליסנח וסמים
לל זכו צעיניו ספרוסיס סמדצריס ססר סחצודצ צמדנרות לל זכו צעיניו לגלות
לסס פללות סלכותו וסוד מחצורו וזכ"ס הרמ"ם ז"ל צס"י סלדפס, וס"י זה סמחגד
לפ"י הרב צמורה (ס"ג פי"ג) סס"י עצדיו על סגלגלים — ועוד חקדים דצרים
סחדים על חוכן סחצור הזה, הרב סמסצר ביה חכת סענסימס סח סצורל וסח
סשר שמי ססמים לל יכללורו, צחדרי סדרים ססניכורו, וסמח לל דמות וחמונה,
ססך מס סלמרה חורס סלמנה" וססיו, צזה על דצרי הרב צמורה וצס' סמדע
צצנור ססרסיק מן סצורל ית' כל דמות וגוסס, וכלסר סמחצר סיס רק צעל
סלכה ולל חוקר עיוני כל רליוחיו על גסמיות סצורל לקוחים מדצרי סגדות
ונמלמרים היסר זרים צמלמוד וצמדסס, וסניס דצרים של דעת סכצר סחלמחו

הרשיות בהן וינעור כפיו מכן ויחלה דרצני יחיד מן החכמים אשר אינן כפשוטן
(אגרות כח"צ) ומשמריהם באגדות נעושים בלצנו כמותם שכלי והקם הביוני
והדר אפירכי ומוחיז חיוצחל כללו הם הלכות קלוניות ומקוצלות מפי הנציחים,
וצלמות לא חדר על דרצני להורות צפס מלא "כי כל דרצניהם נאמרו משה מלאך
או דר"ק" והמשפט המעוקל הזה היה לנחלה לרצני אשכנז אחריו וגם תקעו
לפעמים יתדות הסלכה במקום רעוע, כנגד מה שאמרו סז"ל צירושלמי אין למידין
הלכה מן האגדות וכו', כמו שפסק ר"י ברוסל (ס' ע"ג) שאמרו לעשות עליה
משל נצטע אדום או ירוק לכוזר שבת וי"ע ממה דדרשינן בכל עת יהיה נגדיך
לצנים אלו ליתית וממה שאמרו נחעטף הקנ"ה כש"ץ וכלי ספק לא הרבה לו שלא
בלבד סיור של' לנשיה כחלג סיור לרמו על מדת הרמנים. ועל סלושי הדעת
כאלה המחליפים ושונים דרצני אלהים חיים נאמר ועם שונים של מתעבד. —
המסנה לא נשא את שם ס' המורה על שפתיו 1) ורק על ס' המדע ערך עלמחמו
וגם ס' האמונות לרס"ג לקח לו למערה ונשא נפש קס על דרצני העמוקים
באסדת הנורא ועל אשר סקירותיו המלאים דעת ותנונה. ורוב חלומותיו על
רס"ג יקנו על מה שהרסיק מהנורא כל חמונה ואמר כי הנורא הוא יסוד דק
רוחני וכולל את הכל. ודע כי כל המאמרים אשר העתיק המסנה מס"ה
כוח מן החכמים המיוסס לר' זרביה הנקדן אשר כפי ההשערה הסכסכה והאלף
הד"ה זל"ל (ראה ליון חר"ל) חוסף והרמיז דרצני רס"ג ליוסי המלינה ולכנות
הענין, ולכן יצדלו העתקות המסנה מס"ה מן חרמונו של אגן סיפון אשכנזי כפי
הנשמע חכמים מלה צמלה כמו שרשם ממאמר סז"ל על חואר עלמות אלהי
אשר חכמים ר' זרביה צוה"ל הכלל הוא על דרך משל, כי אין הנורא נוסס ואין
לו דבור ולא הלך ולא נעווע ולא נער ולא שמטה וכוא אור דק מכל דק וכל העולם
יושב ומורכב בו עד שהוא בחוץ בגבעות ולצנים ועלי יסוד ולינו מחלכלך
נמקום המנופה בעין השמש וכעין הדעת בלדס"ה (ויחזר מוצא המאמר הזה
צפי' רס"ג לס' ילירס פ"ה ה"א אשר העתיק המסנה לקמן). ור"י אינן חזון

(1) צפי' כחונה סוכס סוזס וסאס עליה חל"ס: שמעתי [מאמר] שרשם צס' המעיון
סקראו מורה הנבוכים שכתב על עקרא שדרשו רבוסיו עוסס אור בשלמה עלמד
שכחעטף הקנ"ה בטלים לצנה וברא עולם וכחז חיו ידע מי שצט דעת אורס זקן
ואורס אורה מלין בלקסס. וכ"כ על סז' דגרסינן צצ"ר סאדן ממה נבראס משלג
דרצני ר"א ור' יהושע חואר וכו'. וכחז חיו ידע מי שצט דעת אורס זקן וכו'.
דומס שפילוסופים חוארים שפולס קדמון סס לא בשלג שממס סכס נמורס צרשית
ברא וכו'. וכחז כי לא לוס ססס המסכן וסקרננות אלא כיו להרסיקס מצי' סכיו עשית
כן לע"ז דכתיב סעורכים לבד עולסן ולא בשלג דבר חמר. עז כלן. ראה חוך קצנו
הקנאים דרצני המורה לנחמים ונרעו והוסיוו על דרצני להנחיש ריחן צמיני סרצנים
וידע מה סז' סמנך ר"י עמדנן כי כרמ"ס לא כחז ס' המורס כי סס סלמית קועס

חכמים המאמר הזה (פ"צ ס' כ"ט): ואומר כי כל מה שרומזים אליו צענין הזה
מצלם ומקרה או חואר לעלם ומקרה לא יכשר עמנו לא רצ ולא מצט צענין
העושה כי זה העושה ית' ויחעלה החקיים לו שהוא עושה הכל ולא נשאר עלם
ולא מקרה ולא מה שחואר צו אלא שצנר נכר וננצל ונכלל. (ראה ס' מקור חיים
לרס"ג אשר כולל לאור הפסס המפורסס מונק ס' י"ד י"ה ס"צ ע"צ). —
והנה סס לא בגדלתי ורוממתי סת מסלרת המסנה צס"ורו זה צמלסמחו
אשר העריך וצחקירותו המסונבת צסנך קולים ונרקויס של אגדות, צזה עלינו
לבצח ולתס לו מורה על אשר הוריד ממעלתן ומקדושתן ספרי החושים כמו שיעור
קומס, סס סאנרים, סרקי סירה וס"צ דר"ע אשר כפי אשר שמע מרצותיו, סרו
והנו מלצ דרצני עינות אלה סכמי הקרלים לסז' צמץ ודומי על סכמי סס סחללים
סרסאונים מ:סיננו ומדריכנו צסוקים ומלות. ובצנר סז'לו לרמ"צס על סיעור
קומס סס סמס כוס סכוס סצור ססד מן הקרלים וסכיו כי כוס סצור
ססד מהדרסנים סצאדן אדום לזולתם גס. רס"ג בכתב צס' סחסוצס על סעוץ
כי סיעור קומס לא נחקצנו עלינו דרצני כל סחלמים מסיני סז'ינו לא צמסנה
ולא צמלמוד (סליכות קדס) וסכסס צסוקר גרעטן סז'יר אור סדס על סשכת
סצור ס"ק (צצלי העמות של סרצ' סכסס סרסנקעל מסינס סוזס מודק ס"ז
ולסלסס) והציל רשיות צורות כי סיעור קומס סיס סלק מלוחיות דר"ע
וסס ציחו רק סמדסיסים עקרוכס ממקומו, ועדצני ר' משה חקו צסצור
זה סכסז וכן צסיעור קומס סכסוז צידכס ס"צ צ"ג ע"ג נחלסמו דרצני. —
גס סז'יל לנו סליס ממה כמה מלמרים ממדכסים ומססרים אשר לא גמללו
צידיו וכוס סלססון ולין סני לו צרצני אשכנז אשר מודעו לו ספרי קרלים
והעתיק מלמר סלס מפיוס קרלי ססד על סחורה אשר נס מצנל לכוסיס
ומרוקיס סז'ילו לרגספורק, וסז'כו סס הקרלים סנכרי וסנועלי, כוס יסח
סליו. — סכ"י סזה סכר צרססיוו ונכוסו וגס צמלע סכר לפעמים סורה
סמס סן יומר ולא מודע לי כ"י ססר למלחות עמנו סחקרון. ססנור ססס סעמיקו
למעני סכסס סנודע דוב גאלדצערב וסצ"ס ר"ס ייצייער ועליסס סצוס צרכס
עוצ: —
ועסס ידילי סס עוצ צענין סת אשר סכיותי ססוף סוחו סל סולרך וסכמי
עמי יודוך סס חוסף לקצן ססריליס וממלע סססוקים מסיני מולעס ומחמס
אסלי עסר, וסמס סגיל צס' סממס ציסועמו. —
סרסנקפורט על סמיין צמסס מרססון מר"ך לז"ס ק"ס
ידילי רסאל צן שמעון קירכתיים.

ס' כתב תמים

לנבי אדם ולנבמה ולקיה שכבר היה בעולם וזאלו עליו ונעשה העולם מקומם, אזל הקצ"ה הוא היה שם קודם שגל בעולם וכשזל בעולם נעשה הוא מקומו של עולם וקודמו, כי העולם דק וכלין נגדו, שמים צורת חקן וכל צליל עפר הארץ, והיינו דקלמר "והוא נוסא את כולם" שהכל תלוי במאמרו ואין לו צו עייפות ויגיעה כחלים (1) ציר גבור. ומה שכתבנו למעלה "כרוב על כרוב ושק בעולמות אשר צר" והסתא וכי הוא לריך לרוב על כרוב ועל כנפי רוח, וכל אלה הוא צלם ומה לריך לכך, וכן בגלון (כ' אליעזר קליר) פייט "אל כרוב עלות חקן את הרוח ערם בכרוב עם וידא את הרוח" (לא 2) אותו שחיקן רוח עם עליו, אלא באותו כרוב מראה גבורתו לכחות מלאכי הסרת הנוחנים לו שצמ על כל גבורותיו שרואין במעשיו הנוראים, דוגמת "דרכת צים סוסין" (מצקוק ג' ט"ו) שהראה לישראל גדולת אהבתו וגבורת נוראותיו ומכירים כמו וגבורתו תמיד בכל עת, כזריחת השמש וירח וכוכבים הנראים בעומדים בקציעת חמת השמים והם מחגלגלים מהלך רב בכל יום מעת לעת, ויודעים כי נוראם חזק הוא, כך העליונים רואים בכל יום גבורותיו מופלאים צרכי צד ונפיו רוח וצפא מעשים המופלאים שלא נחמו לנשר ודם לידע, וכמו שיש מזכרים שמו הגדול על שומדש בכל יום חנויד מעשה צראשית, כך לצאות של מעלה משנחים ומצרכים את שמו בכל יום על רוב נוראותיו שמתחדשים תמיד. והעולמות שצרא אדון הכל לכבודו, מהן קימין לעולם מהן חריצין, כי זה העולם עמיד ליספק לחיובו וגבורו כדכתיב הן שמים כעשן נמלטו והארץ כנגד חבלה, ועל מנת כן צרא מחסילה להיות פרוזדור לפני העולם הצא לנכות צו צני אדם מי לה ומי לזולתו, והדרכים מחוקקים צו, דרכי חיים ודרכי מות, ורובו כוזה לשלוח כשעים וליסוכי כדדוקים, כי תחלתו הוכיח על קופו, שהלויקים הם נרדפים, נרדפים כהצל שברגון קין והיכן הוא וישע אל כצל? אלא מלאך גן עדן ועולם הצא, וכן אבות הקדושים היו נרדפים וגולים, וכן ישראל צין באומות נרדפים, וצפא שלוחה מדה לא תעמוד לעולם אלא עמידה שתחזק, גם העולם שהיה נוסגת אותה מידה עמיד להחזק וליתר, אזל עולם הצא הוא עולם אמת ועל משפטו ישנה לדיקים צעוצחן ונשלוחן והרשעים בנרתן ונדיתן, וצפא לוחה והעדה שתעמיד לעולם עולמים יעמוד לעולם ועד, וצכל עולמות שצרא באדור והחקיק, צרכה לשמו מכל ילוריו, כגניהם ועולה אותם לאין סוף. ונקרא אל רם ונשא, שעולם כסא כעזר ומקום שכינתו למעלה מכולם, וכן נאס לו, שכל ילוריו וצדושים כל המכוד וקדוש למעלה מחצו, עליונים מכודים וקדושים לעזרתו יומר למעלה מן ההמחונים, והנורא המכוד כל מיני כבוד והקדוש צכל מיני קדושה למעלה מכולם ומלך על כולם, ולכן קראו אצרכם ה' אלהי השמים והעמים שגד עשם לפורענות מכעיסיו ופעמים שהוא למעלה, ולכן היתה נאס האש ומלכותם סצדס לכבוד לירוף שמו הגדול, ולכן אסרו לדרוש צפרכסיה מרס כבוד וללבים הסמר צר, כי השכינה והמלאכים צאים שם לשמוע כמו צרעת כ' יכושע; (תגינה י"ד) וכן אין לדרוש במעשה צראשית צחקלת הסורה, שמש ינאין שמות כקדושים

ויש שם רמז מופתי בצניאם ואין כבוד שמים לדרוש ולפרסם צגלוי. ואמר באמוראים ננחו הלכות מעשה צראשית, ואין צדוניהו לא משנה ולא צרייתא מהם רק מעט נחלל במקומות הדרש תיבות ואותיות של צראשית. ויש שרואים להיות חכמים מעלמם וצודים דברים ואומרים שהם מעשה צראשית ומה שאומר זה לא יאמר זה, ויפה להם שהיקה. ולפנים בזכיר. וכן אומרים צמסכת קידושין (ע"ה) שאין לנסור שמות הקדושים אלא ללמעין. וצ"ר (פ' ל"ח) כששאל יעקב לבניו אם יש צלצם על דבר אחד וענו כולם שמע ישראל וענה יעקב צלחישא צדוך שכתל"ו אמר לו (1) הקצ"ה כבוד אלהים הסמר דבר אשר לו המלאך אין ממדות סקצ"ה שהיה מנהל שצמים של מלאכים. וצ"ר אין דורשין (י"ד) אמרו צדוניהו כל דבור ודבור שילא מצי הקצ"ה צרא צו מלאך שצאמר צדכר ה' שמים נעשו וצרות פיו כל צללם. וכל צדיות כגון שמים וארץ הרים וגבעות צקעות וימים ויערים לכולן יש מלאך. שלו כדמוכת צצרייתא דמעשה צראשית. והוא כשצבראו הם, צבראו מלאכים שלהם, אע"ג שיש מחלוקת (צ"ר פ"ג) יש אומרים ציום שני צבראו מלאכים ויש אומרים ציום הסמיש, הנהו גדודים שאין להם סוף שצבראו לשצמ של שמו על גדולת גבורתו. המכירים צו, אזל מלאכי שמים וארץ צבראו עמם ולא נתצרכמו עד שצבראו כולם. ותדע כי הכל צו צדכר שם מעשה צראשית ציום השני צרא שחקים וצרא סנדלפון המלאך, אמרו עליו על סנדלפון המלאך שהוא צוה על כל המלאכים שצמ מאות שנה ורגליו על תהום הסחורנה וראשו צין השרפים והמיות הנושאות כסא רם ונשא, וקוסר כחמים לקונו מתפלל ישראל וכשגומר לעשות את הכתר מצציעו צסם הסמורש ועולה ויושב צראשו של הקצ"ה וצאותו שעה כל מלאכי מעלה וכל שרפי מעלה אחותם חלמלס רחת וזיעה עם כל מיות שצמרכצה ואומרים צסכתל"ו ציום צרציעי צרא צול וצרא גלילור ומיום שצמ צית המקדש לא דבר הקצ"ה אלא עם גלילור המלאך צלצד ולנה קצרא שבו גלילור, מפני שהוא מנהל טעמי חורה והוא מכרין ואומר שנה צו חיעים ילליוו שצורים ילליוו, ועוד מלאכה אחרת יש לגלילור מחצת (2) של צראל יש לו ועתה עליהם גמלי ריגיון הוא נהר דיור ומעמידן לפני כל המלאכים ולפני כל השרים וכנדיצים וכל הסלפונים כדי שצציק ציום ותפול אימתן על הצדיות, וצדדשות הספוקים ינאס היאך צרא כל צדכר וצדכר היחידים הדיקים נרשים לככיר גודלנו של הקצ"ה ולדרוש צאיוס ענין צבראו, כי צצצילס צרא העליונים והסחמיונים כי גלוי היה לפניו שצמידים לצודו צלצו סלס ולא כעגדים הסמשמים את הרצ על מנת לקבל סרם וצרא עולמו צצצילס וצרא להם סכר ותשלומין גדולים וישממו צהם לעמוד, ולפס צרשעים שצמידים לעמוד וצרא גם אותם שלל יכיו קובין חגד ואומרים סס נצבראו היינו לדיקים; וכשצראס צרא להם גיהנם לחסלוס מעשיהם, וצרא מלאכים וצני אדם לעצודתו וצראס צללס דמות צצניתו, כמו שיש לעדות חורה וצניאס וכחוצים משנה ותלמוד ואגדות. חורה, דכתיב נעשה אדם צללמו כדמוותו, וכתיב וצרא אלהים את האדם צללמו צללס אלהים צרא אותו וה' יעקב צר צו ש. מ. ש. ו. ש. פירש מס' אבות כחוצ שם: שמי שפירש צללמו צללס אלהים צרא אותו קיי ש יכן ש על מין ה' ה' א, כלומר מי שעושה ססק צללס, משום שרואה לומר שאין הקצ"ה

ללם; והוא היה תלמידו של רבינו שלמה ז"ל ורבו של רבינו יעקב ז"ל. וכן
 חיקן ברכות מימות האמוראים: אשר ילך את האדם בללמו בללם דמות חביתו,
 וכן מאמרות שגברא בעולם ודברות של מלכות כלם מפי קדוש המדבר והמלכות כלם
 לבנו. וכן וסנה' ה' נלך עליו, וכן פה אל פה מדברנו. ונציגים: ואחלה את ה'
 יושב על כסא, וכן רשמי את ה' יושב וגו' וכל ללא כשמים עומדים עליו מימינו
 ומשמאלו. ובמחזנים מזה היות עד די כרסון רמיז ועמיק יומין ימיז לבוש
 בחלב מור וסער רשעים כעמר נקל. ובסנהדרין (מ"ז ב') לא תלין נבליהו על
 העץ, חנן אמר ר' מאיר משל משלו למס הדבר דומה לשני אחים תאומים שהיו
 צעיר אחת אחד מיניהו למלך ואחד ילל ללסטיות לוס המלך לחלומו וחלואו כל
 הרוחא אומר אומר המלך חלוי, ליוה המלך וסורידוכו. ובמס' ע"ז (כ"ג) ובמס'
 כ"ה (כ"ד) כל הפרגופות מוחרין סוף מפרגוף אדם, אמר רב הונא צריה דרב
 יהושע מפרקיה דאזיי שמייע ליה לא מעשון אחי לא מעשון אחי. ובמס' יומא
 (ירושלמי פ"ה ס"ג) שכינה היחס נכנסת לבית קדשי הקדשים עם שמעון בלדיק.
 ובס' שלו מנגלהין (ט"ו) דמות דיוקני נחמי בכס ובעונתיכם הפכאזה, ותיקרא
 רבה (פ' ל"ד) גומל נפשו איש ססיד הלל היה מסלך אמרו לו להיכן אחס סולך
 אמר להם לעשות מלוא לרחוץ אמרו לו וזו מלוא היא, אמר להם הן, ועם אס
 חיקונין של מלכים מי שהוא ממונה עליהן מורקן וסוטפן, איני סגבראחי בללם
 ונדמות דכחיז כי בללם אלהים נפשה וגו' על אסת כנה וכמה, הכי משמע דומיא
 דחיקונין. ובפרק ר' ישמעאל (ע"ז כ"ד) אלא שמעריהן אחי ומחתימין אחי.
 ורלוהו על הים כצמור נלחם ובסיני כזקן מלל רחמיס, ועוד אמרו רבנן
 כסגלה בקנ"ה צסיני עם כמה רבואות של מלככים וסגסוכו 1) ישאל מל
 במלככים סכ' דורי לא וסדוס דגל מרצס דגול ומסומן מכולס ולס במלך צסר
 ודס שיש בחיל שלו גלים וגזרים כמוהו ויחזר ממנו. ועל זה הענין רואין אומר
 וסמח בשמחת מעשיו סכ' ישמח ס' צמעשין. ובסורבן צימו ונגלות ציו דואין
 אומר צוכס ומחלל. ואמרו כצומינו בצרכות (ה) ועל כל משמר יושב בקצ"ס
 ושולב כלרי ולוער ארי סססרצמי את צימי. ובסוף מס' מענית אמר ר' סלבו
 אומר עולל עחיר בקצ"ס לעשות מחול ללדיקים בגן עדן וכול עומד צלמל וכל
 אסר מרסס עליו בלוצעו סכ' וסיה ציוס סכול סנס אלהימס. וכן בפרק צצס
 (פ"ח) ובמסותא (פ' חיי סרס) ומסות ס' ציטל אסר 2) צמעשין דף צמעשין
 רוסס את סדמות; 2) ובמדרש (סוסר טרצ ק"ג) צסוקל כסרסס דעוסו צמעס
 נפשו ממנו סכ"ד וסרסס וסכול על פני וצצ"ד חסיל (?). אס סין אס ססוק
 כדי לידע מה דמות למעלה מוסרין לו מפתחות וידע מה דמות למעלה.
 ובס"א דרסס ססנה (י"ז) אמר ר' יוסמן, מלמד סכתעסן בקצ"ס כסליח ליצור
 וסרסס לו למסס סדר ספלה. ובפרק סמתי קורבין (ו) אסר לוס סכ"ג צר יסס
 לרצ סייל צר אצין כני חסילין דמתי עלמס אחי כחיז צכו אסר לוס מי צצס
 יססלל — וכולו כחיז צלדעי. וכן כסצל לצללות במולס כסס דמות וקסס
 סכרי צצור צללו. ובמסות רסס (ס"ז) ר' לוי צסס ר' יוסף צר וסרסלל
 צמן סידי קו יסס ממסמסין צסס צסמס וסלרץ סיו מוסמן וסלכין צצין ססוק צי

(1) כח"ב"ע זיטער מורס א' וצמדרטו על הכורה (ס' חשא) ור"י הלוי בכתרי (ד' ג') הזכירו
לס' קדמון והרמ"בם כתב חשונה בלשון ערבי ח"ל בהעמקה (והיה בגליונה הרמ"בם)
כ"י אשר בידי יום בואת העמקה שינוי מהעמקה הרב החכם גייגר צנעטי נעמנים)
לא אליר בשום אופן שיהיה זה המאמר לחכמים וחלילה וחס שיהיה להם ואמנם הוא
סבור חסד מהדרכים שצא רץ אדום לוולתם והכל להדקתם זה הכתב
ואיבוד זכרו מלה רבה וסם אלהים אמרים לא הזכירו לסי שמי פים לו קומה הוא אלהים
אחרים בלי ספק. ראה ההערות של החכם דוקעס בעלי הקריעות 508 © 1850
ודברי החכם ואבם במחברת א' על התחיה, ולעיל ענה 57.

(1) וכ'ס בילקוע יחנו ס' רפ"ו: מהו אלפי טחאן כהלין ומשונטין ואלף על פי כ' ס' בס
מקיים צייטן למכר כ"י דודי לס ולדום. ובכ"י הג' וסוריסטק: זה שטחה (1)
(2) בכ"י הסתם: וזהו פירוש דברי ר' אבהו ג' ע"ב ח"א פסוקה פסוקה וזהו (2)

"אין לדבר קץ ולא סוף ולא מעור", אם הוא נר סמך, כיון שלא נמלא בחלמודיו ולא בחלמוד ירושלמי ולא במדרכים הגדולים, כי יש ספרים שזייפו המינים לסעודת אלה העולם כמו פרק סירה, וכמו צקופו "כל מי שהיה צו חמיר וזכה לכך וכך ופלוגי ופלוגי עדנים". וכן מה שכתוב בספר שם האצרים. "כך הימין כך שמו ושל שאל כך שמו". ובסוף הדברים: "כל מי שידע דו זה אמר ר' ישמעאל אני ועקיבא עדנים בדבר שנעלים הזה הוא נחיים עדנים". ואין להאמין, כי כותבים כך כדי להחזיק דבריהם. וכבר שמענו מרבותינו כי ענין המין וחזיריו היו כותבין דברי מינות ושקר ועוממים צקרקע ואח"כ היו מוילין אותם ואומרים כך מלאנו בספרים הקדמונים. ע"כ כל אדם אם דעו מהנהל בדברים החלונים יתבאר במקומם ולהבנת השם ברוך הוא לא חסור ממנו. ויש דמיון מעט להכיר מקלח כח גדלו וזוהר כבודו שאין להם סוף דכתיב כי ה' אלהיו אש אוכלת הוא אל קנא, הרי שלהבת שכתבם הפחילה גדל אורה וגדל כחה המאכלת וסורפת, אם ישם אותה באזוקה יוסף וזה אורה וכח הדליקה, ואם ידליק זה הנית עוד יתרחב כפה ואורה עוד יתרחב למגדול ולצורה וכן למדינה וכן לעולם עד אין סוף. וכן גבי אש של שמים אמרו צ"ל דיונא רבואה כארי ואוכלת לחים כיצעים, ואפילו אם היה מוצא חלף חלפים אלה וכולו מלא עולם כהרף עין היחה מתפשטת בכולו ושורר רבואה כארי במקום אחר. וכן מידת חוקה העולם כולו יורח ויורח, כי מבני אדם נעלם מהם וסגורים הם היו בשמים אלל המלאכים היו מולאים אותם, וכן הסיוות נעלם מהם וסגורים הם היו במחילת כסא הכבוד היו מולאים אותם וכשמרנים בשמחות ומזכירין שמותיו הקדושים עד שמתגבר כחם ונרשים להיות נפים עד קדושת כסא הכבוד ואינם מולאים. ומה דרים הם חיות הקודש אמרו חכמים (יש קס חסרון צכ"י).

לעוצה אורביו וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל, וירד ה' על כר קיני יכול השמים מתרוקן ח"ל כסה השמים בודו, יכול האמצע היה פנוי ח"ל ותהלתו מלאה בארץ; וכן כתוב למי יאמרו הגוים איה נא אלהיהם ואלהינו בשמים, וכן כתוב בשמים שמים לה' וסלף נחן לבני אדם, וכתיב קדוש קדוש ומתגמלין קדוש בשמי מרומא וג' ה' נצלות מלא כל ארעא וזו יקריה וסינו מה שכתבו למעלה זכית כבודו על כל, וכתיב אדיר במרום ה' וצמחומא (פ' וקבל) הקצ"ס מלמל שכינתו בין שני הכרונים של ונועדתי לך שם, והלא כזה נאמר את השמים ואת הארץ אני מלא, אריז"ל דסכנין בשם ר' לוי מלל למעלה שהיא נחולה על שפת הים געש הים נחמללח המערה והים לא חסר. ובזכרות ירושלמי (פ' ט"ו ה"א) מיייתי האי פרק דאין דורשין: מן הארץ עד לרקיע מהלך שמש מלות שנה וג' ורגלי הסיוות כנגד כולם רגל ישראל מנין ישראל, ראש כחם הוא גבוה מעולמו ואדם נכנס לזה"כ ועומד אסורי העמוד ומתפלל בלחישת וק"צ מה שאין הרי כל החורש לעדות. וגם חלמוד רבותינו שכתב הקצ"ס את עולמו במלמדו ובשנת שנת ממלכתו, דהיינו שנת ממלכתו ונחמ' שנת ירושלמי (פס"ו ה"ג) אסור אדם לאסתעווי מותר מילי בשנת של' שנת לה' שנות כה' מה הוא שנת ממלכת אף אלה שנות ממלכת. ולאחר שכלל לו מלאכה צמר לו מקומו למעלה כללנו צקיע עזו; וכן מקנו רבותינו בחפלה של שנת המחלש על חיות הקודש ובהדר כבוד על המרכבה, ציום השביעי נחמלש ויש על כסא כבודו קדם לציון דנשמיא.

הרי נחמלש הדבר ומעורבם שהוא סיוע והוא הצורח, יחיד שליט בכל קדושת שמוותיו, הוא שהיה וכוונת העיד ואין קץ ואין זקנה בשמותיו, וכל זולתו הוא צדלו והוא ילדו להיות, ולא השליט לשום ילדה לעשותו אלוה ולקרואו ה' בשמו. ומה שכתב צ"צ דר"ע שיש לו למעטיון שבעים שנות. ואחד מהם ה' הקטן, (1) אפילו אם אלוהו הספר צדק מכלל שהוא מוסר רבותיו המושלים צירחת השם, הרי הטיל צו שם לואי ונקרא קטן להבדיל שם עצד מהם דבר, וק"צ מה העיד עליו כי שמו צקרב וכן מעטיון נגימתיא שדי כדאמריין בסנהדרין (ל"ח); וצ"ס נגמר הדין (מ"ד): אמר רוס פסקיית בפני הקצ"ס רצ"ס שם אם יצא לצרכם ושדה ויעמדו לפניך מה אלה אומר להם רינך ריב את רעך וסוד אחר אל חגלה, ומי אית ליה רשומא כולי האי, אין דאמר ריב"ח שלשה שנות יש לו פסקין אעמון סגרון, פסקין שפוסק דברים כלפי מעלה, אעמון שפוסק עונותיהם של ישראל; סגרון כיון שסוגר שוב אינו פותח. ויש מרבותינו שמתרשים שהוא גבריאל (2) ויש מתרשים שהוא מעטיון וגדלו הקצ"ס לספר צדקות של ישראל וכו' נעשה סניגרון כיון שסוגר ומקיים צדקות שוב אינו פותח וצ"ס אין דורשין (ט"ו) קאמר שניתן לו רשות בכל יום לישב ולכתוב זכיותיהן של ישראל. וצ"צ דר"ע מונה רוס פסקיין נשבעים שמוותיו של מעטיון וכן אעמון פסקין, והחלמוד לא ענה אלא שלשה שמוותיו היינו אותם שמתחמטין על שם זכותן של ישראל; הרי דברים רבותינו לא שמענו שחנן הצורח שום גדולה ויקרא על שמו רק מעטיון ששמו כשם דבר כמו שכתבו למעלה או בשם לווי. ובמדרש משלי גבי קרא: סזית איש מהיר צמלכתו, צמלכתו של הקצ"ס, שזית במקדש צנה לשבע שנים וציתו צנה לשלש עשרה; דבר אחר בשעה שצקשו סנהדרין למוות שלמה עם ג' מלכים וד' הדיוטות עמדה שכיב"ה לפני הקצ"ס ואמרה סזית איש מהיר צמלכתו הם רולים למותו עם החשוכים, בלוחם שעה ילחם צח קול ואמרה לפני מלכים יחילצו ואל יחילצו לפני חשוכים, כלומר עם מלכים בשמים יהיה ולא עם המנויים יהיה, לגרסת רבותינו ויש לומר היינו נמי רוס פסקיית, וקורא אותם בלשון שכינה בלשון רבו; ומיהו בפסיקתא גדולה (פ"ו וצ"ס מדרש סזית) אין בגרסת כך, והבי גרסיין בהם: ולפני מלכים יחילצו כל יחילצו לפני חשוכים זו כת של רשעים אמר ריב"ל בשעה שנמנו וגמרו ג' מלכים וד' הדיוטות אין להם חל"ה צקשו למנות שלמה עמהם ילחם צח קול ואמרה אל חגעו צמטיי וג'. ובפרק סלק (ק"ד) אמר ר"י אמר רצ צקשו למנות עוד אחד בלוחם שעה בלוחם דמות דיוקנו של אציו ונשתמחה לפנייהם ולא שבגיתו עליהם זלח אש מן השמים וליחכה בפסליתן ולא שבגיתו עליהם ילחם צח קול ואמרה סזית וגו'. ומעשה אין לנו לחוש על גירסא של מדרש משלי כי חלמודו עקר. וכן רבותינו שהיו כבר לפנינו היו מלמדים: אם רולא אדם צספרים וסחלוכים דבר של תעסון אל יסוס עליו, מאחר שלא נחפרש צאבדות של חלמודנו שעליהם אנו סומכין.

ואחרי הדברים והאמת, דברים חורש ודברי רבותינו תגלים ואמוראים, מי שיצא להכחיש האמת והודאי ולחדש מה שאינו כן, צדו דברים ותחזולותיו

(1) על זה לללו כבר הקדמים (אשכול הכופר ק' מ"ח).

(2) כלה חולדות רש"י להחכם גלחך הלוי בהערתו ק' מ"ד.

(1) ראה מה שכתבתי לקעלה, עמוד 56.

5

שינוי שמות המלאכים על שם מעלתם הוא לפיכך נקראו חיות והם למעלה מן הכל וכו'. — כל אלו עשר שמות שנקראו בהם המלאכים על שם י' מעלות שיש להם ומעלת העליונה אשר מעלת הצורא היא מעלת האורות שנקראו חיות וג' (עד סוף הפרק). — עוד מזה זו היתה לר' משה בר מיימון שהיה אב הפילוסופין שאיך מחמידין את החוכם ופ'י' צאיוצ' הן בעצדיו לא יחמין, אילו הפילוסופין אילו העונדים אותו לא חמין להם לכוידע סוד מלימותו, ושמים לא זכו בעיניו, הפכושים המדעניים אשר החזירו במדברות לא זכו בעיניו לגלות להם פלאות אלקותו וקוד מסורו. עד כאן.

עוד כתב בעל ס' האמונות צ"ס פ' י"ד סי' י"ז (פ"ד ה"ח) וליך יסיה דעתו מליאת הצורא לקרב המשל לו גוף לא גשם ולא גוף אשר נקשר דעתו הדבר מן העולם כנגד החיות הנמלכות בכל וכל חיות נאמר כי הוא מחיה את כולם לכן נקרא מי העולמים צמחיה דניאל בעד המלאך וישבע צמי העולם, (2) כמו שנקרא הסיים נמלכת בכל קיעת (3) ובכל חיות כן הוא ימלא בכל דבר ובכל עולם. נעלה מזה הדבר למכון הדעת נקרא שמו מי העולם דעת העולם. נחפון דבר זה שיחקר דעתו כמו הסיי כמדבר גופו קטן מכל הגופות והוא כבד מכל הגופות, לכך הים הוא גוף חיותו וחיותו נוס לשכלו כי חיותו מגופו ושכלו קטן מחיותו. כזה הענין נקשר הדבר, כי האור אשר הוא פשוט קטן והפשיט צו חפץ הצורא אשר הוא גלותו נאור הוא וחסיה צו וחנענענו וחולחנו צמיות לגוף (4) והצורא יחרומם שמו נמלא בכל ומתגב הכל דעת הנמלכות צמיות והמנהיגים ונקרב דעתו צמחיה ונאמר שהוא שכל העולם (5) וכמו שהשכל לא יתפרק בהפרק הגוף כן לא יתפרק הצורא בהפרק העולם וכמו הדעת לא ימות צמות הגוף כן הצורא לא ימות בצדוד העולם ש"י המה יאצדו ואחיה תעמוד וכמו הדעת צמחיה והוא למעלה ממנה והיא מושכת ממנו עלתו, וכמו (הדעת) אשר לא ישאר בגוף [לא] עלם ולא נחח שלל יסיה עלת הדעת צם לפי שהחיות צכולם והדעת צמיות; כן ה"ק צ"ה, כי לא ישאר צעולם לא הר ולא ים ולא גוזה (6) שאינה נמלא צו לפי שהאור נמלא צו צכולם. ואם יאמר המקשה האור הנמלא צמים הוא גלוי וגלול האור שצו לא היה דק ואיך ימלא האור צעלים וצאצאים וצבאים, נשיצו ונאמר צמחותיו שהאדם יכול לשגורם ולפרפרם אז ידענו לולא כי האור שהוא דק צבם לא נתפרפרו ולא נשגרו וצמחותו אור גיחות ה' ימלא נוהר שם (צ"ח) גזרת ה'.

(1) הוא פ'י ס' ילירה לרס"ג מחורגם באופן אשר עשהקה אשר לפני מבי' אשר באור קשרי מייכטין.

(2) כן בגי' צ"ח: כי איך חעלה צמחותיו מליאת הצורא פ"ד העל הקרוב צמחותים לא ע"ד ההגשמה, ואמר, כי אנו נלידוהו כלומר נאמין כי הוא כן מלשון ליור ונאמר ע"ד המשל כי הוא מי העולם ולפי' קראו מי העולם כמו שאמר דניאל.

(3) צ"ח: וכאשר נראה החיות מליה בכל מקלח מצעלי החיים פ"י לא כל שכן צרוב כך הוא ית' מלי בכל מקלח מן העולם ונודע מזה למעלה השכל וחמדת ונקראו מדע העולם נחפון צוה להצמחו צביחתו ולהשמיענו צדך שמועתו כי כאשר צמי החיים כלומר הכוחניים ויותר מכולם הסיי המדבר לפי שחגי גופו יוסר קליס ומחזו שאר הגופות ולפי' נסיה מדור לחיות וחיותו מדור למדע לפי שחיותו דקה מגופו ומדעו מחיותו.

(4) צ"ח וכפי זאת הראיה נאור ונאמין כי האור שהוא פשוט דק מחפשי צו לטון פולר שהוא בצורתו וחנענענו ונחנענענו צמחות החיות לגוף.

(5) צ"ח מדע העולם.

(6) צ"ח ולא דבר קשה.

ומליחתם שם). וכנגד הדעת אשר לא יזיק לו צגדים מלוכלכים ולא טיט שעליו כן הקצ"ס לא יזיק לו מלוכלך העולם וטיטוף האדם. ולא דמיחיו לאור שמש לפי שלא נמלא בכל אור שצעולם, לא בכל אור סגור ולא צעלים ולא צאצאים והאור נמלא בכל. וזה המשל והחידות שמשלתי מחזק לב המאמינים בקשרם צשכלם כי צכח ה"ק צ"ה נמלא בכל מקום והעד שאמר אם יסתר איש צמחחים וגו' בכל מקום עיני ה' לופות, כי אין מעשה לאדם שלא יעשה צאור העולם ואפילו יספור חמת הארץ אלק אלפי אמה שם האור, וכן בכל מחשבותם וצמח צצצם כי שם האור כדכתיב כי אפי' ה' סוקר לב, והכל מודים לדבריו כי הוא נמלא בכל צמלע האור הגלוי גם האור הדק הקטן ממנו" וכו', מכאן מוכיח שמלצן ילא דבר זה. (1) וצמקום אשר כתב: הארון צמלע העם של ומחנה כלים צחוך המחנות, כן הילך מחלוצין צמיותו שהוא צן אוחם וצמחינה צחוך צני ישראל של' כי אפי' ה' סוכן צחוך צני ישראל ולא צחוך צני ישראל לצד כי אם כל הארצות של' כי אפי' ה' בקרב הארץ. וצמפר דניאל כתב אצן פ' א' ועמיק יומין יחיצ הוא מיכאל ולולי צרנינו לקרר הצמחי רחיות שהוא שר גדול; ואמר רצ צעדיה גאון כי זה יומין הוא גושם יצרא לעמו. ואמרי כן אשר כי האומר שהוא הצורא הוא כומר וכן האומר שהוא מלאך. עד כאן (2) וצמפר הקסיד: (3) אם כן שהוא בכל מקומות כך הוא צמחך וצמפר כמו צגלוי וגם טופת לא חזיק להוויחו ולא חכריחנו ממקום למקום והציא אגדש מצומר טו: והוא יושב פחה האהל, אמר ר' צרכיה צסם ר' לוי יצב כתיב אשר לו ה"ק צ"ה אצרכם כל זמן שצניך נכנסים צצ"ח ולצמחי מדרשות יהיו יושצין וכצדי עומד, זה טעם אלהים כל צעדת אל ר' סגי צסם יחק אלהים עמד אין כתיב כאן אלא אלהים נצ. ר' ישמעאל צר' חכיה כל קילום שישאל מקלסין לפני הקצ"ה כצורן יושב מה טעם ואחיה קדוש יושב חכלות ישראל. ולמה כל זה, כיון שכתב אלהים מקרוב אפי' וג' בלא את השמים ואת הארץ אפי' מלא, ומה לדין לכבוד להיות שם כיון שהצורא בכל מקום, והציא משל למלך שהיו צני אדם צצני וליה עליהם המצוים ילכו עמם לצית לרכם ומכודים יותר צמקום אכילה, וצמקום שצאים לגן עם המלך יותר מכודים, כן העולם כולו ציד הקצ"ס ומינה מלאכים על כל אדם וצצ"ח ספר חוריה וקצ"ה משליך מכודו, וכבוד של צ"ח שמתפללים צכונה אינו דומה לצ"ח אחר. ואמר כתב פני ה' צעושי רע, הכבוד של זעם, וכן נשתעסה השכינה לפני הגבורה (מדרש משלי), והכבוד שעל כסא הכבוד מופלא מאד, והצורא לא יתחלק, והצורא מנהיג את הכבוד כאשר יחפון. את השמים ואת הארץ אפי' מלא, מה ראיה משם, היינו שנופס ורואה עד חכום וקרא אחר מפרש כן: מי כס' אלהינו המגזיחי לשבת המשפילי לראות צמחים וצאריך. עוד כתב: הכבוד שיש לו קץ קציה לא יחכן אלא כנגד האדם כי הצורא אין לו קץ והנציא לא היה יכול לדעת את הצורא כיון שאין לו קץ ולא מראה וכו' (סוף המאמר הוצא לעיל דף 65). עוד כתב: ורצ צעדיה פ'י כל הכבוד שראו הנציאים הצורא צראו לפי לורך השעה, ומכס אחד היה מעמיק צענין אחר. עוד כתב: וכיון שאין קץ לצורא אנה יהיה הכתר של שצמות, אמרו מן הסכמים צצרא כבוד כך מופלא צורה וצמפארת.

(1) ר"ל רס"ג הוכיח דבריו ממקראות האורה ונציאים והמחזר קלר דבריו.

(2) כל זה לית צמפריו.

(3) הוא ס' הכבוד אשר זכר למעלה.

שאין מלאך יוכל לראות, ועל השם כבוד והעטרה; ויש מן החכמים שאומרים
מה שהנביאים רואים כך משים בלב הנביאים שנראה כך ומחוך המראה שנראה
להם ידעו דעת העליון. —

הנה מחכמת ספר האמונות יונקים כלם וגורעים ומוסיפים ועושים
ספרים הרבה ודברים ועממי הנביאות, אבל עד רב סעדיה לא היה שום מקדש
ממשמעות התורה הנביאים והכתובים ודברי רבותינו הנאמנים ועומדים לעד,
ומכמי הכפואות והמזלות צו הסכמה ומחזיקים בה, ושמה עליהם דורש במדרש
שיר השירים (?) הוי חכמים צעיריכם, בני אדם שהכירו דרכי שמה ולבנה ומזלות
ומה שמה יתירה על הלבנה וסלקו אותה על החדשים והחקיקו השנים על תקופות
החמה, והשנים נהגות ונאות כמו שהחקיקו, לא סקר ולא יתר, חכמים הם להחקיק
התקנה, לידע מעשה אלהים צדקיע, ולא ידעו להכיר את מי שנראה. ואת כל העולם
עד כאן. אבל סכמי התורה המעשה והחלמוד לבס נכון באמנה שלימה שהצורה הוא
עליון מעל כל והוא יושב על כסא רם ונשא כאשר מעידים עליו חמדי, ומושב יקרו
בשמים ושכינת עוזו בגבאי מרומים הוא אלהים אין עוד אחר: ויש בחכמי אומות
פילוסופים היודעים מדת מהלך גלגלי מזלות, וזה בא לעולם מחכמת הדורות
הראשונים קודם המצול שהיו חיים שנים רבים ועומדים ממראה עיניהם על כל
מזל ועל גלגלו וצודים מאומד הדעת כן הוא גילגולם וירידות לזה הגלגל ומכונים
הזמנים. וכן פי' ר' אברהם הנשיא ואמר: מי עלה שמים וידע, אלה הסכמים
נוראים מלצם כך השמים עשויים וזה כוכב משמש לזה, ורבותינו הראשונים לא
היו מוששים על דבריהם אם היו צודים כך נצח העולם ומי צדא ומה ענין
הצורה. וכן בימי רב סעדיה היו חכמי הדור סכמים ופילוסופים הרואים לידע
הכל במקירת סכמתם, ומלך אחד היה צאלמות (מחלמות?) סכס ולספרלוגוס
ועשה כמה ספרים של סכמות, והיו צודים מלצם כילד העולם עומד, ואמר בשביל
מהירות הגלגלים קרקע עומדת צאלמע צאור דוגמא אם יתן אדם גרעין של
חרדל צחוך שפופרת צילה נעמית או צכלי זכוכית ומסצו צכח עד שיצמד בגרעין
צאלמע הכלי, כך הקרקע עגולה היא ועומדת צאור צכס מכולת הגלגל שהוא
מסצו מלמעלה ומלמטה. ובעין זה כתב צכ' האמונות והו' לשונו (בעלמך שכי)
"וגם כן מלאנו צלצעה הנמלאים בעולם, הקל מחצרו קסה מכס חצירו וכל הדק
מחצירו איילותו קסה מאילנות חצירו, וזה פירושו העים קל מן העפר והוא קסה
מפני שהיא מזיזה אותו ומזעפת את גליו, והשם קלה מן הכל והיא סזקה מן הכל
מפני שדרכה ומסילתה סיככת את הכל וצזיזותה החדירה העולם מחקיים ועומד
וצנידתה הארץ עומדת צחוך הריק כדור צאלמע, משל לזכוכית פך שנחון לסוכה
לכור און קטן עגול ואחר כך מניחין על פי הסך סכסוי ומניעין את הסך, צלל
ספק תהיה לכור סלצן עומדת צחוך צאלמע הזכוכית ותהיה חלוי צאור הסך,
כך נידתה של אש מעמדת את הארץ צאורו של עולם". עד כאן. וקסה לסכס
שלסם, כי כל הארץ מיושבת בצריות וצאלילות וצחמים ולס כדבריהם כילד חים
מרגישים אותה הנידה הגדולה, ולמה לא חטטו את כל היקום מן הקרקע? ועוד
שעושים מעשיו של סק"צ כמלככת האדם ולא בגזירה וצמאמו, והכחוצ משכמו
חולה ארץ על צלימה, משמע צמאמו וצלווי; ועוד מי שיש לו זאת סכס לריך
לכפור צדברי חורס וצדברי סכמים שעסממל גלגלי המזלות לא היו עד יום רביעי
שנחלו המאורות, כי הגלגלים לורך המאורות הם, וכ"ת הגלגלים היו צכר עיום

הראשון שהיו מעמידים את הקרקע צאור אצל מאורות וכוכבים לא נחלו צהם
עד יום רביעי, מכל מקום לבית כלל צפרק אין דורשין ארץ נצחית חסלה וסח"כ
שמים, כילד עמדה ארץ אז צלל צידות אש הגלגלים לפי דבריהם שאומרים גלגלים
הם השמים. ועוד לריך לכפור שמה ויכופע לא העמידו המאורות בחלי השמים
שסם כן לא נחגלגלו הגלגלים וסיתה הארץ נופלת על עמקי סאול ולא נמלכת
יותר. — וכמו שצוה הדבר העמיקו וסמחו וכל אחד היה לומד מחכמת חצירו
אשר לא כחורס, כן סמחו צשאר דבריהם ולא ידעו מי קצב עמי. וכבר פי
ספירש דברי הימים כתב: כי בגלון מר רב סעדיה נאסר צצית המלכים י"ג שנה
וסעתיק מקפרי השיצב וחדש הדברים, סנה מסממל סכמי האומות היו שם עמו
והולך לבעמיק ולהשיב עד שנתיחד דבר צלצו והסזיק צו גם סחזיק צנהילת
דבריו להכניע את הרבים צאורחותיו על ידי משלים וגילגולי הלשוניות זה על זה
לומר צלצע פנים, ועוד היה יכול לכוז צמעשה קונסרסין מה שכתב צמעשה
עשר. והוא ענמו כחז שיש מן הסכמים סהיו צימו אומרים כי כל העוסק
צמלינות העולמות יולל לתרבות רעה, וסשיצ להם כי זה הדבר מרוסק מעיני
חסידי הדעת, נא שימחו על מה סלמר (למעלה דף 66) "כי הצורה דק מכל
דק וכל העולם הוא מורכב צו והוא מלוי צכל צהרים צגצעות צעלים צצעלי חיים,
וצכל יש צאור וסנופת לא יטפסו, ולכך סקיות מלוי והוס צכל", סלילה לקדוש
צכל מיני קדושה להחייק צמקום סנופת וצחוך סללמים, וכבר כתב לנו צחורה
והיה מסניך קדוש ולא יראה צך ערות דבר וסצ' מאחרין, סרי חמורס מעידה
שאין סק"צ צמקומות סלינס מסוגנים. דוד אחר סירה, סעשה סק"צ דדים
צמקום צינה ולא צמקום בינופת, כדי שלא יסמכל צמקום סנופת ולא ינק מסס
סל' ולא ססכמי כל גמוליו (סומר טוב ק"ג צככות). סנה סרמי דסחרן סכדרי
וסמודס צזה כופר צזה. וכן צפרק אין דורשין (י"ג) "סנדלסון עומד ססרי סערכס
וקוסר כחרים לקונו, סילי והכחיצ צרוך צכוד ה' מעקומו מכלל דמקומו ליכל
דידע ליה, אלא דלמר סס סתגל וסזיל כחר וימיצ צדוכתיה"; וכן צמעשה צרלשית
וכן צככות סחקנו רבותינו הקדושים, זה סל זה שוללים סיה סל סלים, ככודו
מלא עולם, עסרחיו שוללים זה לזה סיה מקום ככודו, וסללס רצנת, וססמל
יסלסו לספר האמונות וסלמר להם צפיו; ועוד סלל סוס צורס אורס כל סכן
צכווייתו והיה להם העולם להסעויר מלורה סלו! ועוד סלמר סלון צו זיזס
וחנועה, והלל מולצים אצנים ומוסצים עלים ומוליכים למקום ססר סרי יש כלן
זיזס וחנועה? וסין סכסל לסצין כי סויתו צמקום סרלסון עומד וכסמעצירין
סויתו צמקום למקום רואין אותם סלילו מסולסלת מכל לך וממיד נכנס צכן סווייתן
סל צורס, וכן צעלי חיים סעוצרים מכסן לכסן סווייתו נכנס צכן על כל נידתס
וכן רלסונס נסלרת צמקומה. יסמל לנו ססי"ת על סוללת דבר זה מפינו. ועוד
סנו (?) (1) למים סיים ולעץ סחיים לסחיות צו סת סבריות מלמר סכווייתו סל
סכורל צחוכס, יסיו חמיד מקל וסומר, וכל ממים למס נרקצים וכלים, יסיו חמיד
מכווייתו סהול צכל? ועוד סמסרס זה לריך סול לכפור צמה סלמר רבותינו
(ע"ז ג') סהול טס וססרלס צסמונס עסר סלף עולמות סכרל, והלל כל העולם
מורכב ועומד צו וסין צו זיזס וניעס? וכן סול סמת סודלי כופר צזה, סכך כחצ

כי שלטונתם בכל זוהי מלוואי צדקתם שכינתו מלמעלה, כמו שכתבנו לעיל
 ולדבריהם קודם שמורכב צו העולם או יותר (?) ולדברי רבותינו אינו כן דתן
 (מגיגה ט"ז) כל המקחכל בד' דברים רחוי לו שלא לא לעולם, מה למעלה מה
 למטה מה לפניו מה לאחור, ואמרינן בגמרא, בשלמא מה למעלה מה למטה מה
 לאחור לחיי שלא מה לפניו מאי דהוה הוה, ור' יוחנן ור' אל' דאמרי תרתייכו משל
 למלך בשר ודם שאמר לעבדיו בכו לי פלטרין גדולים על הסשפה והלכו וכו' לו
 אין רעונו של מלך שיזכרו לפניו אם ששפה, אלמא במקום עולם קודם שנברא
 העולם לא היה שם תפארתו וממשלתו. ניכרת כמו לאחר שברא את מקום עולם
 וברא בו עולם. וכן ראינו צפי' ספר היצירה של חכמי נר צוה"ל ש"ס, אמר
 אלף ונברא אויר, אמר מים ונבראו מים, אמר ש"ן ונברא אש, אלמא
 אויר זה ברוח ולא צורא, ונברא הוא שהיה צורא במאמרו וצווייו ונדברו כלשה
 מעידים הסורה ופירושו רבותינו דאמר פקא א"ד (י"ד) אמר ר' שמואל בר נחמני
 אמר ר"נ כל דיבור ודיבור שיואל מפי הק"ה נברא בו מלאך שנ' דבר ה' שמים
 נעשו, משמע דיבור ממש, ומאחר שהק"ה נסתר ונעלם מעין כל אלל שממראה
 במחילת מלאכיו כפי מה שיכולים לכוול גדולתו וכן לנציאיו כלומר במחומא
 (קדושים) "מבו ועתיק יומין יתיב, אלל שהוא יושב ביניכן כלל ד"ד ודן את
 הסומות", מה לו לכן טעם קדושה לשבז מה כן בווייתו. אלל סל דתן וצאן
 דורשין, כל שאינו חס על כבוד קונו רחוי לו שלא לא לעולם מאי היא, ר' אבא
 אמר זה המקחכל בקשת דכתיב במראה הקשת — מראה דמות ה' החס לאו עיקר
 מראה כבודו אלל שמדמיו הסניא למראה הקשת כפי מה שהיה יכול לכוול,
 סובב לדקדק ולהרהר בכבודו על אחת אלף אלפים של רצות. אלל בשבתי של
 יולכו צ"ס אמרו רבותינו למעט, דכתיב לך דומיה חסלה למרגליות דלית ליה
 סימני כל מה שאת משבח לה פגמה (ירושלמי ברכות פ"ט), כבוד עלמו לא כל שכן.
 ונבראשית רבה: ורעם גבורותיו מי יתנון אמר ר' יהודה הרעש הזה נשע
 שהוא יולל אין כל בריה יכולה לידע שומנתו וענינו ומה אם קדונו של רעם אין
 חס יכול לעמוד על קדונו של עולם על אפת כמה וכמה, אם יאמר לך אדם
 יכול אני לעמוד על קדונו של עולם אמר לו כי מה האדם שיצא אחרי מעשיו
 של מלך מ"ה הק"ה. ואם היה רואה ר' יהודה שמשחלגין לידע בווייתו של
 הק"ה היה רוקק עליהם. ובמחומא דורש "אנכי ה' אלהיך לפי שנראה להם
 הק"ה צים כבוד עושה מלשמה ונראה בסיני כסופר מלא (1) תורה צימי דניאל
 כזקן מלא (1) תורה צימי שלמה צמור, אמר להם הק"ה לא נשאל שאתם רואים
 אותי דמויות כדכ' אני הוא שנים אני הוא בסיני אמר ר' טייא בר אבא לפי כל
 עסק ועסק וכל דבר ודבר היה נראה להם. אלמא יודעים מזו כי נראה לצניותיו
 לפי עסק ולפי היכולת שלהם, אבל מראות גדול כבודו אין צריה יכולה לכוול
 וכל שכן בוויית גדולתו, ועל זה קאמר ואל מי תדמיוני ושועה הוא להרהר
 כייל ילמא כבודו ואין לו לדון ולידע גדולתו ומעשים הנוראים. ובמדרש "אמר
 ר' אלעזר בן פדת במקום שיש אוכלסין יש דוסק אבל בסיני כשבא הק"ה לסיני
 ירדו עמו אלפי אלפים ורצו רצות אלפי שאלן ואע"פ היו אלפי שאלן
 כמו שאתם אומר שאלן מואז" (פסיקתא פ' כ"א ושמות רבה כ"ט) "אמר ר'

שמואל צר נהמני אמר ר' יונתן מה קול ה' בכם וכי יש לומר כן והלא אין כל צריה יכולה לעמוד מפניו בקול המלאך של' וקול גויחו כתרשים וגו' וקול דצרו כקול המון וק"צ זה שכתוב בו הלא את השמים ואת הארץ אני מלא על"כו והוא לרין לדבר בכם, הלא בקול שהיה משה יכול לסבול; אלמא הוכחנו מדברי רבותינו אחר שהיה מדבר בקונו לישראל ולמשה הוא של' בו הלא את השמים ואת הארץ אני מלא, ולדברי הסבורים אחרו של' בו את השמים וגו' הוא הצורא את הבורא שדברה עם הנביאים ומעשה כל המורס בזה יכפור בזה.

ומה שכתב "וכעין הדעת בנפש וכו' למעלה ממנה והיא מושכת ממנו עולמו, וכמו אשר לא ישאר בגוף לא עלם ולא נחם שלא יהיה זהם עלת הדעת לפי שהחיות צולק והדעת צמית כן הק"צ, כי לא ישאר בעולם לא בר ולא ים ולא גבוה שאין הק"צ נמלא בו לפי שהאור נמלא בו צולק, והוא מנענע כל בעלי חיים וממנו חיים ומחנענעים", אין כבודו של מקום הצ"ה לומר כן, כי משמע אילמלא בגוף כבודו וממנו בעולם לא היה אפשר לעולם ובעלי חיים להתקיים, אם כן לא היה עושה הק"צ מלואו כלום אלא מכת גופו שצמקו מו מורכבים ונולדים כל היצורים.

עוד כתב (מאמר ב') "אין מקרא יולא מידי פשוטו אלא בזמן שפשוטו של פסוק דוחה דבר שהדעת מעיד עליו כענין של' כי ה' אלהיך את שוכלה ואי אפשר להעמידה כפשוטה לפי שהוא גוף ומופתי סכמה מעידים שאין הק"צ גוף" ועל זה מן הפסוק מכחישו ומפירוש רבותינו צויקרא רבה ונחמנומא, (1) וצפוף פ' המקנא לאשתו וצפוף כתובות דריש "אחרי ה' אלהיכם תלכו וכי אפשר ללדס לילך אחרי הק"צ והלא כחיצ כי ה' אלהיך את שוכלה הוא", משמע ומשעשוע פשטיה כן הוא. וכן גבי צריאת אדם שהיו כיתות מלככים עדיינין ולומדים מה אנוש כי קוצרנו הושיע אלצנו ציניסם ושרפם, וכן סוף פ' לוימל גבי שש אשות הן וכל' את שוכלה את דשכנים דאמר מר (סנהדרין ל"ס) הושיע אלצנו ציניסן ושרפן; ונחמנומא (פ' חנוכה) "משם ה' ירא שאל ישרק את של מוצת את עלי שטים אמר לו הק"צ אתה צאת אללי של' ומשה נגש אל הערבתל וגו' ואני את שוכלה את שאל נכוית". ואין להציג לו רמז וסיוע ממה שאמרו בצרכות (ו') הק"צ ממלא כל העולם ונשעה ממלא כל הגוף, דלדגזה משם כמו כן סחירת דבריו, דנשמה נחונה בו לאמר נתינת הגוף כדלמרו סרק חלק (ל"ט) אם כן גם הק"צ מילל עולמו לאמר שבראו ומילאו בזריחת שכינתו כדל' על מי לא יקום אוריהו; ועוד מדמקיים הסם מה הק"צ יושב צמדרי סדרים משמע דומיא דנשמה שנחונה צראם וצמות ומשם ממלא את כל הגוף כך הק"צ יושב בגופו מרומים ומשם ממלא את עולמו. וצפוף עוז (ק"ג) מקיים מה הנפש פהורה שהיא למעלה מן הגוף כך הק"צ עהור והוא למעלה מעולמו.

ועוד מאי מדמס "לדעת שאינו מתלכלך בלדס" (למעלה 67) והלא כח הדעת מכת הנפש או עכס סלג שמחשצ לעשות טובה או רעה וכן דעת צהמס ועוף צל לסם מחיות גופס אם אין הגוף אין כאן הדעת, וכי יש לו לדמות שאין אלהות אלא מכת העולם וכת העולם וליכרתו מאין צל, ועל כרחין עולם חדש הוא שיש לו יולד, הלא צל וגורל מליויי האלהים ומלמרו וצרא זה העולם צמקום

זה ועולמות אחרים צמקום והלא פירשו רבותינו (?) "צכל ציתי נאמן הוא שממר לו הק"צ את השם שהיה יכול לצרואת את העולם", והשתחא והלא שם לא היה אלהות שהיה מרכיב עולם עליו, וכי צימא ים אלהות צכל מקום סוף מזה העולם ויכול להרכיב עולם חדש עליו, קשה מאי צנא מזה עולם מורכב ונצרא מעלמו ועולם אחר יהיה נצרא צהולאת עממר שמו וכל על מקום אלהות, אצל תלמר שהעולם הזה נצרא צמלמרו סגור ואמר יהיו שמים וארץ וכל צלס צמקום פלוני וסיו, וכן צהזכרת שמו הקדוש שיגור בו שיסא העולם חדש והכל צדצור והשתחא ילמנו דברי רבותינו ונאמן צורא צגדולתו ונגדולת שמו שהכל צדצור ונגדולת שמו, שהכל צדצור וצליוייו והוא עליון ומלך על כל.

ומה שכתב "הבורא הצורא צרא אחרת מאור המוצהק" והשתחא אחרו אור מאין צל, אם צתחלה צרא אור ומאורו אור צרא הבורא חולדס של חולדס נמלאו השמים חולדס ראשונה והבורא חולדס שניה וכי הלי גופא דרשו רבותינו אצל לוימן סהק"צ. . . . וצרא לוימן. ואם זו אורה לקח ממקנא אלהות שלו, אם כן מה אמר "אלא יהא נחלק ונפרד" וברי ספריד לורה מלככותו; ועוד ברי אמרו (פסיקתא י"ד) עקצ רגלו של אדם "המכה גלגל כמה פניו על אחת כמה וכמה. —

עוד כתב צרא הבורא "למען יחצור אלל הנביאים כי הצורא הוא הוא המדבר עמו וכו' המלמרו" וכן ס' ס' יק מזה וכתב "שהנביא לא היה יכול לדעת את הדבר מי מדבר עמו כי פעמים השדים מדברים", חסוצה, לא יצרא את הבורא וישלס מלאך וידבר עם הנביא, ועוד צמקום שכתב ויהי דבר ה' אלי לאמר הסם לא היה דוחה דוחיהו והיה יודע שמן הק"צ צל לו הדבור; ועוד והלא יש רוח הקודש על הנביא ויודע שצל לו הדבור מן הק"צ; ועוד והלא אמרו רבותינו (מגילה ג') לא מפקי שדים שם שמים לצטלה, כדפרקינן אלל מלאך שצל ליסושה. וכתב "כי הבורא צריאה סדשס היל וכן הכסל", ראש מה כתב צמדש משלי כשצא אדם לדין שואלים לו אם עסק צמורה, אומרים למדת תורת כסנים שיש בו קלים וסמורים, לפית צמעשה מרכצס — צקס הכצור הילך הוא עומד, רגל כרלשונה צמה היל עשתמשח, שניה למס היל משמשח, שלישיית למס היל משמשח, ששכל כילד הוא עומד, לכמה פנים הוא מתהפך צפעס אסת, לליוס רוס הוא משעס, ככרק הילך הוא עומד, כמה פנים של זוסר כרלין צין כתיפין, לליוס רוס הוא עשמש כרוס הילך הוא עומד, לליוס רוס הוא משמש גדולס מכולן כקס הכצור הילך הוא עומד, עגול הוא כמין מלצן, עחוקן הוא, כמה גשרים יש צו, כמה הססק צין גשר לגשר, וכשלי עוצר צליוס גשר אני עוצר, צליוס גשר האופנים עוצרים, צליוס גשר גלגלי המרכצס עוצרים, גדולה מכולן מלפרני עד קדקד כלשי הילך אני עומד, כמה שיעור פיסת ידי כמה שיעור אלצעות רגלי, גדולה מכולן כקס כצודי הילך הוא עומד, לליוס רוס הוא משמש צלסד צשצת לליוס רוס משמש צשני צשצת לר"מ וכן ג' צד' צה' בו' וזו היל כצודי גדולתי וגבורתי וסדרי שצני מכירין את כצודי ועליו דוד אומר מה רבו מעשיך ה', מכאן היה ר' ישמעאל אומר, אצרי תלמיד סכס שעשמר תלמודו כדי שיסא לו מה להסיצ לפני הק"צ ליוס הדין. והשתחא אם הוא הצורא יפה משצנס צגצורחו וצעעשיו, אצל אם כולם נצראו מה שנס הוא זה לנצרא אלל למי שצרא. —

ונס' ה' כלות, שהוא משניות של מעשה מרכנה, כדברי רציו יב"א הלוי זל"ל, כתוב צהס "צכל יוס כשמגיע עלות הסמר מלך סדור יושב ועצק לסיות

ומה שכתב "וכסא לענין צורא לא יתכן כי לגדולתו אין חקר" והשמש אפילו לפי דעתו שהיה צורה ונקראת כבוד ה' כילד יתכן לה ללמס צין שני צדי צדון, אלא מרוב מיצתם, הכי נמי אם השמים וארץ לא יכללוהו צלחת צדיותיו ומלכים הכינו לו כס עושנן ואפילו צשאר דברים עושה מועט להסזיק את המרונה כדליתא צויקרא רבה (פ"י) וב"ב (פ"ה), גדולת עמו לא כל סכן מעושה כחפלו בכל, כי לא מעשנותיו ומשנותיו ולא דרכיו דרכינו, ומה לו לנן טפה סרוחה להרהר על עניניו. הנה דליתי סכותנן דברים ומתכללנן דברים ויש מהם שרונים לקיים סברתם ולא לסודות לדברי חכמים ע"ה, כי ספר הסמויות אומר "זה שלמרו טס צעולמות י"ס אלק להתרלות צהם לא נועדו כל ישראל" ובספר הסמיד אמר "הצורא דואה צכל אשר עשה צפעס אחת, דעתו צכל מה שעשה, אם כן למה טס ציום וצלילה צלותן עולמות ססוך לעולם, סצכל עם חוטאים העולם והממונים ינעקו, מהנעקתם יסיה מחרצ העולם, ויקום ממחמור וישוע צלותן עולמות של סכר הדליקים עד שיעצור צעצרו וכסהו צלותן עולמות דעתו אל צה העולם, סרק העליונים לריכים להמחין עד סוצו וסוללים הנשלמים לצורך העולם סהלכו עד מקום שאינו כוזה סילכו יותר עמו, וכחי עין לא רחטה אלהים זולתך, הנשלמים שוללים להם סיה מקום כצודו צליזה עולמות ונאמר לו אומר סצמ סרלויס לו לאותו עולם לסצמו ומגידים ומסצמים ואומרים קק"ק ג' מעמים, ססו סרוע מנצלותיו כסוול ג' סעות צלותן עולמות, ולא יתכן לומר לייחוד קדוש ממקומו כי על לייחוד יולד הכל אומר את השמים ואת הארץ אני מלא ואין מזיק לייחודו שום ערופת ודבר אסר". עד כאן, עמה עשה כל חפלות ישראל לצורא ולא לצורא, נקדש את שמך בעולם וקדוש וצדוך ממקומו. והפלא ופלא כילד סיה רשאי להוציא דבר זה עפיו. וצריץ מדרש סיר סשירים דל"תן אומר סף סשירים מלאכי סשרת אמרוהו המסוררים לפני ע"ה סק"צה ואומרים קק"ק. ולא ידענו למה סוול סיה למסכוניה נפשינן, כי צצציל כעס אין אנו רואים צשום מקום סלריך להחנקם צמקום אסר סכצב כתב וירל און ולא יחנוקן, ולא סיש סכתב והמלך קס צמחמו ממסחה סייך אל גנת סציתן; ועוד, הלל הממונים ינעקו גם צצילמו; ועוד אם סוול מפרש על סורה ספסס, הלל סיל לא צרסס לא אותן עולמות ולא עולם זה, סמוזה סטעס כוזה לומר ספר סמויות "לא נועדו כל ישראל על זה", סקסה לו לומר סססורכ טסה צהם וסיל לא צרסטה אומס ועוד סכתב "רק העליונים לריכין להמחין עד סוצו" אם כן ידעי ליה כסיצל ופליג על חלמודינו דקאמר מי ידעי ליה (צרכות); ועוד מסמע הנשלמים שוללים למלכים סהלכו עמו ונאסרו צחלי סדרך שאינו כוזה סילכו עמו ולכך אומר הנשלמים מעצמים קדוש וצדוך ס' ממקומו סנלותן עולמות וימחינו סייחור מיד, וכן מסעניע את הכתר ימחין עד סיצל ולא ינצרך להסציע סיסרה לאותן עולמות. ועוד עד לסמענין סקוק סצמות צלותן עולמות ליסמענין סצמות כסוול סלנן ויודעים סיה סוול וסאמרו צמקומו; ועוד סאמר, מה סאומר

קדוש ממקומו אין זה על הייחוד שהרי הוא חמיר במקומו, ולא יזיק לו שום טרופה, אם כן לפי דבריו אין שבתות [אלה] לכבדו ולא לצדקו וכינל מניחים את העיקר ולוחצים את הטפל ואמרו קדוש וצדק ללורה שגברלת, וגם שבת צמה שמחגם קדים בשמי מרומא עילאי בית שכינתיה; ועוד לאזה לורה יסיו אלה השבתות לפי דעתו שיש לו כבודות הרבה, ונחפלה שמהם להקדים ליוצרים בכתם. — רחמנא שרי לן כי מרוב שימנו דינרנו עד הכה, אצל ה' הוא יודע כי לא לכבודינו אלא לכבוד גדולתו ולכבוד מורנו שלא תיעשה מעל ופלקתר. וחזרת רצותינו אמת, כי כשתמציע את הכתר עולה בגובהי מרומים ואע"ג שמהרה את עצמו ציניהם כפי מה שיכולים בעלמאים לסבול מוראו וגדולתו, הכתר אינו עולה על ראשו באותו מקום, כי לקבלת הכתר של שבת ואודלם מהרה לפי גדולתו ואין לשום צדיק כח לראות בגדולתו מלכותו של אותו השעה. והאיש ספר האמונות היה דחוק להכניע את הרבים באורחותיו והדין היה עמו, כי ממנו חלל זו חורב חדשה מה שלא נשמע מאלים הראשון עד בואו.

וכן כתב (רס"ג בהקדמה) "אצל אענה כפי כמי וכמו שחמיר הכניא: ואני לא מחמיר להיות צי", וזה הלשון שגב, כי דינאל לא היה נציג כעו: שמוכית צונס' מגילה (ג). וכחצ "ואני מפגיע צמכמים וגוזרני עליהם שום ימלאו דופי או גנאי או טעות בספק זה שיחקנום כראוי ולא יאמרו כי זה הספק מייצ לחקן עוותו, אצל יאמרו כי זה הספק הוא ספר יסוד ה' וראוי על כל הסכמים לחזק הייחוד ולאמץ האמת, ועוד כי אין שני מחגלה צמכמתי ולא מנקש שירות צדיק, ועוד מקיים אני על החלמידים ועל כל דורשי החורב שיכינו את לבם בקריאתם צזה הספק לדרך האמת ויכינו את דעתם לאורח הישרה ויסקלו את דרך הייחוד מן הספיקות ויחזקו להם לפוני הסכל ויגיהו למו לפוני הדעות צעזרת המלמד דעת, וכן כחוצ אני ה' המלמד להועיל; וכיון שיצינו הסכמים צזה הספק וימעסקו צו יפה למען כמירת [ידיעת] הייחוד ולא למען שירות לבם, יחלמץ כס צעת הסיח המלמינים ויחמקו צדוע המייסדים ויסיקו הספקות מלצ הכגנים ויחמקו העיוותים מפי המחלעים (ויסיו) [ולא יסיו] מלמינים צה' צפתי יות [אצל] מלמינים אותו צדינה וצבכל" עוד סדצה זה האיש לכחוצ ועושה יוד (?) ומלילה ללומדי חורב שצכת צחורה שצע"ס להלמין צפתיות אלא פתיות הוא לומר כי החורב הוא משל ויפה שחיקה.

ור' משה צר מיימון כתב (ה' יסודי החורב פ"א ה') "המלוי הזה הוא אלהי העולם הוא המנהיג את הגלגל צכס שאין לו קץ וחכלית צכס שאין לו ספק שהגלגל סובב ואני אפשר שיסבב כלל מקצב והוא צ"ס המקצב כלל יד וכלל גוף". משמע מחוך דבריו ח מיד מקצב וכן מוכס צפירות איוצ שהוא פירש וכן כתב "השמים אשר כסא הכבוד ככין עליו הוא גלגל הסכל והוא עשירי העליון ושרקיע הנטוי תחתיו הוא גלגל המלכאים ומשם נאללת הנפש הסכמה ושמה חסוד ללכת צלחת מן הגוף ושחמיו גלגל המצלות שצעס המשרתים של"ס חג"כל" משמע שהגלגל הסכל מגלגל הכל מלמעלה ולמעלה עשיו הוא המנהיג את הגלגל צכס (1) סי' את הגלגל של מצלות, אם כן צמנס כתב צחורה ויכל אלהים ציום שציעי מלכתו אשר עשה, כי לפי דבריו עדיין לא כלל, ואם רוצה לומר הוא

(1) וכעין זה דברי המורה פ"ט מראשון סהרו לדבריו פ"ד משני, וראה דברי רש"י צ"ב נב' מן אבות י"ד ע"ב.

המנהיג את הגלגל של שכל יגזור על גלגל של מזלות ויגלגל (1) חלל ודאי על גלגל של שכל קאצור שהיה המנהיג את הגלגל תחתיו של מזלות ועל זו שטה שלהם שחר הוצרי שמים וכל חכמי האומות אומרים הגלגל העליון הוא זה המגלגל את הכל ולכן עזרל. כחצ צספרו: כנגד עשרת הדברות עשרה רקיעים ועשרי קודש וכן כסא הכבוד ואמר הנביא ושליו מלאים את ההיכל שלי הכסא כי הוא היכל הקדוש ומקיף כל המקיפים ונושא התשעה והוא כנגד חכמי.

וצספר לעונות (מאמר ט' דעת השמינית) מזכיר חמי חכמי האומות שהיו מחכמים ונודים כילד נכבד העולם ומי נדלו, וכת הניסוס (?), האומר כי הגלגל הגדול הסובב את הכל הוא צד העולם, ומידש הגלמים וילד העממים וגם אומר כי הוא קדמוני קודם היות כל ולינו מן הטבעים האלו שש ומים רוח ועפר ולא דומה למינים האלו אבל הוא סמיטי מפני שנידחו לא כנידת המינים צעבור שנידחו עגולה בגלגל ונידת האש והאויך עולת למעלה ונידות המים והעפר יורדות למטה. ואם נשאל מהם והלא סמימות אל שמש לא מגלגל העליון, אלמלא כל הוא של אש והכל נצרה, והם יאמרו לנו אין סמימות מגופה מפני שאיננה סמה בעלמה אבל סמימותה נעשית מן האויר אשר היא מחלגלת בחורו והאויר מוציל אלינו מלוחה סמימותה, וטעות הוא צידם, כי גם הגלגל נצרה מאין. ומה שאמרו שם כן היה האש עולה למעלה, אנסנו אומרים כי היא נידת האש העיקרת הסגולה והיא נידה עגולה ומגלגלה. מהל נראה שהוא דיצר על גלגל של מזלות שהם היו אומרים אינו אש, אבל הגלגל של שכל שמוקיף ר' משה נר' מיימון אפילו הם לא דיצרו, כי מי ייסדו חידות מדגד שאינם רואים, ועמה ראינו אותם חכמי הכל שהיו נוחים פחד (? והכוונה טבע) סמיטי לגלגל וכו' אומרים שהוא אלוה ונשאו ונחנו דבריים צהויות אל הצורא עד שיגידו צלצם כך יבא.

וכחצ ספר האמונות (מאמר ז') "כל החכמים משתדלים לידע סמימות החדש מעשה העולם צחכמה מופלגה והוא להם ממך דקות ופליאות ואממותו נקצעת להם צמחציאי שכלם, קל וסומר יולד, הכל אשר הוא כחלל לאין דמיון וסחור מכל מסחר ועמוק מכל עמוק ומצוי מכל חציון וגבוה מעל כל גבוה ואין השכל יכול להשוותו כלורה מפני שאין סמדע משיג לו וגם אין מולא לו לא מקרה לא טיפול ולא חיבור ולא מסמך, וכל סממשים והגושמים צראינו צעינינו ומללנום צסכלנו. לכולנו מללנו ראייה שיש להם עונסה לעושיהם: חור מהם ולצד מהם ואין יכשר שיהיה סעושה דומה למעשיהן. והלנשים אשר אינם מלמינים שהיוכל גושם אבל מלמינים שיש לו נידה ועמידה וכעס ורנון דומה הם למי שאמר אין אני עוין מרלונן ק' כסף אבל אני חוצע ממנו עשרת אלף כסף שהוא צודלי ק' כסף; לפיכך כשם שאנו מודים שאינו גושם כך נמנע שיהא משנה, ואין לו ערך ודמות ולא דופי ולא גנאי ולא מקרה". עד כאן. גושנו מדצריהם אס דקדקו וסכמו לפי דעתם צצריאה סנראה מן הארץ עד לרקיע, למעלה שהוא מושצ יקמו מה ידעו מה יש, וכי צסציל כן יאמרו שאין צהווייה ממשות, ולא סזכירו צחכמתם כילד נהרי אש הנשרפים צמים, ונהר דינור, ולמה אומה שש אינה עולה (? ושםל אינם מלמינים, כלשר ראייתי מפרשים נהר דינור זהו גלגל של כוכבים,

(1) למי הנראה יש סס מסרון או צכ' או צהעסקה.

אס כן סס חור מחלמוד דנותינו, ועוד הלל לא היה למעלה מן השמים, ועוד למס זילזל צכצוד עלמו לומר: סווייתו מלוי צכל אלל סהטנות לא יזיק לו, ס"כ אין כלן הויה ומעמה ספך קערה על פיה, וגם למס לרה לשומר את סחורה ושלל לעשות עצרות ולמה צרל גן עדן וגיהנם לזיקים ורשעים כיון שאין לו לא רלון ולל כעס; ודנותינו אמרו כצצרה את עולמו היה לפניו סממה וכן צהקמת סמשכן, וכן: עוז ומדור צמקומו, וצפרק סכל חייצין (ס'): צמסחריס חצכס נפשי צצחי גוסי; וכן: צח קול מנהמת כיונה אוי לי סססרצתי את ציתי וסגלתי את צני (צרכות), ועוד מה גצוכס הזכיר ר' משה צר מיימון שהוא מגלגל הגלגל וסלל כמו כן נושא כל העולם עליונים ומחמונים, ועוד נחן כח בגלגל יוחר מעה שהוא עושה, דצמדדש קבלת אמר ר' אלכסנדרי ס' מלאכים יש לו כדי שלל ישרוף העולם מיד (ילקוט שס). וסוינו גלגל ממה עוד כחצ ר' משה צר מיימון (ס') יקודי סחורה ס"צ) "זה סהנציאים אומרים שראו סעללך שש וצעל כנפים סכל צמדסה סנצוזה ודרך מידס לומר שאינו גוף ואינו כנד כגופות סנצדים כמו סל' שש אורכלה הוא ואינו אש אלל למשל" ונסוף כחצ "לון ססכמים סרלשוניס שלל לדורש צצצרים אלו אלל לסיס אחד צלצד והוא סיסיס סכס ומצין מדעמו וסל"כ מוסקין לו ראשי פרקים" וכ' כמו סכחצנו למעלה, ססחל וכי נכון לשוס מלמין סחורה לומר דצרה חורה כלשון צ"ס ועל עיקר סחורה לומר היא חדה ומשל; ועוד עשה סססוטיס שלו ולל שלו הן, כי סרלשון סססחיל לדקדק צהויות סל סק"צ ספר סלמונות ועל זה עלל וכחצ שהוא עושה מעשה צראשית! סלילס לקדושים אשר צלרץ ליגע צצצת עינם כי על זה נלמר הוי רצ את יולרו; אך מעשה צראשית סס כלשר פירשו לנו דנותינו דרשות של מעשה אלהינו והסמות סקדושים סיוללים מן ספסוקים שאין להם פיות רלויין לסוללן ולהגות צהן, כי הזכירו דנותינו להגות ולהרהר צמעשיו סנורללים כגון מ"צ ומ"מ, אבל ליכנס צחור שש סכלה שש מי רשאי ליכנס גושו ונשמו ולינלל. ומה סלמר ססמללך אינו אש, והלא אמרו דנותינו מיכלל הוא שר של שס וגנריאל של סלג ולל זה מציק זה; וכן סמללכים סנפלו לצשו גוף עפר ומחללס היו של שש, וכן סמללכים סנרלו לסצרהס ולהגר וליסושע ולגדעון ולמנוח וסשו רלו סוחס צעינים ולל צנצוחות סלצ; וצס"ס דצרכות (ד') אמר ר' סליעזר צן סצינל גדול מה סל' צמיכלל יוחר מצגנריאל וכ' חנל מיכלל צלחת וגנריאל צסחים וסליהו צלרצע, משמע סכך מנסגס וסיו מל ומידה, ונראה שלל חושש מה שהיה מולל מפיו. ומה סלמר: אבל מוסקין לו ראשי פרקים, לא עיין צה, כי לא אמרו על מעשה צכלשית אלל אמרו אסל דחן אין דורשין צמרכס ציסיד, חני ר' חייס אבל מוסקין לו ראשי דברים (1) וכן כנשים ללצושך דריש ליה על מעשה מרכצה; ועוד לדריס קשיל, סיה לו לקרות דרשחל צורל צרלשית ולל מעשה צכלשית. וספרים דורעל דורשין מעשה צכלשית צענין סמר ולל ידענו ליזה יכשר אס סניהס כלחד סוויין. ומה סכחצ (סס פ"ס) כי אני ס' לא סנייתי ואלו פעמים סיה כועס ופעמים סיה סממ סיה משהנה (אך פי' לא סנייתי לא נסחנתי שלל סיה לפניו ולל יסיה לסחרו) ולפירושו מה יאמר לא סנייתי אינו כועס ולל סממ כל סכן שהיס להס לענות לו לנציס אל יקפיד צכל מה סלנו

(1) ז"ל במחמר צ' למי. העסקה חזן חצון, וכן יש לו כל הצורות והגזל אחת מפני במחמר
זאת לורתי על דרך היסוד והקבולה לא ע"ד הסגסמה ומהם מה שמחמר הכחוד כן ס'
חלפיד, חס לזכרה הוא ואחרי שכולם בזה שפוא כ"א ש, שורף למי שכתב וכחש.
(2) יש מה מקרון צב"י ודברי המחבר הם נגד דברי רס"ג צמ"י לנס' ילידס המוצאים
למעלה עמוד 66.
(3) ר"ל כמו שכתב לקמן שרס"ג אומר שאין זו זיהו וניעם שאם לא כן יהיה דומה עומם
למעשה.

עליו, כל שכן שאין לו להיות כמו כזאת ממעשהו, שמעשהו יש להם נידה וניעה והילוך והעושה יש לו קצוץ במקום אחד כאלו אין צידו להזיז ולהניע וינטרך להיות מפילו במקום שאינו הגון סלילה לכן חכם להחמין כזה.

עוד כתב (בס' האמונות מאמר ז') "אחלפתי אשר אינם מאמינים שהוא נר גושם אבל מאמינים שיש לו ניעה ועמידה כעם ורלון ומחילה כזר הודו והעידו שיש לו גושם שהוא לשאר הגלמים דומים ומי שאמר אין אני מוצע מרחיצה ק' כסף אבל אני מוצע ממנו עשרת אלפים שהוא בודאי ק' כסף", לא אמר כלום, כי אין הגדון דומה לראיה וצדאיתו הוא קוטר דצדיו כרסאונים, במחלה אינו שואלו ק' כסף ולצדק שואלו ק' כסף, ואותם אנשים חכמים מחולקים עליו מודים הם שהוא אלפים חיים ומלך עולם אבל יש לו נידה והילוך ועמידה וכעם ורלון, שהרי קראי מקיימים להם ולא יאמרו משלים הם מלילה הם, ולא ינטרכו לומר צדא וקראם צמנו הנקראים ה', כי רצ סעדיה אם ספר האמונות הוא שלו, כי אינו חסום עליו, הים צימי חכמים הגדולים והוא היה קדמון אחר האמוראים, ודצדנים שנגנב לחקור ולפרש בדצד שלא נשמדלו רשאוים היו חכמי הדור מחוקים עליו כדי שלא לחלוק על החורה ודצדני רצותינו מדצדנים דחמישי צדן אנשי, והם לא עשו מזה ספרים ולא כתבו דעתם ורצותיהם וספר האמונות מזכיר דצדנים סתם ואינו מזכיר שמותם וגם מעט וצמנו ודע כיון שהזכירם בספרו שהיו אנשי תורה ואנשי חכמה, אבל ס' האמונות היה צעל לשון סדה והיה צל מרחוק לדצד על הדצד שהיה רלונו צו ולהציל צמטלים ומלילות כדי לדחות משונות של אחרים, וחכמות המשימים (?) וקצרות וקבלות שלכם הוא ברצו, וכתב ופסק כמוהו ואפילו דצדן שמכנים פילא בקופא דממטא, כי כל לומדי תורה והתלמוד והסגדות לא יודו לדצדיו, אם אין צדם נד המשתדלים צממית ממלות הסולך לפי סצרת הדעת, ובצדיל כן גם סצרתם מועה לסצרתו, כי כילד יאמרו שאין צדורא לא נידה ולא נייעווע ולא כעם ולא רלון והוא מלך עולם צהרים וגצווע וצצעלי חיים במקום אלמים ודצדנים שאינם הגונים, והלא יש גיכנס משוקץ, ויש עכס בדוניס צצכצת זרע רוחה ויש בדוניס צלואס רוחמה. וא"ת אין צו ממעות ולא יזיק לו, מכל מקום צמחילתם הוא, ועוד אם אין ממש דצדן צצדא העולם, אם כן מניין שיש צורא והגענו לדעת (המלות) [במנוס] שאומר עולם עלמו הוא אלוה ולא צצדא וכן לשנים אין סוף ואין מקד. ועוד למה דנו שאין צו זיזה ועמידה, שם יסיה צו יסיה דומה עושה למעשהו, והלא רחוק ועמוק ממעשהו שהוא אלפים, ומכילא צפסיקחא גדולה למאס נפשי לאלפים לאל חיי אמר ר' אושעייא לאל שכולו חיים ואלו צריכות שלו סתחמונים צדא מעפר והעליונים מאס וממים, ולדצדיו שאמר שאין צו ניעה ונידה כרי הוא כמעשהו שהרי הארץ אין לה נידה וניעה; ועוד כיון שקדושתו וכבודו להיות מסולק מנצרותו ומדצדנים המאוסים ואינו צו ממס, אם כן אין יכולת ורשות צידו, וטוב שלא צדא העולם והיה צצדו וקדושתו; ועוד דצדן הזה אנו מגנין ע"ז: ידיהם לא ימישון ורגליהם לא יהלכון ולא יסגו בצדונם.

עתה נחזור לדעת החורה ולדעת רצותינו ונעמיד כבוד הצורא יחנך שמו צפה כל צריות צקדושתו וצגדולתו, ונקיט המכשול מדעתנו, כי אלפים חיים אין להעריך גדולתו ויכולתו ולא ידמה לו עוס דמות ואין לנו עפה קרובה כמונו

להכיר בהווייתו וכשרונו להכרות עלמו למלאכים מלאה עלמו בקומה זקומה
כפי יכולת שיכולים לסבול ופעמים מלאה להם חור משונה בלא דמות ויודעים
שם שכינתו ויש לו קידה וניעה ק"ו מנצחות כדומים, וזכר חור שסוף שיי
הנצרות וזכר נמקומו העולם, ואילמלא שזה העולם בלא חידוש חור שנתחדש,
כל צריה שהיתה נכנסת לשם לא היה לה חיים, וכשזכר את האור החייהו ען
המות שהיה זו קודם לכן, כי הוא אלהים חיים וכלונו חיים וזכר באור עולם
שיולדו זו הנצרות כפי מה שגזר לכל מין ומין, וזכר עליונים צריות משונות כדי
שיכירו מקלת גדולתו וזכר אדם צמחוניים גם הוא מעין של מעלה ונתן לו
חורה כדי שיכיר מתוך חמורה גדולתו של צורא ויותר היודעים מעשה מרכבה
ומעשה נראשית, אבל בלא סכמת החורה נצטרך כל אדם מדעת להכיר גדולתו של
הק"צ; וזכר שני עולמות נמצאת שמו הקדוש של כי היה ה' לור עולמים, כמו
שלאמר רבותינו צמחמות (כ"ט), והיינו משל למלך שנים פלמקין במקום האשפה
שלאמר צמחניה (ט"ז) כך היו מקום עולמות קודם שזכר הנצרות האור לצריות
זו העולם. וזכר עוד י"ח אלק עולמות כמו שזכרנו רבותינו מקרא דישוקאל,
והיה להם קבלה ורבותינו אומרים דרש זכר"ק או אומר להם אליהו או מלאך
ודברי רבותינו אמת, ואומן עולמות להכיר זו גדולתו שם וכבודו מכל העולם כי
מה שזכר על כרוב וכי לריך הוא לכרוב והלא הוא צר מלאכים שניסב אמת
עוצרים את העולם והוא לריך לכרוב אלא באומן טיפה יש להם רשות לראות
כרוב ואופנים, ואז הוא יראם ומאויים על כל עליונים ומזדעזעים ומתפחדים
להכרות גדולתו ויואלים עמו צדקים משונים וקולות משונים. וכן מקול הסבת
שכל העולם שזכרנו צו שומעים בחיות והמלאכים ומצרכים את שמו חמיד על
כל בצורותיו, וזכ"מ שהוא הוא עליון על כל עליון ושכינתו זורחת בכל עד חסום
התחתון ורואה כל צריותיו מלאכים גבוהים עד צלי כנים, כי כך לורך לצריות
זה כמו זה; ואין ענינה למינו שהיה צראה וכל הכחוק לפניו קרוב כמו הקרוב
אליו, על כן צריתה שכינתו נמלא בכל, וזכו כבודו מלא עולם, וזכו כל את
השמים ואת הארץ אתי מלא, והיינו אליה כל ארעה ציו יקריה, לצד מעקום
הציון ללמים וענופת אין כבודו זורח שם, וזכר לדבר בשכניה מנעם ללם צהיכל
נפתלקה שכינה; וכשרולה הק"צ להצד עם נביא יולא קול מתקום שזרחת
שכינתו כמו לנביא השקר על שולטנו, וכן צה קול מתוך הארץ כדאיתא בשגדה
(?), כי כמו שכל הגוף מרגיש מחיות הנשמה המושכת חיותה לכל האברים והיא
למעלה צראש, כך הק"צ צרית שכינתו עושה חיות בכל העולם, ע"כ הוא הוה
ומאוי בכל והוא לצדו עליון מכל עליון. וצ"ע ערני פסחים (ק"ח) אומר למה
נקרא שמו כלל בגדול אומר ר"י מפני שיושע הק"צ צדמותו של עולם ומחלק מזון
לכל צריה, פי' דכתיב נותן למס לכל צער כודו לאל השמים, וכן ומילין ללה
עילאש ימלא, וכתיב הלא אלוה גובה שמים.

הנה זכינו ללאת מקצרת המפרשים שזכרנו לורות לדבר עם הנציגים

ואותה הקבלה נשארה צין הקראים והעניים, כי כן מלאנו צמירות שומע
שלהם ויש זו כמה דברים נאולים על לימד המשנה והתלמוד, והגידו לנו שאותה
קמר המעוקל צל מצל לרואים ומרואים הציגו לרגיש פורק,
וכן כחוצ זו צמיר המינין ויקרא ה' למשה מתוך ההל כי היה קרוב צהר יוסף
מכל ישראל, ולא יכשר שנחשוב כי הכבוד אשר יקד צהר סיני הוא אשר דבר למשה

כי ה' צרא קול והוא הקול קרא למשה כי ה' הצורא לא יספר צמיר ולא יכיל
לו מקום ולא נאמר עליו כי הוא צעולם ולא מוץ לעולם כי זה הדבר צמיראים
אשר יש להם כונד גוף ויכיל להם מקום; וזה שאמר וירד ה' הוא הכבוד הוא
הצדק אשר הורידו צמקום ראש ההל. ולא נחשוב ונאמר כי זה הכבוד שמו ה'
כי זה השם לא יכול על הצדקאים, (1) גם זה שאמר חנני ה' אלהיך הוא דבר
צדק (2) וידענו כי הכבוד ירד וה' צרא קול ודבור ולא הכבוד דינר, ומעין זה
שאמר ה' נראה אליכם הוא כבוד ה' צדק, וכן צכל מקום שיאמר צל אליכם,
וירד ויעל, ראיתי את ה' והדומה להם. ואמר כי זה שאמר ען יכנסו אל ה'
לראות זה מודיע כי שם היה דמות צמוך האש צמוך הענן, ולכך אמרתי כי
כבודות ירדו צהר סיני. ואמר אצטרי ה' צרא קול מהרה וכלנישו צדק
ולא הקול אחר חנני ה' אלהיך אלא בצורא אחר חנני וכו'. אלא אצטרי
ואמר מה כתיב ה' מסיני צל וזרח מצעיר והשיב ואמר כי צ' כבודות ירדו על
כר סיני אמת ירד צמוך האש ואמת ירד צמוך הענן (3) ועל דמות כמו אדם וסודיע
כי הכבוד היה דמותו דמות אדם. ואמר מקלת המלמדים כי נעשה אדם צללמו
כדמותו ישוצ אל זה הכבוד אשר היה דומה דמות אדם ואולם לא היה צהר
ודם צכל גופו אש; ואמר כי זה הכבוד אשר צרא ה' צמשת ימי צראשית, ואין
כבוד זה צלצד, כי צרא אשד גדול ונורא מזה, אשר לא יראוהו לל שרפים ולא
מלאכים וכאשר ראם ה' נכמתו בעתיקו מן ישראל נעת שהשחיתו את מעשיכם
ונשאו צין הארץ וצין השמים כדכתיב: אלכם ואשוצה אל מקומי. וכמו שיש כבוד
מכוד ומעולה מצדו כן המלאכים מעולים מצדיהם. עד כאן דברי המינים.
הנה צמקורת זה מתחללים וכוללים צמק, הם אומרים לא קרא את הנורה ה'
וכן' האמונות כתב (למעלה) "כי צה שם ה' צהם סיגול שיהא לורות
כדי לגדלה". ויש חרוב מקורין שיר ה' יסוד, ושומעתי שר' צלל ל עשאו מע'
האמונות ולא כולו, כי מסרנו העתהיל שדי ה' שמו אל עשאו, וכן כחוצ צו:
"כולם נך ואמה צכולם, מוצצ את הכל, ומלא את הכל, צהיות הכל, אמה צכל,
לפני הכל כל היתה, וצהיות כל את כל מלאתה", ואם כן מה שכתוב צו "דיין
יתיב בעתיק יומין ולצאו על שמתל וימין" זה רואה לומר שהוא לורה הכנרת
ולפי דעת החורה כל האומרו כרי זה מגדף (4). ואצן עזרא כתב: כי גוי מין
שאל לו צהיה מקום יש יותר מן הצורא ולקם מלאה חס ושם צכום של יין אדם
ואמר למין צהיה לדי יש מן היין יותר ושצנו סמין וסודה לו, משמע גם שאר
סמני האומות יש להם זאת הסצרה, וחשובה גנותה כשינו, כי צהיה של לחם
עממם ולדצריהם אש כן גם עולם צצריהת ממעות שמים וארץ (?). ואין
הדעת קוצלת להנין חכמה חילונת שלהם. וכי כילוד אין צו מיכוד והלא אדם

(1) אלא פי' וירד כבוד ה'.

(2) ר"ל הקול שאמר חנני הוא דבר צדק, חס כנגד מה שאמר חנני לקמן ולא הקול
אחר חנני אלא הכבוד.

(3) וכ"כ באשכול הכוסר קי' מ"ח ומלאדי אומר שני כבודות ירדו הכבוד האשד ירד צענ
הענן — והכבוד השני צהם. ואם קי' מ"ח: אש"ע שהכבוד היה נראה צהר וצמק לא
הוא היה המדבר כי אש קול אלהיך.

(4) ומשמתי מן החכם ש' זאקס, כי הגאון הרב ר' אליה ווילנא הזהיר מלאמר שיר היחוד
צצ"ה שלו, לפי שלדעתו היו מחננו מכלל צלוצ וסמו רשום צראשי חרובים לסוף
יום שלישי.

חולב חכמים מן ההר ומציא אותם במקום אחר, נמלא כפרד ומקורו, וכי תימא
 נמשך לחוכו מן כלדדין ומתמלכות, אם כן חקר ממנה מן כלדדין; ועוד כרי יש
 שם נידה וניעה ששואב מים צנכר או צים מלך זה ושופכים מלך אחר שעכשו
 נעשו הכל (נעשו) אחד, כאשר נתחלה היו צמורת הים ועתה נשאלו צמורת
 הים, ואין זיזה וניעה גדולת מור, והשחל על ידי צמר ודם זיזה וניעה כזה צו
 ועל ידי עצמו לא אפשר להיות צו נידה וזיזה? וסכמה זו החלונת אינה חלה
 להכפיל צני חלם להוליאם מדעת אמונת החורה אשר היא מקועה כלב האדם
 כגדולת יראת הצורל והיא אמונה שלימה ומיושרת, שהוא מאמין שהכל נצרך
 צלון הצורל והצורל הוא למעלה מכל גוזהי שמים, והוא נעלם מעין כל, כי עין
 צריותיו אפילו הגדולים כמו חיות ושרפים לא יוכלו לטבול גדולת הדרו ומרחת
 תארו, שאם היו רואים ציורם ממה שיש להם יכולת היו מוזרים לאין, והוא שגור
 גלגל המזלות להחלגל כל יום בקצב השעות והרגעים, ועל תנאי גלגל מתחלה
 ואמר לו לעבדך, וכן לארץ שתהיה חלוייה על צלי מה אפילו אין גלגל המזלות
 קציעה, ולא כדצרי רוח שלכם שאומרים מכל גלגל הגלגלים עומדת צאור, ולא
 כדצרי הוות שלכם שאומרים צעניל שהוא צכל על כן צכמו מתגלגלים כי הוא
 מתגלגל אותם, ודצרים שצורים מתחכם, כי יש לו כח לגלגל הגלגל ואין לו כח
 לחמם הקרקע צאור אע"פ שהוא צכל חלה לריכה היא לעמוד צאמלע צרוס גלגול
 הגלגל, והצל הצלים והכל הצל, כי זו היא דעת של חכמי האומות שלא היה להם
 אמונת החורה ומצדים מלצם מה היה קודם וכילד היה העולם; ויש מהם אומר
 הוא קדמון והוא הנוכח מיני צרואים צחוכו והיה צצר, שנים אין סוף ואין חקר,
 עד שאומרים שאין מלל טפח בקרקע שלא היה שם ליר של דלת, חלה צצר הוא
 ואצדו והכל נשכח, ויש שאומרים עולם מלש הוא וצראוי, ומה היה קודם לכן,
 כמין אור זה שהוא מן הארץ עד לשמים, והצורל איפה היה לו להיות אם לא
 צאמו אור וכי תימא הוא כולו אור כולו חיים, אומר שהוא דק מכל דק ואין
 ממעות ומלוצם ומחוסם צאור העולם, והרי הוא צעולם כמו דעת צלם שאין
 צו ממם וכמו שהדעת מנסל ומציעה את האדם כן הוא מנסל את העולם וצורל
 את העולם והרכיבו צחוכו, ולכך נמלא חיות צצרות העולם שנקלים ורמשים
 הצצרים מקרקע ויחשים וצוצים הצצרים מאור, והנה אינם יודעים כיצד
 צרא יש וממעות מאין חלה הם יודעים ענין והיה של צורל עד שצריכים לומר
 מה שכתבו קראי כשהק"צ ירד ליתן את החורה וגם כשמתחלה ומלך עם הצצרים
 צרא לורות ונקראים עם שם ה' ושכמו הפסוק: וכנודי לחסר לא חסך, חכלתי
 לפסילים, לומר מי שהוא אומר שנותן כנודו לפסילים, וגם זה אומרים כדי
 לקיים מצרים והצבורים שלהם, גוזרים על הצורל כך יש לו להיות, וכמה משפילים
 ומצים את עלננס, ומי שהוא שומע דצריהם וסושן אותם ומש נודה דעתו
 כיצד נמלא צללמים של עץ ואבן וכסף וזהב, וכצר פטרו מן הדין ועודי זרות
 שיכולים לומר שעצדו הצורל הנמלא צכל, וכילד הוא נמלא צמקום הטופח וצצון
 צני חלם צהמות וחיות, וצצרתם החלונות מציאים לכל חלו הסבורים המכוערים
 עד שמוציאים את גי (?) צני חלם מחלקו של הק"צ, ואפילו היבודים שיראת השם
 עליהם וקשים (?) עליהם טועים אחריהם ואומרים, כיון שהם חכמים דצרים
 אחרים ומחיימו חכמתם ומאמנם גם צוה כדצרי נאמין להם וטועים רוצ העולם
 וכ"ס צני חלם שאין צם רית החורה ומחשקים צחמות המזלות שמאמינים

דצריהם ועושים אותם עיקר וגורמים לאחרים רעה, ומי יודע שהנאולה מעכבת
 צעצור זה שאינם יודעים מי הוא זה בעושה להם נקים, וכן אם פורענות צל
 לוועקים ואינם נענים, שמתצוננים לנעוק למה שאינו עיקר, כי זו הדת החדש
 ומחמתם כמדשה מקרוב צלו, ואמרו מה שראו הנציאים הם לורות הצרואים.
 ומיום שדצרי השם לחדם הראשון וצרא צמלמו עולם המחקורו הצורל ולא צראוי
 וכן לנת לאצרהם ליחחק וליעקב וכן על ידי הנציאים צמקום שגאמר ה', המחקורו
 הצורל ולא צראוי, וכן מדצרי צצותינו הנאים ואמוראים, וצלשונם שקראורו
 רחמנא, הק"צ, שכינה, הכנוד לשון כולם הוא הצורל ולא הצראוי וצמקם
 העניית (כ"ה) ג"ל צן פדת דחיקא ליה וגו' נחל לך דאפריה לעלמא נריש
 אפשר דמתילד צעעתל דנווני. וכן אם צורה מדצרת לנציאים ולידאי שמים
 אומרת שהיא מצרא העולם, וכן האידנא נאלי קא עניד קצ"ה עסוק צפלגש
 (גיטין ו') וכן אלעזר צני וכו' פרה צת שמים (צמ"ר פי"ט) וכן מכולהו
 צנן אמר נשמייכו לצד מר' מאיר שסימא את אחר וכו' מאיר צני כך אומר (מגיגה
 ט"ו) וכן גבי חם צהרת קדמה (צ"מ פ"ו) וכן מאגדה צר' אליעזר קליר עשה
 פיוטו. וכן יושע עוטה אורה, וחולב מפיו תלמוד חורה, וצבולן אבן מחזיין שהוא
 צורל ולא צראוי ועל כרחין מי שגאמין צוה לרדך לכפור צוה, וטוב לנו לכסור
 צמדשים מקרוב צלו מצדצרי חורה ודצרי צצותינו שכולם הם דצרי חלבים חיים.
 ואין לנו להרהר כשלא היה העולם מה היה ענינו של צורל, והווינו של צורל
 אין צריה יודעת לא מללך ולא שרף, וגם מקומו לא יודע דכתיב צרוך צצור ה'
 ממקומו כמו שאמרו צצותינו צצרק אין דורשין (י"ג), חצל ידענו שהוא צרוך על
 כל וסכינתו צצציה מרומים צמקום שאין רשות ופליט לא לחיה ולא לשרף. וצצציל
 שמואלו על כל הגדולה והקדושה ומלועזעים מפניו כל צא עליונים, שואלים
 מקלחם למקלחם היה מקום כנודו, כצצרים מה שמועזעים שהוא צצציהם או
 קרוב להם או אם הוא צלד מצרת או צמערצ להיות פונים כנודו ולומר שצצו,
 וכנגדם אומרים צרוך צצור ה' ממקומו, כלומר אל תשאלו ממנו, כי הוא ומקומו
 נעלם ממנו, כי הוא צצציה מרומים. וצצצור טוב שפילו חיות טעונות
 כסא צצור חין יודעות מקומו ומה החיות אומרות צכ"ה. וכשצצות עת לצרחת
 החורה צרא אותה חורה שצצ"פ וחורה שצצצת כמו שהיא כתובה צצומם צין
 צצרות הראשונים צין צצמן חורה, והיה כחצ צה וירד ה' על הר סיני, ויקרא
 ה' אל משה. וצרא דקדוקים המרורים והיה כוגם ומשחשט צה, והיא מגילה
 עצה של צה ארכוס מארץ מדה. וכל אותן חכמים כל מה שהיה למטה ממנו היה
 ללמות, אפילו אם מללך היה צאומה שעה והיה נציל שם לא היה יכול להחקיים,
 כי עדיין לא גזר הק"צ להיות שם דירת הצציות. וכשצא לצראות העולם א"ו ש
 כמו שכתב צם' יצירה אמר א לך, וצצרא אור שהוא כגון לדירת הצציות, וצרת
 אור שכינתו צכל, והיה אור וחלל לצד צלל שמים וארץ, ואמ"ס, והיו שם חיים
 ואם ועירצן ועשה עכן שמים; וצרא ז' רקיעים כמו שאמרו צצותינו צצרק אין
 דורשין ומתחתיבן עשה גלגלים של מזלות והם ט"ח סא"צ מע"ק גר"ר ומתחתיבן
 של"ס חל"כל והכל צכלל גלגל והם לצורך צציות שלמטון, מזלות לצורך צני חלם
 לצרות צצירתו או צצירתו מה יכיה סופו, וכן לשימוש קור ומוס קין וחורף,
 וגזר עליהם עד מתי יעמדו ושוב יסחלקו משגי עולם הצא הנצרא לשכר הצדיקים
 עולם אחר של חיים ושל קורת רוח, ולכך מתחלת החורה צב' שצרא צ' עולמות,

וגם שהוא חות מלכות זכרה ולא כדברי הכל של חזן עזרא שחזר צפי' חומש
(צבדמה) אילו דרשות של זקנים בן, אלא דברי אלהים חיים ומלך עולם הם.
וצדק שלג להסליך לחוק המים וצדק ארץ כאשר אמרו רבותינו כי לשלג יאמר
הוא ארץ (יומא נ"ד; סדקי דר"א פ"ג), לדברי רבותינו שאמרו במדרש קהלת
וצ"צ (פ"ג) הכל נצרך מן הארץ [אפילו בגלגל חמה] שכן האומר לחכם ולא
יזרח, יש לומר לאחר שנצרכה ארץ נצרכה בגלגל חמה והארץ חלויה על צלימה
בגזירות של הק"צ, ואין אדם [יודע] מים בגלגל סביב לחמה ולמזלות אלא מדברי
החוקרים שכן גזרים עליהם דומים לדופן וגלגל שהוא מתגלגל וצד, אצל רבותינו
לא נשתדלו לגזור על אותן הדברים לומר כך בן הווייתו, כי לא ראו לכזב על
מעשיו של הק"צ צד צד של ידעו, דצ"צ על הילוך המזלות (פ"ד)
אמר רש"י אין אלו יודעים אם באור הם פורחים או שאפים צדקיע, דצד קשה
עד מאוד אי אפשר לצריות לעמוד עליהם, ולא כדברי ר' עשה צד מיימון ואין
עזרא שאמרו עשרה רקיעים שצד של ש"ס חכ"ל ושמיני של כוכבים של י"צ
ומזלות וחשיטי צדדים חיות וכסא הכבוד ועשרי גלגל השכל שמתגלגל הכל (מה
שאמרו רבותינו) ולדבריהם גם גלגל של מלאכים וסויות מתגלגל למטה ולמעלה,
ודברים מכושרים הם; וגם הם לא הזכירו שצד רקיעים שאמרו רבותינו צד'
אין דורשין ודורשים מן הספוק, ומעתה המאמין לזה סולק צד.

וצד הק"צ ארץ רחוקה מצריות של מעלה ויהי דירה וכלם ונקרא חלדה
שמתחלדה וצלה וכה"צ ואולם הר נושא יצול וכן צריות הדרים עליהם כלים
וסולכים, על כן צד יצר ותאווה ומעשה החמשים ולעיטה, ומזדווגים זה עם
זה וחמיד העולם צדו. וצד צל שרפה שגם הצריות שלמטה יכירו גבורתו וגדולתו
צד אדם ונפח צד נשמה שהוא כמלאך שיהא חכם צמחיו של הק"צ וישצחמו
וימליכו עליו, וגלוי לפניו שחידים רשעים הסולכים בצריות לצד ולדיקים
לסויות צד, צד גן עדן וגיהנם, גן עדן זה העולם להפדים לחוכן הדיקים מן
הרשעים כדי שידעו כי גם זה העולם נצרך לקורת רוח של צריות אם היה אנוס
מתחלה ועד סוף; אך נבצר לזה העולם להיות עומד עד זמן וקצצה, והלדיקים
שם מעשה ידיו של הק"צ ראונו צדדים להיות קיימים לעולם על כן צד להם
ע"ז אשר לעולם ולעולמי עולמים כדי שיהיה להם שומע צד וקורת רוח
מרוצה ממה שיש לו לאדם צד העולם בכל מיני הנאות שלו. אצל חלק עולמות
שלו שצד אינם לדירת צד אדם אלא להרעות צדדים גדולתו וגבורתו למלאכים
כשטם לשם וחזר משם, וכן לע"ז הדיקים שיהיו כמלאכים ולעניים מן המלאכים
יזכו לעמיד ויהיו להם רשות לראות בגדולתו וגבורתו כשיהיה רוכב לאותן עולמות
וחזר. אלו דברים הם יראתו וגדולתו של הק"צ, דברי חזקיה ודברי רבותינו
הקיימים לעולם ולא כדברי צד אדם החורשים בצד ומקיימים בעולם שמים
אור לחשך וחשך לאור ועושים חכמים חכמה מה שהכל מוכרם שלהם. ושמים
להם מקורי דעת, המינים, לעשות עולם כצאנים ומרגילים עולם צהררת שעות
הקדושים ופעמים מכוונים קריאתו והנשמה מתנהלת והגוף נוסף ומחייב וגלילו
אין מפילה צפני הנשמה ונעשית הנשמה עיקר ונופה למרחוק עד לאחר שעה
כשמחלק ממנו כח השם שהזכיר חזק לכתוב שהים צדעת מזולתה, וכן צעלי
כשפים המשחמשים צהררות שדים ומזכירים על אשך מצדדיהם שומעים
השעות כדי שיגיד מה עושים צמדינה אחרת והוא נוסף צמקומו ומתעלה כולו

גידים כאלו נכנס (?) והרי הוא כמות וללא שעה עומד צהרלות ורץ מן כצית
ואילמלא שחזותין צדו צפתה הצית היה מנקע ראשו וגופו וכשנס מעט אומר
להם מה צד. ואין עזרא כתב צדדו מה הוא מר"א "אדם וזכיר שמות
הקדושים או שמות המלאכים כדי להראות לו כלונו או להודיע לו דבר סתם ולא
רוח הקודש נגלה עליו והצד ממש שהוא רימה וחולעס והוא כמו מלכות נפעמת
וכרתעת מעוז רוח הקודש ואינו יכולה לסבול ולא עומד אדם כאיש מתעלה ואינו
יודע צהרית מקום הוא עומד ולא רואה ולא יודע ולא מרגיש מגופו אצל נשמתו
כואה ושומעת וזה נקרא חזון ומר"א. ע"כ דברי. ונראה שזה הדבר דווקא
לצד אדם שאינם צקאים צעיקר קריאתו ושימושו או ממקום שהם יולד או
אינו מקבלה כילד הוא עיקר מעושו, אצל צדדי אדם הצקאים אינו חזק לגופם
ואינו נרעד ונופל. ור' יוסע צד חכמים כמה דברים היה עושה ירושלמי סוף
פ' ד' מיתות וצדירות ח', וצדדד וצד' ד' מיתות: צד חכמים וצד אשעיה
הוא עיקר צד' יצירה ומצד עיבלל חלחלי החם היו מזכירין שמות היולדין
נפסקין של יצירה או היו מגלגלין חל"ל רכ"ל שערין אלפס ציתא ומזכירין
שמות היולדין וכן והיינו דקאמר עוסקי צד' יצירה. ואין לחמה כילד היה
העגל מומר ולמה לא יהיה צד' ארץ כיון שלל נצד מן הצדדים, כי כיון שהוא
מין צדדים טהור ויש לו סימני טהרה הרי הוא כשאר צדדים טהורים, ושאר
עופות בדילין על האילנות מוחלין ואין צד' בעוף כיון שיש צדדים סימני טהרה.
אם הוא אמת בגדילין על אילנות (עין י"ד פ"ד), וכן צד' מיתות (נ"ס) דנחמי
אטמחלל לר"ש צד חלפתל צד' של מעלה צד' צד' יצירה צדדים טהורים ונפלו
מינים חרי אטמחלל; וכן צדד אדם הראשון פהיו לולין לו מלאכים (שם), והכל הוא
בגזירותיו של הק"צ שגזר כן על הצדפת שמות ועל מעשה שדים, וכן גזר על
עץ החיים שגזר עדן מי שאוכל ממנו חי לעולם וכן גזר על עץ הדעת טוץ ורע
מי שאוכל ממנו יהיה טהר, ואין ליתן סצדל אחרת, וכן גזר על ענבים של עשן
וצלל ממשות שיצילו בשמים ושלג והיינו צד' מגזירותיו של הק"צ שהוא צדד
מים צעציו ולא נצקע עין חחיו. וכתב צדדד האמונות (מאמר צ') כי השלג
הוא מחיליד מן האור העולה מן הארץ, א"כ אינו רואה לומר כמו שאמרו רבותינו
צחגיגה שיש חולדות שלג וחולדות צדד ומשם מציאים העננים. — יצן המצין
כי לפי דעת החלונה וצדדד שכתבו למעלה לרץ לכפור מה שדדדו רבותינו
(צ"ר פ"ח) ושהיה חללו חמון וג' אלפים שנה קודם צריחת העולם צדד הק"צ
אם החורה וסיה מציו צד וסוגה צד, ולדבריהם שאין צד זיה וניעה ולא דבור
וכי כל דברי חזקיה ודברי רבותינו משל וסידה, חלילה לכל צדל להכניס
גופו להיות מאמין להם למעט כבוד יולדתו ולכפור בגדולתו מה שכוידעונו
רבותינו. עוד הם כתבו "כי יושב על כסא רם ונשא מתחילה היה אפשר לו כלל
כסא ועמם יערכך לכסא? ועוד כל מי שיושב על כסא ככסא עודף סציו ואין
לומר כן לצדד שכתבו צד הלל את השמים ואת הארץ אני מלא". אילו דברים של
גידוף הם שאינו לרץ לכסא, ושכחו מה שאמר מלאך אלהים ר' אליעזר
קליר "נראות נשאות והם נשאות עם כסא" ופוסק צחפסל שחיקנו חכמי כה"ג:
לאל אשר שבת וכו' ציוס הצציעי נחעלה וישב על כסא כבודו והג' צד' פ"ד
ונאל"כ: צצעי מה היו אומרים ה' מלך גאות לצד, גמר את מעשיו ונחעלה
וישב על כסא מלכותו צדומו של עולם, הרי שצדל את העולם וישב על כסא

כבודו ולא שצדק לזכות וכו' על כסאו, כי אותה לזכה לא צדקת העולם, ודברים של גידוף הם.

הנה כתב בספר האמונות (מאמר ב') "ולא יכשר שיהא היוצר לזכך למקום מפני שהוא יוצר כל המקומות ועוד שהוא קודם לכל המקומות — ועוד כי הלכך למקום הוא גושם המתלח את מקומו ונדבק לממנו — ואע"פ שאמרו הנביאים שהוא בשמים ממעל אין הדבר כמשמעו אלא על דרך ההדור והעזר והאדור מפני כי אין במדרגות השכל למעלה מן היוצר ואין במדרגת המראה למעלה מן השמים". עד כאן. וקשה והלא בחיז עצים קהר לו, וכן סכותה צעק לך, אלמא הוא בשמים ואם כן חולק צהדיא על התורה וצחנס היה [מציא] את דבריהם, אלא היה לו לומר אני אומר יותר בטוב מכולם, והיה העולם מניחין תורה שכתב מצופלפס (1) ואותו דבריו שאמר למעט כבודו מדעת כרס שלו, כי למה מעורר צני אדם צבילות דברים, וכי שוטים העולם שאינם יודעים שיוצרו צ"ה אסתר בלא כסא ושום כסא אינו מקיפו, אלא לכך צדקו והוא עליו נושא להראות לחיילי מרום גדולתו שיכולים לידע, כי כמו שצדק בגלי מאורות ומזלות מתחת השמים להראות לצני אדם האמללים גדולת כורחותיו ההולכים צריחם חמיד ואינם תשנים, כך צדק צריח הכסא משונה וגדולה להראות גדולתו למשרתיו למעלה כי אותו הכסא עוד על כל העולם כמו שאמרו רבותינו במדרש חננומא (פ' בראשית) וגר' החם "מלך צדק ודס יושב על קססל אחרי יושבים מימינו ומשמאלו וק"צ"ה כמלך יושב על קחידר ואתה ובעולם כמוס תחת בגליו שג' בלא את השמים ואת הארץ אני מלא, ויושב על כסאו והכל עומדים לפניו שג' רחמי את ה' יושב על כסאו וכל צד השמים עומדים וגו' וכן הוא אומר ורנו רצון קדמוי וגו', וכן שרפים עומדים וגו', צדק ורסא מלאך שלח ידו מן הרקיע ואחז ליחזקאל צליחא ראשו של וישלח חנניה ידו וגו', משמע מן הכתוב הזה שאין מן הארץ עד לרקיע אלא מלא פיסת ידו של מלאך שג' צלדין מן קדמוי שליח פיסת ידו וכתב צדק רסוס להודיען שאין קצת לשמשיו ואם לשמשיו כך ק"צ"ה על"כו לכך נאמר גדול ה' ומכולל מאלד". עוד דריש החם "אשה עשה האלהים את האדם ישר לא צדק"ה את האדם צללמו אלא להיות לזיוק וישר כמוהו" משמע צללמו ממש. וצ"ה חזקת הצחיס (נ"ח) בגי' צנאס "נקחכלת צדמות דיוקנו" פי' ציעק צדמות עלתם לא תסתכל" פי' צדק צדק צללם כדמות, כרי לך מדברי רבותינו מי שצדק את העולם יושב על כסא; וכן הכסא גדול הוא מכל העולם והכל נושא מי שצדקו ועליו כקמיע צדקו הגדול עוד צ"ה צללם "וה' בולך לפניו יומם צמח שדס מודד מודדין לו אצרהם ליום מלאכי השבת שג' ואצרהם בולך עמם לשלחם. וה' בולך וגו' והלא כנר נאמר בלא את השמים ואת הארץ אני מלא, ומס' ח"ל וה' בולך, להודיע חצת ישכאל לפני סאומות", אלמא צמי שכתב בלא את השמים ואת הארץ אני מלא כי עש וניקס והליכה. וצ"ה ויקהל "שאל ר"ש צן יהודק את ר' שמואל צדק נאמר ליה אתה צעל אגדה אמר לי פיאך צדק"ה את עולמו, ח"ל כצדיקס ק"צ"ה לצדק את עולמו כתעטף צאורה ונרס את העולם שג' עוטה אור כשלמה ואם צ"ה נוטה שמים כיריעה, ר"י צד חילעי אמר לנה הדבר דומה למלך שצקס לצנות

פלטיירין והיה אותו מקום של חושך הדליק בו את הנרות וצנה, כך היה העולם חשך ונחשטף צאור"ה ואם כדעת הסלוגה אדרנה קודם לכן היה כולו חיים כולו אור, אלא כבודו הוא של הק"צ"ה לצדקת מקום ולצדקת צו עולם כדי שיהא הוא אדון על כל ועליון מכל עליון ולא ילכך לומר כאשר אמרו: אין סטופת מזיק לו, וחלילה לקדוש צכל מיני קדושות להיות יחודו צכל מיני נקומות שאין ראוי ואפילו זריסת שכינתו אין שם במקום שאין ראוי כדגרכינין החם צחננומא (פ' קוטה) "וכן הוא אומר הוי מעמיקים מה' וגו' קשה הנוסף והגנצ שמקלקין את השכינה כציכול שהק"צ"ה מלא את העליונים ואת התחתונים של בלא את השמים ואת הארץ אני מלא וצמקום שגן צלדין לכאוף ולגזול הק"צ"ה כבודו שם שג' מלא כל הארץ כבודו והנוסף אמר סלק את עמך ומן לי מקום לשעה צדק קשה עד מאלד כציכול הוא ארץ חסיד ונחת לו מקום לשעה כי הוא ידע נתי שוא וירס און ולא יחצונ" אלמא מסלק שכינתו מכל מקום שיש עזירה. וצ"ה דקידושין אמר ר' ינחק כל העובר עברה צסתכ כאליו דוסק בגלי השכינה שג' שמים כסאי וגו'. וצ"ה והלא גם ממקום שאין עזירה לך לקלק שכינתו ממקום הטופת וממקום שדס מיוחד עם לשמו? ויש לומר לשם צדין הוא שעל מנת כן צדק העולם לקלק כבודו משם אצל במקום שיש עזירה לשם יש לו לקלק שכינתו, אלמא מקפיד הק"צ"ה על מקום הטופת, ועם לנו ללמוד צדק זה מאגדה כי הוא מסורס צהדיא צקדא שג' ולא ירסא כך ערות צדק ושצ מאסרין וצמדצד שכינתו שכינתו צגלוי אסר צמחה גם טופת של נקבים אצל השמים שאינו אלא צננע לא הקפיד לאסור וכלה הק"צ"ה שיהיה פכים וצנים. (פס' מסר דף אחר צכ"י)

מה שחקר פה

נדפס בספר

ערוגת ה' צו ש

לר' אברהם צר' עזריאל

דרך ראשון

מעמ' 263 והלאה

ספר

ערוגת הבשם

כולל פירושים לפיוטים

חברו

רבינו אברהם בר' עזריאל זצ"ל

יוצא לאור עפ"י כתבי יד עם הגהות והערות

מאת

אפרים א. אורבך

חלק ראשון

ירושלם

"מקצי נרדמים"

תרצ"ט

יברא הק' שמים וארץ אחדים חוץ מאילו והצדיקים שוכנים ביניהם לעולם ולעולמי עולמים, שנ' כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה¹. עד כאן דברי הגאון רב הא"י ז"ל.

ואלה דברי הר' משה בר' חסדאי². זה הצדיק³ אינו רוצה לומר שאילו שמים וארץ הם לעולם הבא, וכן אינו רוצה לומר שהנפשות בלא גופים יהיו, מיהו מה שכת' למעלה שאליהו⁴ בא לאחר שנהרג משיח בן יוסף, אינו⁵ מוכיח כתנא דבי אליהו, דגר' בברא' רב⁶, ותאמר לאה בא גר⁷, פעם אחת נחלקו רבותינו על אליהו, אילו אומדי' מבנימין בא ואילו אומ' מגר בא, ועמד לפניהם אמר להם רבותי למה אתם נחלקים עלי' אני מבני בניה של רחל, דכת' ואליה וזכרי בני ירוחם⁸, פי' ביחם בנימין, ובסדר אליהו⁹ מסיים¹⁰ אמרו לו והכתיב (ו) עשי לי עונה בראשונה ולך ולבנך תעשי באחרונה¹¹, פי' מוכח שכהן היה ואוכל חלה, אמ' להם אותו תינוק משיח בן אפרים היה ודמו רמו רמותי לו שאני עתיד לבא תחילה, מיהו ההוא חולק על ירושלם' בפ' החלי¹², דהת' א"ר לוי בן צרפית יונה בן אמיתי מאשר היה, דכת' אשר לא הודיש(ו) את יושבי עכו וגומ'¹³, וכת' קום לך¹⁴ צרפתה אשר לצידון¹⁵, ר' יוחנ' אומ' מזבולון היה יונה בן אמיתי, וסובר ירושלם' כי בן אמיתי היה בן השונמית אשר החיה אליהו, דכת' טוב מותי מחיי¹⁶, מכלל ידיע ליה מות כבד, וקאמ' הת' 17 כי בשמחת בית השואבה שרתה עליו רוח הקודש, ובברכות ירושלם'¹⁸, ובאיכ' רבתי¹⁹, דמשיח בן דוד נולד ביום חורבן בית שיני וזקן²⁰ ממנו משיח בן אפרים שנולד בימי אליהו, הרי מוכח התם שהוא בא לפני משיח בן יוסף, ושימחו היא כתנאים בפ' חלק²¹, דאמ' 22 ימות המשיח שבעת אלפים, ויש אומ' שס"ה אלפים²³, דכתיב [ו]שנת גאולי באה²⁴,

(1) שם ס"ו כ"ב, בט"ז נמצאות עוד בסוף כמה שורות המכילות ברכות הגאון לשואלים, קויפמן (שם ע' 412) הטיל ספק באמיתותם, אבל לדעתי בלי יסוד, ונ' יותר שהסובר השמיטן כי אין בהן חרוש לעצם העניין. (2) גם הם נעתקו ע"י קויפמן (שם ע' 412—416), אבל בהדבקה שגיאות ואי ריוקים, הנמצאים גם בתלופי הנוסחאות מעצם תשובת הגאון שהדפיסם לפני זה, ולא מצאתי לנחוצ' להעיר בכל פעם עליהם. דברי הר"ם בר' חסדאי לקוחים מספרו כתב תמים, בקטע שהדפיס קירבהיים סכ"י פריש באו"ג ה"ג ע' 87 חסר דף אחד, שהכיל כנ' את המובא לפנינו, ויש רגלים לדבר שהקטע הנ"ל סכיל רק קיצור מהס' כתב תמים, כפי ששיער צונץ ל"ג ע' 317 הע' 1, וע' במאמרי ע' 48, ולעיל ע' 201 הע' 8, ו-208 הע' 18. (3) רבנו האי. (4) בכ"י מרצב. שאילו, ושכוש הוא. (5) אצל קויפמן: איש. (6) סוף פ"א. (7) בראשית ל' י"א. (8) דהיי"א ח' כ"ז, בכ"ר שם לא מובא הפסוק בדברי אליהו, אלא לפני זה בדברי ר' אליעזר. (9) רבה פי"ח ובהוצ' רמא"ש ע' 97 וזוטא פ"ו ע' 199. (10) בכ"י מרצב. מסויים. (11) מ"א י"ז י"ג. (12) מוכח פ"ה ה"א. (13) יושפים א' ל"א. (14) בכ"י מרצב. לך קום, ושעות הוא. (15) מ"א י"ז פ"ו. (16) יונה ד' ט'. (17) ירושלמי שם. (18) ס"ב ה"ר. (19) לאיכה א' ט"ז. (20) אצל קויפמן: ואוקי. (21) סנהדרין צ"ט א'. (22) בכ"י מרצב. נאמר. (23) ל' לפנינו, וברש"י ד"ה רבי אומר "ואית דגרסי ר' אומר שס"ה אלפים שנה". (24) ישעי' ס"ג ד'.

שנתו של הק', ולא כתנא דבי אליהו¹, דאמ' שיתא אלפי הוי עלמא וחד חריב, ואביי אמ' תרי חרב, ובפ' חלק^{1א}, ובראש השנה², וגם מה שאמ' אינם מתים רק שלשה³, לקמן נפרש מקומו שאמרו חכמים כן, ומה שאמ' אז יעלה משיח בן יוסף עם האנשים המתלקטים עמו, לא שנולד באותו הדור אלא עמהם יתחבר ויהיה מצליח עד שימליכו אותו, והם לא ידעו אי מזה בא, מיהו רבותינו היו מסתפקים במשיח, ואמרו בפ' חלק⁴, אי מן חייא הוא אי מן מתיא, ויש תימ' מה היה צריך ליישב המקרא, כי הנער בן מאה שנה ימות, כי בפסחים בפ' אילו דברים⁵ מוקי לה באומות העולם, ובפס' יקת' גדולה⁶ משמ' שיה' משיח בן אפרים נמסר ביד פרסיים, ומענין אותו ומייסרין אותו, וכן כתוב שם לעתיד מתגרשין⁷ כל שרי אומות העולם ואומ' לפני הק' רבש"ע מי הוא זה שאנחנו נופלים בידו, ומה שמו ומה טובו, אומ' להם הקב"ה⁸ משיח ושמו אפרים משיח צדק, ומגביה קומתו וקומת דודו, ומאיר עיני ישר' ומושיע עמו, ואין כל אומה ולשון יכולה לעמוד בפניו⁹, וכל אויביו וצרייו מתכתתין לפניו, שני' וכתותי מפניו צרייו¹⁰, התחיל (ו)מתנה עמו¹¹, הללו שגנוזים אצלך עשו¹² עוונותיה' להכניסך בעול ברזל ועושין אותו¹³ כעגל הזה שבהו¹⁴ עיניו, ומנקשין¹⁵ את רוחך בעול ברזל, ובעוונותיהם של אילו עתיד לשונך לדבק¹⁶, רצונך בכך, אמ' משיח לפני הקב"ה רבש"ע שמא אותו צער שנים רבות הן, א"ל הקב"ה חייך וחיי ראשך שבוע אחת גזרתי עליך, ואם נפשך עציבה הריני מורדו מעכשיו, אמ' לפניו רבש"ע בגילת נפשי ובשמחת לבבי אני מקבל עלי על מנת שלא יאבד אחד¹⁷ מישר', ולא חיים בלבד יוושעון בימי אלא¹⁸ אף שגנוזים בעפר, ולא מתים בלבד יוושעון בימי אלא אף שמתו מאדם הראשון עד עכשיו וכו', ועוד כת' שם¹⁹, מלמד שעתידין אבות העולם לעמוד בניסן ואומ' לו²⁰, אפרים משיח צדקינו, אעפ"י שאנו אבותיך, אתה גרול ממנו, מפני שמכלת עוונות בנינו, ועברו עליך מידות קשות, מה²¹ שלא עברו על הראשונים ועל האחרונים, והיית שחוק ולעג לאומות העולם מפני ישר', וישבת בחשך²² ועיניך לא ראו אור²³ ועיניך חשכו בצום²⁴, כל אילו מפני עוונות בנינו, רצונך יהנו בנינו בטובה זאת שהשפיע הק' לישר', שמא בשביל צער שניצטערת עליהם ביותר וחבשוך בבית האסורין אין דעתך נוחה מהן,

(1) פ"ב ע' 6. (1א) מנהדרין צ"ו א'. (2) ל"א א', בכ"י מרצב. כתוב "ובפ"י ר"ה" ושגיאה היא ואין מקום לדברי קויפמן (ע' 413 הע' 3) הרוצה להוכיח מזה ששם הפ' הרביעי היה "ראש השנה". (3) ימים, וע' לעיל ע' 262. (4) מנהדרין צ"ח ב'. (5) ס"ח א'. (6) רבתי קס"א ב'. (7) צ"ל: מתרגשין. (8) ל"י בכ"י מרצב. והוא בפסיק' שם. (9) בפסיק' מובא כאן הפסוק לא ישיא אויב בו וכו', תהלי פ"ט כ"ג. (10) תהלי פ"ט כ"ד. (11) בכ"י מרצב. עמהם, ובפסיק' כמו לפנינו. (12) ל"י בפסיק', ושם: הם אצלך. (13) בכ"י מרצב. ובפסיק': אותך, ובצ"ל. (14) כ"ה בפסיק', ובכ"י מרצב. שהבהו. (15) בפסיק': ומשנקים, וע' במ"ע הע' ח'. (16) נשמט: בחיבך. (17) כ"ה בפסיק', ובכ"י מרצב. אחת. (18) ל"י בכ"י מרצב. (19) פסיק' שם קס"ב ב'. (20) בכ"י מרצב. להם, ופעות היא. (21) ל"י בפסיק'. (22) שם נו': ואפלה. (23) שם נו': וצפר עורך על עצמך וגופך יבש היה כעץ. (24) שם: מצום.

אומר להם אבות העולם, כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם ובשביל בניכם ולכבודכם ולכבוד בניכם שיהנו מטיבה זו, שהק' משפיע להם לישר, אמרו לו 1 דעתינו, א"ר שמעון בן פזי 2 באותה שעה מגביה הקב"ה למשיח עד שמים, ופודם עליו מזיו שכינתו מפני אומות העולם בפני פרסיום 3 הרשעים, אמ' לו הקב"ה למשיח 4, משיח צדקי 5 הוי ריין על איליו ועשה להן מה שנפשך חפצה וכו', שאין באין עליו מלכות אחת ולא שמים ושלש, אלא מאה וארבעים מלכיות מקיפות אותו, ואומ' לו הק' משיח צדקי אל תירא מהם, כי איליו ברוח שפתיך יסותו, שני' וברוח שפתיך יסית רשע 6. יש תימה אם כל הדרשה של זו פסיקת' גדולה אמיתית 7, והלא האי קרא וברוח שפתיך יסית רשע על משיח בן דוד כת', לכך יש לומר' כי כל הדרשה במשיח בן דוד הוא 8, ומכנה לו אפרים על שם הגדולה, כדרשינ' בפירקי דר' אליע' 9, ובמדרש רות 10, ויקח לו כלב [את] אפרת 11, למה קורא למרים אפרת פלמונית בת מלכים מגדולי הדור, שכל נשיא וגדול שעמד בישראל נקרא אפרתי, ורוד בן איש אפרתי 12 וכי אפרתי היה, והלא משבט יהודה היה, אלא פלמוני בן מלכים מגדולי הדור ומה שכת' רב האי גאון, שזרובבל יתקע בשופר לקיבוץ גליותינו, לא ידענו באיזה מקום אמרו כן 13, ושמו נגזר שעל ידו עתידין להתכנס, כמו שאמור באלפא בית' דר' עקיב' 14, שעתיד זרובבל לומר' קדיש אחר דרשה בגן עדן, ופושעי ישר' עונין יהא שמי' רבא מברך מתוך גיהנם, והק' נותן להם רשות לצאת מגיהנם, כן נמי הגליות יוצאין על ידו שיחקק, מיהו בספרי בפ' חצוצרות 15 מייתי קרא יתקע בשופר גדול 16 וקאמר' אבל איני יודע 17 מי תוקעו, ת"ל ויי אלהים בשופר יתקע 18 ועדיין אין אנו יודעים 19 מהיכן החקיעה יוצאה, ת"ל קול שאון מעיר קול מהיכל 20, ובפירקי דר' אליע' 21 הכי חניא, ר' חנינא בן דוסא אומ' אותו איל שנברא מששת ימי בראשית בין השמשות 22, לא יצא ממנו דבר לבטלה, גידיו של איל עשרה ניסין של כינור, עורו של איל בו היה אזור מתניו של אליהו, קדנו של שמאל שחקק בה מהר סיני, ושל ימין שהיא גדולה משל שמאל שהוא עתיד לתקוע בה לעתיד לבוא, שני' והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול,

- (1) כאן נשמט: אבות העולם אפרים משיח צדקנו חנוח דעתך שהנחת דעת קונך ודעתינו. (2) ל"י בב"י מרצב. (3) כ"ה בילקום, ע' מ"ע הע' ד'. (4) ל"י בפסיק'. (5) שם: צדקנו. (6) ישעי' י"א ד', וע' לעיל ע' 258 הע' 6. (7) בב"י מרצב: מסיתות. וכך הוא אצל קויפמן. הר"ם מתקו מרגיש ברברי הפסיק' הזו רוח ורה, וגם חוקרים חדשים רוצים לראות בה השפעות של השקפות נוצריות, ע' לוי ברבעון הצרפתי חב"ד ע' 283—285 ודברי אפמוביצר הטוען נגדו ב-HUCA ח"ח-ט' ע' 404—406. (8) הרמא"ש (מבוא לס"א ע' ד') וחכמים אחרים סברו שמדובר בפסיקתא על משיח בן יוסף וכבר הראה על מעותם הר"א אפמוביצר, Parteipolitik ע' 253, ומכאן ראייה לדבריו. (9) ר"פ מ"ה. (10) דו"ר לא' ב'. (11) דהי"א ב' י"ט. (12) ש"א י"ז י"ב. (13) ע' לעיל ע' 212 הע' 6 ו-10, וע' 260, ולהלן ע' 268. (14) בית המדרש ח"ג ע' 27. (15) כהעלותך סוף פיסקא ע"ו. (16) ישעי' כ"ז י"ג. (17) בב"י מרצב. אין אנו יודעים. (18) זכרי' ט' י"ד. (19) מ"ח"ל ע"ב ל"י בב"י מרצב. (20) ישעי' ס"ז ו'. (21) סוף פל"א. (22) מ"שנברא ע"ב ל"י בפדריא, והמחבר השמיט את רוב הפסוקים.

בתקיעה 7 רביעית איברים

מתמתחין⁸, בתקיעה חמישית עורותיהן מתרקמין⁹, בתקיעה שישית (רוח) נשמות מתכנסות לגופיהן, בתקיעה¹⁰ שביעית חיינ ועומדין על רגליהן שנ' יי צבאות יג(י)ן¹¹ ואכלו ושחו¹² וגו' וגם כאן הגופין לעולם הבא ועתידין לאכול. ובפרקים דר' אליעזר¹³, ר' שמע' אומ' כל הגופות נטועות¹⁴ בעפר הארץ עד שאינן נשתייר מן הגוף, אלא מלא תרווד רקב¹⁵, ולעתיד לבא כשיקרא הקב"ה לארץ ליתן פיקדון כל הגופות, ההוא רקב¹⁶ מתערב בעפר הארץ, ומייפה ומרבה ומעלה את כל¹⁷ הגוף, מיד הארץ רעשה, וההרים מזדעזעים, והקברות נפתחים, ואבני¹⁸ קברות מתפזרות, שנ' והושיעה¹⁹ יי אלהים²⁰ כצאן עמו²¹, והנפש דומה ליוצרה, מה הקב"ה רואה ואינו נראה אף הנשמה רואה ואינה נראית, מה הקב"ה אין לפניו שינה אף נשמה אינה ישינה, מה הקב"ה סובל את עולמו כך הנפש סובלת את הגוף, טל של תחיית המתים, מאיזה מקום הוא יורד מראשו של הקב"ה מלא תחיית טל, ולעתיד לבא הקב"ה נוער את שער דאשו ומוריד טל, ומחיה את המתים, ומחדש את הכל²², שנ' שראשי נמלא

7) מכאן והלאה נמצא בקטע של קירוביים באו"נ ח"ג ע' 87. 8) בא"ב דר"ע: מתחממין. 9) באו"נ ובכ"י מרצב. מתקרמין. 10) מכאן עד "יגון" ליי בכ"י מרצב. 11) זכרי' ט' ט"ו. 12) עכ"ל א"ב דר"ע. 13) ס"פ ל"ד. 14) שם: נוגעות, והרד"ל תקן: נגזזעות. 15) באו"נ נאמר כאן "זכו" והמשך המאמר מפרד"א לא נמצא שם. 16) ליי בכ"י מרצב. ובפרד"א "ההוא שמתערב בעפר הארץ כשאור שהוא מתערב כעיסה". 17) ליי בכ"י מרצב. 18) שם: זאכנים. 19) צ"ל: והושיעם. 20) צ"ל: אלהיהם. 21) זכרי' ט' ט"ז. 22) מומחדש" ע"כ ליי בפרד"א.

ט"ו, עד כאן 2. וכן הקבלה ומניין 3 הטל של תחייה בראשו של הקב"ה מהבל פיהם של לומדי תורה, וכן הוא הבל שמוציאין מפייהם ועולה כשלימדן תורה פורח ועולה בראשו של הקב"ה, וכן אמרו רבותינו כל שיש בו תורה טל של תורה מחייהו, בסוף כתובות 4, כי טל אידי'ות' 5, בגימ' תרי"ג 6, וכן אמרו אינו דומה הבל שאין בו חטא, להבל שיש בו חטא, ואם תאמר מאחר שמחזיר הנשמות לגופים, א"כ מה צריך לטל של תחייה, כי כשנולד אדם ניתנה בו נשמה בתוך הגוף וחיה, וי"ל בשביל שלא היה שם טל של חיים, על כן אינם קיימין לעולם, וסופה ליפרד בשעת מיחה, אבל כשיורד עליהם טל של חיים, נעשה תערוכת 7 של קיום, ואינם נפרדין לעולם, ותדע שאפי' במים חיים שבגן עדן אם אדם שותה מהן הוא חי לעולם, ואין הנשמה יכולה ליפרד מן הגוף בשביל שום היזק ודרכי מיתה שבאין לו, ומימן לדבר מעברו של אלכסנדרוס מוקדון, כשבא למעין שבגן עדן כדאית' בחמיר 8, ויש מקום אחר בשהלך משם שלח שלוחו להביא לו מאותו מעיין, ושלוחו שותה ולא הביא לו, ויחסרו כייסורין ולא מת עד שהשליכו לים, ועדיין הוא שם והופך את הספינות, כאשר מוכיח בפ' המזכר את הספינה 9, כדפי' רבותי' שם, וכ"ש טל של תחייה ומראשו של הק', שכולו 10 חיים לגוף ונפש המתערכים ביחד שהם קיימים לעד, והיינו דקאמ' רב האי' 11 טל שיש בו אור חיי נפש, כי הטל נותן אור בנפש, שהאור הוא בא להתחזק ולהחזיק הגוף לקיימו לעד עם הנפש כי הנפש כולה אור, ואין נראת לתחתונים להבדיל כמ' 12 זדחת השכינה, שהיא בכל ואין נראית לעולם, אבל כשזוכים הצדיקים, ורצון הבורא להראות כבודו להם, מיר יש להם כח לראות, וזכר לדבר ויראו את האלהים ויאכלו וישתו 13, וכת' וירא כבוד יי אליהם 14, וכן נפשו של צדיק מאירה, ובכל מקום שצדיקים הולכים נפשם מאירה וניכרים לעליונים ככוכבים לתחתונים 15, אבל נפשם של רשעים כולה חשך, וכשהולכים הרשעים ניכרים שהם חשך, והולכים בחשך ותמיד המזיקין דוצים להתגרות בהם, וכשבא להם מהם סכנה מיר נכשלים, אבל הצדיקים מכריזים עליהם שלא יזיקו להם בשעת הסכנה, כמו שהכריזו על

(1) שח"ש ה' ב'. (2) לשון פדר"א, והבא אח"ו נמצא בשנויים קצורים בקמץ מב"ה באו"נ. (3) ל"י באו"נ. (4) קי"א ב', ושם: כל המשתמש באור תורה. (5) ישעי' כ"ז י"ט. (6) סב"י ע"ב ל"י באו"נ. (7) באו"נ גו': מל. (8) חמיר ל"ב ב', ושם מדובר על אלכסנדר עצמו ולא על עבדו. (9) קירבהיים (או"נ ח"ג ע' 58 שם כת' רק "בפ' המזכר") רומז לב"ב ע"ג, אבל אין שם שום דבר מהמובא כאן, הספור נמצא בס' אלכסנדרוס מוקדון שהדפיס ישראל הלוי במ' היוכל לשמיינשניידר ע' 155 ובסופו, ויאמר מנחם הסופר עדיין אומרים חכמינו בי יש בים אנשים בלא ראש והוא הופך את הספינות שבים ובשבא להפוך הספינות אם יאמרו בני תספינה ברח ברח הנה אדוניך אלכסנדר מיר הוא בורח ותספינה נצלת", ונ' שלפני המחבר וחר"ם מתקן עוד היה מעין זה בגמ' כ"ב, על אלכסנדר והגן ערן יש ספר לשיני מהמאה ח"ב (Alexandri Magni iter ad Paradisum) שמקורו הוא בספר עברי, וע' גינצברג Legends ח"ה ע' 92. (10) באו"נ: שאלו. (11) שם נו': גאון. (12) שם: בין. (13) שמות כ"ד י', ובת': ויתוו. (14) ויקרא ט' ו', וצ"ל: וירא אליהם. (15) ע' ב"ב ח' ב', ותענית ט"ו א'.

טל". עד כאן. וכן הקבלה הטל של ת"ה בראשו של הקב"ה מהמל שנפיהם של לומדי תורה וכל הטל שמוציאין מפייהם כשנולדים מורה פורח ועולה. נבאכו של הקב"ה וכן אמרו רבותינו כל שיש בו טל של תורה מחייהו 1) נסוף כחונות וכן אמרו אינו דומה הטל שיש בו חטא להטל שאין בו חטא ול"ה מאחר שמחזיר הנשמות לגופים א"כ מה צריך לטל של תחייה כי כשנולד אדם ניתנה בו נשמה בתוך הגוף והיה? וי"ל בשביל שלא היה שם טל של חיים ע"כ אינם קיימים לעולם וסופם ליפרד בשעת מיתה אבל כשיורד עליהם טל של חיים נעשה תערוכת על של קיום ואינם נפרדים לעולם; ותדע שאפילו ממים חיים שבגן עדן אם אדם שותה מהן הוא חי לעולם, ואין הנשמה יכולה להפרד מן הגוף בשביל שום היזק ודרכי מיתה שבאין לו, סימן לדבר מעברו של אלכסנדרוס מוקדון כשצא למעין שבגן עדן כדאית' בחמיר, ויש במקום אחר כשהלך משם שלח שלוחו להביא לו מאותו מעיין ושלוחו שותה מהם ולא הביא לו כשהלך משם שלח שלוחו להביא לו מאותו מעיין, ושלוחו שותה מהם ולא הביא לו.

(1) נוסחתינו: כל המשתמש באור תורה. קי"א: ל"י באו"נ.

ויסרו זיכורין ולא מת עד שהשליכו לים ועדיין הוא שם והופך את הספינות כאשר מוכיח בפ' המזכר את הספינה 9, כדפי' רבותי' שם, וכ"ש טל של תחייה ומראשו של הקב"ה, שכולו 10 חיים לגוף ונפש המתערכים ביחד שהם קיימים לעד, והיינו דקאמ' רב האי' גאון על שיש בו אור חיי נפש כי הטל נותן אור בנפש ואחר כהה להתחזק ולהחזיק הגוף לקיימו לעד עם הנפש כי הנפש כולה אור ואין נראית לתחתונים להבדיל בין זדחת השכינה שהיא בכל ואין נראית לעולם, אבל כשזוכים הצדיקים, ורצון הבורא להראות כבודו להם, מיר יש להם כח לראות, וזכר לדבר ויראו את האלהים ויאכלו וישתו 13, וכת' וירא כבוד יי אליהם 14, וכן נפשו של צדיק מאירה, ובכל מקום שצדיקים הולכים נפשם מאירה וניכרים לעליונים ככוכבים לתחתונים 15, אבל נפשם של רשעים כולה חשך, וכשהולכים הרשעים ניכרים שהם חשך, והולכים בחשך ותמיד המזיקין דוצים להתגרות בהם, וכשבא להם מהם סכנה מיר נכשלים, אבל הצדיקים מכריזים עליהם שלא יזיקו להם בשעת הסכנה, כמו שהכריזו על

אביי שלא תזיק לו אגרת בת מחלת, בפ' ערבי פסחים י, וכן לר' חנינא, ואליהו
שהחיה בן צרפ[ת]ית, וגם שם טל של תחיית המתים היה, כמ' שאמר רבוחינו²,
ולכך קיים לעד למ'ד משיח בן יוסף³ הוא, אע"ג שיהרגנו ארמילום הרשע,
יהיה כישן עד שיבא משיח בן דוד ויקיץ אותו, ולכך אין חיה ועוף וכל דבר
טמא נוגעין בו כי הוא בחי' זכתי' ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית וגומ'⁴,
אבל מיתי בקעה לא מצינו שהחיה אותם בטל⁵, רק שהחזיר להם נפשות בגוף,
ולכך מתו לאחריו כן⁶, וכן רבה שחטיה לר' זירא במסכת מגילה⁷, ובעי רחמי
ואחיה, ולא היה שם טל של חיים, וכן טל של חיים אם היה יורד על בני אדם
חיים היה עושה רושם, כמו שאמר רבוחי' בפרקי' דר' אליע' ⁸,
כשיצא יעקב לילך לחרן, ירד עליו טל של תחיית המתים ונעשה גיבור ונתאבק
עם המלאך ונצחו, ובפסיקת' גדולה⁹, גבי ויתמוך יר אביו להסיר אותה^{9א},
א"ל בני ידי שרפסה את המלאך אתה סבור להסירה¹⁰, וראה כמה כוחו של
מלאך, בחלמיש שלח ידו¹¹, וזה גבריאל¹² שנתן אצבעו תחת ההר שחמשה
כרכים של סדום היו נתונים עליו והפכן מלמעלה למטה¹³, ראה כמה כוחו
של יעקב שנעשה מטל של תחיית המתים, וא"ת למה לא חיה לעולם, י"ל שלא
ירד עליו הטל בשעת נתינת נפש לגוף, ועוד האיבא למ'ד יעקב אבינו לא
מת¹⁴, עד כאן דברי הר' משה בר' חסדאי ז"ל.

- (1) קי"ב ב'. (2) ירושלמי ברכות פ"ה ה"ב, תענית פ"א ה"א, ועי' פרר"א פל"ג.
- (3) עי' לעיל ע' 263 העי' 9. (4) ברא' ט' ב'. (5) הוא עפ"י התנחומ' הוצ' בובר תולדות
אות י"פ, להודיעך שאין אדם שולט בטל אלא הקב"ה, אבל בפדר"א פל"ג, ר"י בן קרח
אומר ירד עליהם תחיית טל מן השמים שהוא נובע ומוציא מים וכו'." (6) סנהדרין צ"ב ב',
צי"ג א'. (7) ו' ב'. (8) בסוף פל"ב. (9) בפסיקתא לא מצאתי זה המאמר ונמצא בתנחומ'
ויחי. (9א) ברא' מ"ח י"ו. (10) ע"ב בתנחומ'. (11) איוב כ"ח ט'. (12) ב"ר פ"ג.
(13) שם פנ"א לפי המ"ד, בחלמיש של אצבע קטנה. (14) תענית ה' ב'.

לכ"י שלל תזיק לו אגרת בת מחלת (צפ"י דפסחים)
ן לר' חנינא, ואליהו שהחיה בן צרפית גם שם טל של ת"ס היה כמו שאמרנו
בוחינו ולכך קיים לעד למאן דלמח משיח בן יוסף הוא, אע"פ שיהרגנו ארמילום
רשע, יהיה כישן עד שיבא משיח בן דוד ויקיץ אותו ולכך אין חיה ועוף וכל
נכ טמא נוגעים בו כי הוא בחי' זכתי' ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ,
כל מתי בקעה לא מצינו שהחיה אותם בטל רק שהחזיר להם נפשות בגוף ולכך
זו אחרי כן, וכן כנל דשמעיה לר' זירא (תנילה) ונעי' רחמי' ואחיה לא היה
ס טל של חיים, וכן על טל של חיים אם היה יורד על בני אדם חיים היה עושה
רושם כמו שאמרנו בפרכי דר"א (?) כשילל יעקב אבינו לילך לחרן ירד עליו
טל של ת"ס ונעשה גיבור ונתאבק עם המלאך ונצחו. ובפסיקתא גדולה גבי ויתמוך
יר אביו להסיר אותה "למח לו צני", יר' שתפסה המלאך אתה סבור להסירה. וראה
כוחו של מלאך בחלמיש שלח ידו זה גבריאל שנתן אצבעו תחת ההר שחמשה
כרכים של סדום היו נתונים עליו והפכן מלמעלה למטה. ראה כמה כוחו של יעקב
ונעשה לו מטל של ת"ס. וא"ת למה לא חיה לעולם? י"ל שלא ירד עליו הטל
שעת נתינת נפש לגוף, ועוד הא' חילל ע"ד יעקב אבינו לא מת.

עוברין: לעה"ז כולי הסוד והמטיב, כי חנויה נכרך רק על שמועות טעות, (והשמה
למ"ד שיחל אלפי הוי עלמא וסביעי חרצ). ציחי ציחא המשיח המתיים שיחיו והמייים
שיחיו לו יצרו וירצו ויאכלו צג"ע כל לדיק לפי מעשיו כדליחל גבי לויחן, ואפשר
כי גם כל אחד לא יראה צג"ע במעלה חזירו (כדלמרינן אלל מי אחא תקוע צמס'
צ"מ פ"ו. כ"כ בגליון) וכן צפ' המוכר (צ"ז ע"ה): אש צופה למח וכו', וכן
במדרשות אמר ר"ל כל לדיק ולדיק יש לו עולם צפני עלמו, ומוכח ההם אש הם
שוים כולם זה אש זה אש אחד חסר מרגיחל אחת אינו יכול לראות פני
חזירו. ונמשכת דמאי (ירושלמי פ"א) רבי ציקש שיזכה לראות פני סינחם צן
יחיר לעלמא דחמי, כי לכל אחד יהיה לו ירושה צפני עלמו צג"ע כמו ר' אבהו
שהראה לו י"ג נהרות אפרסמון במדרש שומר טוב (ובתוספתא בראשית) וכן
לר"א בן פדת צמס' מעניח. ובסוף חלק ששית (ימותו) החיים שחיו ושכללו צימות
המשיח ופרו ורצו ונחמדנו במעדי ג"ע ויכנסו חיים צאלק שציעי וסק"צ עושה
להם כנפים ושמים על פני המים העליונים כי גלגלי המזלות יסתלקו ויהיה
העולם מים צמים והלדיקים יהיו שם תחת השמים ויהיה מויו שכינה וחיים
צלא אכילה וצלא שמים ויהיה להם קורת רוח יותר ממה שהיה בתענוגי ג"ע,
וכשיצא עה"ז השמים החדשים והארץ החדשה, ויהיו שם מעדנים ומיני תענוגים
יתירים על של ג"ע כמו שהיו ג"ע יתרים על העה"ז, ובמחילתא קאמר שיאכלו
מן לעה"ז, וי"א שיהיה מעולם על אותו מן שהיה כצד, ואותו מן שהיה כצד היה
בן חקמ"ו פעמים ש"ו ופריו מתוך לחי צמטריח חקמ"ו (במדרש ש"ה), ואז
לדיקים צעלי כנפים. לא ישונו לקדמותן לאכול ולשתות במעדי ג"ע כי זה גנאי
וגריעות להם ממה שהיה צאלק שציעי שהיו צלא אכילה ושתייה, אלא עולין יותר
לקרוב השכינה עד שיחלצם גם גופי כנשמה ויהיו כעין מלאכים וכעין מעטבון
למאן דליח ליה צג"ז דר"ע דהוא בחלצם גופן צמלכות כשמה. ומעמה כאלו
חיים מן התחתונים וכן חיו לעד ולע"ע ויושבים ועטרוהם צאלקם ונהנים
מכל חזרים, הלאה שאינם נודעת לנו ולא יוכל אדם לסיין ולומר דוגמא לדבר,
ועל אותו שעה שעה אחת של קורת רוח צעס"ג מכל קיי עה"ז והיינו
דלונר (פ"ז דצרכות) העה"ז אין צו לא אכילה ולא שתייה וכו' וכן צפ' דלונר
דר"כ, ואפשר כשישראל שמים על ארץ חדשה [וכוא"מ] משצמין ומקדישין
עומדים גם הם ואומרים שנה עמכם ויותר עמכם על אמונת מקדו שקיים להם.
וחד היה אומר ללדיקים ציחיו, כי היו רשוקים מציחא משיח, כשיחיו צימות
המשיח ויאכלו צג"ע טוב יכנסו לעה"ז לכהות מויו שכינה צלא אכילה מעדי
העה"ז, וסיינו נמי דקאמר צפ' לולב וערבה י"ס אלמי (פרסיה) הוי דרל קמי
קצ"ה.

ומכל מקום בגוף נמשך אחר הנפש להיות שניהם קינמים צמעלה העליונה
וצהיטך מזה הרשעים צמילאו אש עלמן מחלות המשגל ותשמים באסורה ולא
הסגיהו צמלות הצורא ע"כ גם נשמחן נמשכת אחר גופן עד שחששה בגוף למנוח
חזק ודין רע להיות כדן גיהנם בליצוד עולם. וכן צפ"ז מוסד"ל: המלאכים
שנסלו ממקום קדושתן נעשו כוהן וקומתן כצני אדם ולבשו גושי ועפר. ובתוס'
דסנהדרין (פ"ג) חניא צפורענות הרשעים אשר לא ישלך להם טורף וענף
שורם מן השמה וענף מן הגוף. וזה פי' למ"ד שיחל אלפי הוי עלמא, אצל יש
חללים צפ' חלק כי ימות המשיח יהיו י' חללים לו שם"ה חללים לדידהו צלא

יהיה חלק חרצ, אלא צפוף ימות המשיח ימותו כל החיים אז עם הכוללים צלותן.
סנים של ימות המשיח ויהיו צלע המיתה ג' ימים ולא שלימים כדדרש במדרש
מגילה מקרא דיהיינו מיומים וג' וכן צפ"ר. והלדיקים שיחיו צימות המשיח לא
ימותו אלא צלותן הימים יהיו מויו השכינה ע"י כנפים ושמה לאו דווקא כנפים
אלא שם המפורש ורוח הקודש שישל אותן והן הן כנפים כעין אליהו, ולאחר
אותן ג' ימים יכנסו לעה"ז גם הגוף צלצית כשמה ועל אותם לדיקים גמורים
אמר המדרש שעתידין להיות לפנים ממחילתן של מלאכי השרת דכתיב כעת יאמר
ליעקב ולישראל מה פעל אל, וכן פייט ר' אליעזר הקליר כי אלה יהיו מצפנים,
ואותם צלא היו זכויותיהם יותר מן העונם וכן כל הרשעים גמורים וכן אותם
סחיו ושכללו צימות המשיח ומויו צפוף ימות המשיח שהוא תכלית העה"ז כולם
יהיו לפני עה"ז לעמוד. צדין הגדול מלמד אותם שאמרו רבותינו לא חיו ולא
נידונין. ואותן מתיים שהיו קודם ימות המשיח יש מהם שיצדו לגיהנם ויעלו
ויאכלו גם הם צעס"ז ויש מהם שנעשים אפר תחת כפות רגלי הלדיקים מלמד
הרשעים גמורים יהיו סגורים בגיהנם לדורי דורות סנים אין קץ וסוף כנגד סלוח
ושקט של אכולי ונוחלי עה"ז. ומתיים שחיים אז במחלת עה"ז יקמו נשים ויפרו
וירצו כמו שאמרו חכמים: עתידה אשה שתלד צלל יום כמו שעשו לדיקים שחיו
צימות המשיח שפרו ורצו עד שנכנסו חיים לחיי עולם הצא ליהנות מויו השכינה,
ולמעלה כהצנו שיהיו מתנהגים צעס"ז מעין עה"ז כדגל צפ' אחרון דצמים שיהיה
צ"ה צמלקו של צנימין ויהיו עולים שם צרגלים ומסתמא כדי לאכול זמנים ושלמים
ולשמות כאשר היו עושים צעס"ז. וכן כינור יהיה צעס"ה צמין וינגנו צו לדיקים
לויס כאשר היו עושין צעס"ה צמין חיים. ומה שהיה ר"א אומר צפוף כחוצות
מתיים צנח"ל חיים חיים וכן הו' אומר קנח (בספרינו ר' חנינא) דצרים צגו
וכן דרשת מתיים צל יחיו וכן צפ"ק דמעניח שאין ת"ה אלא ללדיקים, כל זה הוא
לימות המשיח צמחים רשונים אצל צמחיית עה"ז כולם יחיו כמו שפי'. והלדיקים
יקמו כל אחד נשים לפי מעשיו כי כל אחד לא ישל את פתחו שהיה לו צעס"ז
אם לא שיהיו טוים צלדקתם כמו ר"ח בן דוסא ואשתו ואצא חלקיה ואשתו וכן
כל לדיק ולדקת צלל לדיק גמור ולא דקת גמורה או דקת גמורה ולא לדיק
גמור לא יחזקו יחד לעמיד כי כשמהו נחמדה חזילה, וכשיחיו ינשא כל אחד
לזוג הראוי לפי מעשיהן כי לעמיד הלדיקים יהיו מחולקין כל אחד מחזירו לפי
מעשיו צנוי וצקומה צעידון וצמטעמים. דחניא צאל"ר שם מעלות צין לדיק
ללדיק אשתו נאם משל חזירו צנין נאם משל חזירו סנים אכולים צקערה אחת
זה טועם לפי מעשיו וזה טועם לפי מעשיו וכו'. ויש לפרש גם כל אחד נאם
מחזירו אצל זהו צלל כוי אשתו וכו' צנין. כי יש לפניהם כערה חמה וכמראה
לצנה כמראה רקיע העליון כמראה צרקים כמראה מנורת צ"ה, וכן צקומה ג'
מאות אשה ומלחים אשה ואם וכן צעידון לזה י"צ נהרות אפרסמון ולזה
פחות ולזה יותר, וכן צרס"ק לזה חמיד ולזה פעמים צצנוע, וצענין זה כל לדיק
ולדקת שווים צמראה ונאם צקומה, יפרו וירצו ויתענגו, וצנך יתכנסו לעולם
לסנים אין קץ וקלצה, ושמה גם להם יש כוף ותכלית לעלות אל מעלה העליונה
צפסיקת עולמות שהרי אמרו ש"י עולמות מומנים לכל לדיק ולדיק שג' להנחיל
אויביו יש וצ"ז דר"ע (אות ג') דרש, שם עולם אחר לו ג' מאות וע' עולמות
עמיד חק"צ למסור [לכל לדיק ולדיק, ד"א עמיד סק"צ למסור] שם במפורש

לכל לדיק ולדיק שיהא צורא עולמות לעצמו. וא"ת מה שכתבנו מירושלמי רצו זכויות יורש ג"ע והלא לדיקים גמורים היו לריכים להיות מעשיהם משונים ומעולים שהיו מצטטים שהיו בני עה"צ צמק' מענית רב צוקא חזזה הוה קאי צוקא אחי אליהו אחזאי ליה אמר מי איכא צההוא צוקא דאחי לעלתא דאחי א"ל לאו אדכאי והבי אחא גברי דהוה קיים' מקאחי ולא הוה רמי מוטי א"ל האי צר עלמא דאחי הוה וכו' וההוא צוקא של יהודים היה כי על הגוים לא היה שואל אם הם בני עה"צ, וכן צמ' חלק א"ל אליהו לרי"צ' צל צנטימך (משית) דאח ואבון בני עלמא דאחי וכן צמחצת כל דהוי צאשכצחא דרבי מוזמן הוה למי עה"צ, ועוד שם אחי' שפחה שצא"י מוצטת לה שהיא צמ' עה"צ' וצמק' שקלים תניא ר"מ אומר כל מי שקצוע צא"י ומדבר צל"ק יהא מצושר שכול צן עה"צ' ומפרשי' רבותינו ודאי גם אחרני בני עה"צ' אלא כהנו שאתרו צמלמוד סכן בני עה"צ' כלומר מעכשיו הם צמ"צ צל"ק דין וצל"ק יסורין ולימן את הדין ואז יהיו צמח של נוחלי עה"צ'. שהם עמידין לקבל יסורין ולימן את הדין ואז יהיו צמח של נוחלי עה"צ'. וצמחילתא תניא (צמ' סמן) ר' אליעזר המודעי אומר "אם חזרו לשמור מצות עמיד סק"צ' לימן לכם שש מדות [מחנות] טויות א"י ועה"צ' ועולם חדש ומלכות צ"ד וכהונה ולויה לכך נאמר שכלהו היום" משמע צמחיל מלות אכילת מענוגי שנת יזכו למענוגים אחרים, ומשמע נמי עולם חדש הוה עולם העליון לדיקים סיושנים ועמדותיהם צמחילין וקרא ליה חדש שאינו כדירת העולם הזה ועה"צ'. הכחמן ירחם עלינו ויזכנו למען שמו הגדול לאותה טויה חמן כיה"ר.

פ' ג' צמחין אחר, צמחין שפי' רב הסי צמח ימי הגאולה (1) כן הוה צמ' האמונות מאמר ח', ונראה שמשם לקח, וכן כתב שם "אמרו צוקא קק' אם לא יעשו ישראל חסוד סק"צ' מעיר רוח אים מעצט (2) יוסף מן הגליל העליון והוה נקרא משית צן יוסף, ויעמוד האיש ההוא ויקצץ מעט מישכאל ויצא אל ירושלים (3) ואז חיה מלכות אדום שולטת על ירושלים ועל ארץ צני וישא משית צן יוסף צירושלים". וצמחן חסר, כי רב הסי כתב "ויברכו מלך משית את פקיד מלך אדום". ואח"כ יעלה עליהן מלך מלדום וסמו ארמילום וכו' וילכד את ירושלים ויכרג הרג רב וישנה מהם מציה רצה [ויעשה עמם משפטי נקמות ויברג את משית צן יוסף] ותהיה לרה גדולה לישראל אשר לא נהיתה מהיות גוי והקשה שצכל הלכות היא המחלקות אשר תהיה צין ישראל וצין הסומות ויעמדו כל המלכים ויגרשו את ישראל אל המדברות וישארו שמה רעצים ולמאים ונכים וכלנחים דלים ולחולים, ומרוב המהומות והלכות יפגעו אנשים רבים ויכשרו צמ' ויעצו חורמו והנשאים המלמינים צמ' יחון ה' אותם ויגלה להם את אליהו הנביא וצעת הדין חלמית הגאולה ותצא הישועה וישלח ה' משיחו ויחדש מלכות לאו. כך מלאחי ההלכה הזאת נעתקה מפי הסכמים". (המחבר כתב עוד כל המחבר נקלוד עד "אשרי העם שככה לו").

וכתב (מאמר ט') "ואמרו סכמים כי סיי סעה"צ' הם חיים ארוכים צרו צעירות וצעדן טוה צאור ה' מפני כי אין צמ"צ' לא מאכל ולא משתה לא שמוס

(1) היא חסודת לרב האי על ענין הישועה צעט' זקני' ס' מן הסכם אליעזר אשכנזי דף 59.

(2) צמ' שלפני חסר מלח שצמ' וצמחצת רב האי וכן צמחצת אבן מנחן מצני יוסף.

(3) צמ' אל העקדש אל ירושלים.

ולא סחורה אלא כלדיקים נהנים מזיו הסכינה וכן שנו סעה"צ' אין צו לא אכילה ולא שתייה ולא פריה ורביה ולא משא ומתן אלא כלדיקים יושבים ועטרוטיהן צמחילין ונהגין מזיו הסכינה" ומעין לשון כזה כתב ר' משה צן מיימון בספריו, ואין זה הלשון צמלמודנו צמ"צ' דצרכות ולא צמחצת דר"כ ורוב צמח' העולם חס' האמונות ופעמים גם טעמי דצרי' אינן על חלמוד רבותיט. וכבר כתב (מאמר ה') "המרחם על צריותיו של סק"צ' יס' לו סלק טוה צמ' העולם ספי' הוה כופר סל' שלח חסלם את האם — והלכית ימים", וצמחילם סמכו רבותינו סאומר על קן נפור יגיעו רחמין משחקין אוחו ממני במדות של סק"צ' צמ' גזרות (כ"ל חונות) סן". וכתב (מאמר ו') "הודיעונו רבותינו כי מלאך המות בגשלת מלפני ידיו ית' כדי להפטר צין הגוף וצין הסמיה יגלה לאדם כמלאך ויראה לו כדמות אש ירוקה מלא עינים צאש כעין הסמל וצידו סרצ סלופה כלש אדומה ויראה כמלאך סהוא לאדם צמח מוחו סהוא מצקס להכוחו צמחצ וציון סירחס אוחו סאדם יסחד ויסחד וספסר גשמיתו ויספסרו עמחותיו גללמח" ולינו כן צמק' ע"ז (כ'), ועוד מאי קאמר "כעין חסמל" ומי יודע מכו חסמל? וכתב (מאמר ז') "ואם יסאל הסואל אם יאכל ארים אדם ואח"כ יטבע הארים צמוך סים ויסכלכו דגים ואח"כ ילודו דגים ואכלם אים אחר ואח"כ נסרק האדם ההוא ונעשה עפר דק מהיכן יחיה האלהים האדם הנאכל, מן סמיה לו מן הדגים לו מן האדם האוכל את הדגים לו מן האם הסורסת אוחו לו מן העפס"? והסויג "כי אין צעולם גולם מלכד גולם ואין כס גממס להעציר ממס וגם האם הסורסת את כל הגולמים אין צמ' כס כדי להאפס גולם הנסרק אצל היא מסכדת צין נחסי הגולם וליצרי' לצד וצמחן סהוא יסערצ כל חלק וחלק צמיו סדומה לו עד אשר ימוז ססום וסלח וסקר סצגולם צמלסע עיקרי הגולם ויסלח סמלק סצנצ סדומה לעפר ספר מונס, וכן סמיה סאכלה את האדם כנר חיה יכולה לכלחמו ולא לסלקו מן העולם אצל היא מסכדת צין איצרי' וצין סימותו צלד", עכשו סאל כן וססיצ, אפסר צמעשו סל סק"צ' סמכאים להיות זה מן ססכרל ואומר סכרתו וידעו לאמרו מן ספה ולא מן סלצ, כי צלל זה יסאל, אדם סצנצ צמים סנמח ונימוס צרוצ מים וצרוצ גלים סמנערים וסוטפים לקנות ימים, איה יקחנו סק"צ' להסיותו? אלא הוה יודע ולא אסחנו קלרי דעת להצדיל אסכרו סל טיטום סרשע ויודע לסספו מסצנע סימים לפורענותיו, לא כל סכן סאל סזוכים לסניו, וסכל יעשה צגזיכמו. — וכתב "אם יסאל אדם איך יחיו לעס"צ' גופות ונשמות צלל מאכלות, נאמר לו כאשר היה משה רבינו ק"כ ימים צלל מאכל ונשמתו סיתס מחקיימת צגופו מאור המוצהק אף סס יסיו ויחקיימו צלדון וזו ססכיגס". גם ס' האמונות סולק על רעצ' ס' סאמר אין גופים לעס"צ' והוא כתב סיהיו גוף ונשמות אצל לא יאכלו כמאמר רבותינו צמ"צ' דצרכות, ואנו סירשנו למעלה יס' מכן סאין להם אכילה כלל ויס' אים להם. וכתב (מאמר ט') "ונקרא גמול טוה גן עדן ונמסל צג"ע אשר סכן צו האדם ציוס ספשי מפני סאין במוהו צכל בעולם יסס ומסוצס — ונקרא גמול סרע גיהנם וספחה והוה מקום רע צגאי אשר לסני ירושלים ונקרא גי צן סנוס על כיעורו וטיטו כדכחיז והיו צחי מלכי יסודס מקום סמופת וקצרו צחושת מלין מקום", כמדומה סכולה לומר מה סאמרו סכמים יורש ג"ע סיינו גמול טוה לעס"צ' (אצל ג"ע סהיה צו אדה"ר אין צו ססלום ללדיקים) ולינו כדצרי', סג"ע סצעולם סזה הוה יסיה ללדיקים לימות המשיח כמו סאמרו רבותינו עדן לא סאמח אוחו עין

והם הם נהרות של אפרקמון סהרלו לר"א ולר"א אצורו (תנחומה צדאשית) שיהיו להם מתן שבת [אבל ג"ע שהיה צו אלה"ר אין צו תשלום ללדיקים]; ועוד הלא אמרו רבותי ג"ע וכל מה שנחנצלו הנביאים בכל לימות המשיח, ואם קונן שב"כ עדן ראשון יהיה ללדיקים לימות המשיח, א"כ מה יש לו לכנות גמול טוב של עב"צ צב"ע, אלא י"א שג"ע שזכר הוא החמלת שבת הטוב לימות המשיח, ולפי פירשו שלל יסנה אדם ממנו א"כ יעצור הוא וכל הטובה שבו כשיעצור זה העולם, וחלילה לומר דבר זה שצמחם צדאש פקנ"ה. וכתב (שם) "כילד יהיה מקום גמול הלדיקים והרשעים, אשור ואומה, כיון שאלו הלדיקים גופות ונשמות מחוצרים א"ל שיהיו בלי מקום לפיכך עתיד הק"צ להעשות דוק והוג שיש צו צינימו והמקרא קרא אותם שמים וארץ למען שיכירם שכליו ותנן בהם חכמתנו מפני שאין לנו מכירים אלא שמים וארץ בלבד, וכן הוא אומר כי כאשר השמים החדשים, וא"ל מה כאלה הק"צ להצור להם ארץ ושמים מוץ מאלו ולמה לא שם מקום צו הארץ, תשובה כי הארץ הזאת נצחית ללכדי הנריות שדות לזרעים וערוגות לדשאים ומעיינות לסשקות ושפיים לרעות בהם חיות ופראים, והע"ה חלק העב"צ ואין צו לא אכילה ולא שתייה ואין לריכין לא לגנות ולא לפרדקים אבל לריכין הן למושב ומכון שיטבנו בהם ועתיד הק"צ להמשיך אותם לעצדיו ולהשכינם בחוכן וא"כ יכלה זה המושב דכתיב לפנים הארץ יקדח — ואחרי תעמוד, וראייה חסרת מלמדת על המדור של עב"צ שאינו דומה לעב"צ, כי הקצ"ה צדאש האויר שנין זה הדוק כדי שיהיה מושך ושואב מנופות הנריות הלא והטוב שבהן, לכך הולכנו לעשיית המאכלות כדי שיחלקים גופינו, אבל לעב"צ אין צו לא אכילה ולא שתייה, הילכך לא אפשר שיהיו שריון בחור האויר זה. עד כאן. ויש חימה מכל מקום לעתיד אע"פ שלא יהיו לריכין לזריעת השדות ולנחלים לסשקות למה ישכנו שם ומה מזיק להם שדות ונחלים ושפיים שאינם יכולים למלא בהם מנוחה; וכן הראייה האחרת בצביל האויר השואב ליחלומות הנריות, יסיר זה האויר המזיק ויגזור על אויר אחר לצביל צין שמים וארץ ולמה לריק לצביל אחרים? ועוד מה אמר: לפיכך עתיד הק"צ להעשות דוק והוג שיטבנו צינימו, והלא כבר נצדק עב"צ כמו שדרכו רבותינו במנחות. ש"ל כי צום ה' לוב עולמים, ולא עוד אלא עב"צ נצדק קודם עב"צ שהרי עב"צ נצדק ציו"ד ועב"צ צב"ע, וצו"ד הוא ראשון בשמו הקדוש, ע"כ לריק ליתן טעם מתחילה למה צדאש הק"צ את הארץ ואדם עליה, ואם תשיצ כדי שיעצרו לו צני אדם, א"כ יצדאש השמים, ובמלאכים שמכירים גדולתו והם לנועים ולדיקים וגזורים ועוזדים אותו כפי כוחם צלולים ותשכחות וכל מיני קדושות ומה לו אלא אדם הסועט והמכעיק, אלא לפה הק"צ צלדיקים שעמידים לעצרו צלמח ולעמוד כנגד ילד סע, מה שלא יוכלו המלאכים לעשות כשיצדו ונפלו מן השמים, ויש מהם שמניחים עלמם ליהרג וליסרק עליו, ואם לא סיכ צורא אותם הים כסוי טו"צ; וכיון שהיה לריק לצדאש אותם צדאש להם עב"צ לתשלום שבתם, ואם לא היה צורא רשעים היה אומרים, גם לנו אם נצדאש היינו לדיקים. וצדאש זה העולם של נסיון הנריות, ושל הצדאש כדי שיצדאש לדיקים לעלמם ורשעים לצדאש. ונצביל שירד וצדאש את האדם מן האדמה נחצרכה האדמה וסיתה עושה פירות חזקים ונריות האוכלים אותם היו גזורים וחיים שנים רבות; וכילד היו גזורים, ואמר רבותינו צב"ר צבעה אמת היה הולך אחר מהם מסוף העולם ועד קופו ונכסיו נולדים היה להם כח

לפניהם עם מלך של אדם וכשראה הק"צ שאין היה העולם יכול להחזיק מפני הרשעים שחיים הרבה הציץ ונצול ושטף כל אותה הטובה שהיתה מקודם לכן ונשאר הקרקע מקוללת עושה פירות ולא היה בהם כח ומיד אחר המצול החמילו לקצר שנותיהם, אע"פ שפירות א"י היו משופרים לא היה בהם כח כאשר נחמילה. ואפי' למ"ד לא ירד מצול צב"י (כפ' אחרון דזנחים) י"ל נחמילה עליה הקללה משאר הארצות. ואע"ג שצדאש ג"ע צדאש העולם היינו כדי לעשות צו נסת רוח קלח ללדיקים והוא מקום שלא שלטו בו עיני רשעים כדי שיהיו הלדיקים יורשין בעב"צ ונוחלין לעב"צ, ומכל מקום חמלת צרייתו של עב"צ הוא כולו ללדיקים וכולו צדאש ולא היתה צו קללה של כלום וזה שצדאש אדון הכל לעשות ליריאינו ולחושצי שמו. י"א מלפניו לזכותינו צדאשנו להיות חלקנו בחוכם. —

עוד כתב (מאמר ג') "אם יהרר אדם לומר כילד יכשר הדבר גופו של אדם קודם שאל אינו חמים ולאחר שאל נקרא חמים? תשובה. ידוע ומצדאש כי בממש אין צו לא יחרון ולא חסרון ולר"י צדאש אדם ונוסף בגופו אבר עדוף (דהיינו ערלה) וזה לקחו כדי לזכותו וכיון שחמכו נכחלקה החוספת ונשאר האדם שלם וחמים". וקשה מה חירץ, עדיין יכול להקשות אמאי נחמק מנופו נקרא חמים. והיה יכול לומר, מלינו חסר עשה מנחמילה ונעשה מחוקן ושלם צפרק מומין (צבורות) גבי מומין כהנים דתן היתה צו יחרת וסתכס חס אין צו עלם כשר, וכן צדאש צדאש כשיש צו יצלה וסתכס. וכ"ל שאני החס לדין צביל אדם יחרת אבל ערלה ישנה צביל הנולדים, י"ל גם עיקר תולדותיו צביל ערלה שהרי צביל צב"י (צ' וצדאש) (צדאשית) אמרו אלה"ר נולד מכול (1) א"כ לא נחקן אדם ולא נגמר עד שתחלק ממונו ערלתו ולא נקרא שלם וחמים מיהו ס' האמונות לא היה משיצ מנסרת החלמוד (אמר לו דברים) אלא היה משיצ מדעת הכרח להכניס פילא צקופא דמסעל. עוד כתב (מאמר ג') "שאל יהרר אדם צדאש פרה אדומה וישאל: כילד נלטה שאלה מטמאת הסבורים ומטהרת הטמאים? תשובה אפשר צנינת הסכמה וצדאש השכל שיהיה ממש אחד עושה שני מעשים מתחלפים צעת יחסצרו ויחדצקו לממש אחר זולתו כמו שאנחנו רואים את האם מקרשת את הסלג ומחכת את הצדיל כמים והימים (2) אשר מלמדת עלי ארזים (פי' שם שמים 3) ומלמק עלי חלנים ומיטשם, וכן צמאל משציע את סרעצ ומזיק את השצע וכן הסימנים של רפואות מרפאים את הכואב ומחלנים את הצריח — וכן פרה אדומה מטמאה את הסבורים ומטהרת טמאים". עמך גילס לנו טעמי פרה ורבותינו דרשו שגם שלמה לא ידע לעמוד על קודם ואמר אמרתי אהמה והיא רחוקה. והס"ק יד ינק ממש ואמר גם הוא על מעשה פרה דוגמא דעצ צריפא את הסומא וסימא את הפיח, וכחמי טצריה המרפאין את השחין ומלקין את הצריח. וכתב (שם) "קלח מן העם נחמכצו צקצן הסעש צ"ה לעזאזל וחשצו צלגם ששם עזאזל שם אחד הוא מן השדים. תשובה, עזאזל הוא שם הר גבוה ותלול כמו הר ששמו יקחאל סל' ומשם הסלע צמלחמה ויקרא שמו יקחאל (מ"ג י"ד ז') והדומה להם כמו יכחאל וירפאל ויחאל

(1) לכן אמרו צדאש צין ל"ה אלה"ר משוך צערלתו היה.

(2) צב"י וכן הוא.

(3) כ"כ צב"י ואינו צב"י ק"ה.

שכולם שמות מקומות הם, לפיכך הם הסעיר האחד הנעשה בעד הכהנים קדש
 במקדש בשביל שכוונותיהם נעשו במקדש והסעיר האחד הנעשה בעד העם
 היה קרבן חוץ למקדש בשביל כי רוצו חטאיהם נעשים חוץ למקדש, והגורלות שהיו
 מפילים בשביל שהקדשים היו שנים כהנים וישראלים נעת הכיה הכהנים היו
 מקריצים הסעיר שלהם בעד נפשות במקדש וישראל היו מקריצים סעיר שלהם
 בעד נפשות בחוץ זהר הנקרא עזאזל. והוא חמיון גדול אם ילך דבר זה
 מפי רב סעדיה, כי צ"ל דשנועות לכולי עלמא צנועות מקדש וקדשו ישראל
 מחכפרים בסעיר הנעשה בפניהם ולא כהנים וצנעו המשתלח איכא פלוגתא
 איכא מ"ד כהנים מחכפרים צו צמח עזירות ואיכא מ"ד דוקא ישראל ילל
 כהנים, ואין לומר כי לא אמר אלל כהנים שעושים עבודת הקדשות במקדש
 אבל בחוץ ישראל עושים להו, והשתחא מי לא עסקין שהכהן הוא נושא, ועוד
 כתוב ושלח אמו לעזאזל המדברה אלמא ליווי השלים חלוי צ"ג ולא צישראל, ועוד
 "נעשה בעד הכהנים" קאמר, וציועא פרכ שני סעירי (ס"ז) דרשו רבותינו אל
 סרץ גזרה חני ה' גזרתי ולא חמיר מעשה מהו הן. עוד החם חנא דצי ר"י
 עזאזל צא לכפר על מעשה עזאזל ועזאזל פי' מעשה עריות, ושני מלאכי חבלה הם
 מן הכפילים שנחללו לנשים דכתיב ויראו בני אלהים את צנות האדם וגו', ויש
 צמירם שנעשו יצר הרע כמפתח את הצרות לעצירה; ושאל להשיב למינים
 נחשוין. ולפי מה שנתן טעם, מה טעם יתן צמיר וצמיר טמאים שאמרו הכחוש?
 ומיהו א"צן עזאזל כתב טעמים של שגנון גם צנעות טמאים צמירם חלו
 סקראו ס' ה' חיים ולא נפשו לא היה חיים הוא למי שאינו חושש על דבריו
 כי כולם הסתוות כריסן והיה נראה לו כמו שהיה מדבר צדק הקודש; וכן כתב
 (ר"ל א"ע) "לעולם לא יולד הנורה צמעי האשה עד שמקרים הזרע צמעים
 ולאחר שמקרים קולט ריח רע ריח האויר הרי וכו' דמות מדמות, יד מיד רגל
 מקבל, ומה בטמאים אכזרים, שקלים ורמשים ודגים טמאים ועופות וצמעות
 טמאים, כי הטמאים נצטוו חמלה מריח טוב שקיבל ריח האויר והמחוק וכל
 הטמאים לא נצטוו כי אם ממקום העוסקם והנצחאם ואחר הנצחאם קיבל
 ונחמיר צמיר הסי והמחוק וילכו הטמאים; והשתחא ר"ל ס' חויר הסי כמו
 שכתב צמ' האמונות שהאוייר הוא אלוהים והכחיצ הוא צמיר כל הנצחא
 והנוצר והוא נמלא בכל, ומה שאמרו הגזיאים שהוא למעלה צמעים חינו ופושעים
 יכשלו בדברים חלו, כי יעשה חורה וקצלה טרסה להכחיש חורמיו אמת שכתב
 צמ: וצדק אל עליון, היחסי צמעים, ודברי רבותינו הקדושים ומושג יקרו צמעים
 ממעל וגו', וכל דבריו הכל, כי א"כ קלוט לר"ש צמעי פרכ (חולין ס"ט) למע
 אכור? ועוד מה שאמר: נולד יד מיד ורגל מקבל, וכללו אם הם גידמים ועוורים
 מולידים שלמים כמו שאמר (צמולין) וכתב: כי בשביל שהזרע מקרים לריק (ל"ב
 ממחא) מקום נפלימו על הצד, משמע מדבריו חבל אם הזרע מריח יפה לא היה
 מעמא, והכלים הם, דל"כ זרע של סוקים וקמורים יהיה עמא, ועוד ימלא גם
 צמא, דנצלת צמעה אין זה סירחון יוחר ממנו וממא גם צמא, ועוד
 מים חיים מאי קל עזדי סכי? וכתב א"צן עזאזל:

"אין ספק כי כבוד השם בכל מקום וכל העולם מעלה ולמעלה מלא מכבודו
 ואין נדון לומר עולם העליון שהוא מלא מכבודו יוחר מלמעלה כי המלאכים
 דצוקים צאמו כבוד ולצאות מעלה ע"כ אור גדול עד מלא ולא כולם צמיה

"וזה הכבוד אור השם נקרא, מפני השם וכבוד השם ודבור השם, ונחמד מעיני כל
 "מי בעולם השפל ומקום כבודו נסחר מכל ואפי' ממלאכי השרת ושוללים היה
 "מקום ייחוד כבודו. וזה הכבוד שהעולם מלא ועושה כל ומעשה כל, ואינו מדונק
 "צמירם דבר לא בעולם העליון ולא צמלעי ולא צמפל לא צמ"ז ולא צמ"צ ולא
 "ליום הדין כי אם צמפץ כבוד, וצאמו מקום שיש שם חפץ הצורא צין צגוף צין
 "צמליו גוף צין צנעמה צין צמלאך צין צאך צין צימים צין צהרים צין צנחמות
 "צין צדגים צין צחילנות צין צעצעים ויש שם חפץ הצורא, שם הוא מדונק וצאמו
 "דיצוק פעמים נראה אור הכבוד כעין מלאך ופעמים צמירות הלילה, פעמים
 "נראה אורו האור ע"י קול. וכל גיעול ועינוק ורשע ומילוס וליכלוך שיעשה
 "בעולם לא יכלכו אורו ולא ידבקו ולא יקלץ ולא יחמוך ולא יסגר כדמות השמש
 "שהוא אחד ממשרתיו" עד כאן (1).

הנה כל זה לקח מק' האמונות וכו' יכנס כלל שהוא בכל ואינו מדונק
 א"כ ידמיו לריח שהוא כלל ממעות ומכל מקום הריח צא מן הממעות שכתב
 צאור וצאור מעמא, ואם מולל ממא אחר, ודבק צו כמין רוח מסומים על
 הצדדים, וזריחת השמש מה ראה היא, דזריחה היא מאור הממעות מן השמש
 ואור העפל אין צו ממא דומיא ללל הטמא מעמוד האילן וסעית וצאמו כל אין
 צו ממעות. ושוטים הם לחזר אחר חוויות הקדש שאין כל העולם כדלי צמחצמה
 זו וכו' להליל נפשו יזהר ולא ילך אחר שריכות לצם. אך חנו מלמיינים שיש
 אדון העולם והוא יולכו וצמאמו צהוייתו עומד והוא עליון על כל וקדוש לכל
 ויודע מחשבות כלל והכליות אע"ג שהוא גבוה מן הגבוהים וזהו גדולתו וגבורתו
 וכן ממה את הכל צמיר וצמאמו צמיר כן אין לריק להיות בכל מקום לידע
 ענין חולדותיו כי זהו גדולתו שהוא מעל כל ויודע הכל וקדוש לכל.
 ראה כי לא יש לנו לסמוך על דבריהם, כי רבותינו אמרו כי יש שדים בעולם
 צדק דומין לאדם וצדק דומין למלאכי השרת (אגיגה ע"ז אדר"ל ל"ז), ויוסף שידל
 היה לומר דין שידות (פסחים ק"י, עירובין מ"ג, יצמות קכ"ז); ונמס' צרות
 (י) אמרו רבותינו כי לא יכול לראות אורם, ואין עזאזל כתב צמירם ודלי אין
 שד בעולם אבל כח הרוח שמים צו האדם כפי כענין נקרא כך, ומה שכתב
 יצמו לשדים הטעם שיקורו הדעת ממנו כמו עלנים שמעליצים אורו, ומה שאמרו
 שפס דברים נאמרו בשדים, בני אדם הם היודעים לשנות את החולדות כעין
 אורם היודעים עיקר החלומות ואין חמלה הנפש חזיונות וגם הפשדים יודעים
 מולד האדם ומושגים ומונים מה יכול האדם לחלוט צאמו לילל" עד כאן. ולפי
 דבריו [לא] צמנס לוס נצודנאלר להרוג חכמים ונצדנס כי היה יכולים לידע
 מולדו ולידע החלוט שחלם. הנה אצן עזאזל טעם צמירם שהיו מליון אורו חמיר
 וצמר כהן מיד היה יכול להגיע ממקורו גבורות וגדולות שגם המלאכים לא היו
 יודעים (?). ולע"כ שדים כראו לו שישגו בעולם, ושמעתי מצני א"י לא חט
 שם מח ציניהם, כי טעם אמת היה כוכב ציער וצא צין רוצ כלבים שהיו עומדים
 ומעיינים עליו וכלם שחורים ודלי אילו הם שדים, כשילל מצניהם אז נסחכן
 נחלס ועמא מולל. — הכנס כמס גידוף הוא זה שצמירם למלא הויות
 קדושתו צדעת קלה וקצרה ועוסקים צזה וצמירם צמיר כן להגיע לדיוקן.

(1) ראה הכא"ע צמ' חשא: ומה האחד אין לו חמונה והוא כדרך כלל לכל החמונות כי
 מאמר ואלו ודברי סכס"ט ואם צמ"ט דף נ"א.

וצעני כדלח שמחליפין כדלח וסיר הייחוד שעשה ר' צלל אל מחכמת ספר
כאמונת, האומרו נחזקים במדברים כילד הוויתו צכל והרי זה מחקר ומגדף, דבר
אלא ילח מפי חכ"ך ודברי רבותינו, ולא עוד אלא שמחשיבין אותם כאשר נחזנו
למעלה בדלות צדקות מדברי תורה ודברי רבותינו.

עוד כתב אבן עזרא "כי כסא הכבוד הוא גלגל הגדול מכולם והתשעה
מחלגלים ומשחקים כנגד המקומות וזה עומד עדי עד ונושא כל, כי כל התשעה
גלגלים שמזורים ומחלגלים סביבות העולם אין כל המקומות שוות בקדושה, אבל
זה הגדול העשירי הנושא את כולם עומד בקדושתו עדי עד, ועוד כי השמים
עומדים על עמודים לעדי עד, אבל חיות הקודש ואופנים והכרובים ומשמלים
מחלגלים תחת כסא הכבוד". והשתלשל אס הגלגלים מתקנים את הארץ ועולים
ויורדים למעלה למטה כאשר למדנו רבותינו, "במזלות של עש"ת סל"ז מע"ק
ג"ד, ח"כ ח"ך חיות ואופנים תמיד למעלה הלא (כ"י אלא) פעמים מתקרנות
לקרקע, כשהם למעלה עומדים על גלגל וכשהגלגל יורד תחתיהן למטה אז גם
רשטיהן יהיו למטה ויכולין ליפול למטה ולא ימלא מקום צדולי גלגל העשירי
שאנו זו במקומו, ור"כ מי יעלה אותם להיות למעלה על גבי גלגלים כדחלה.
ואם מחלגלים צדוק סביב לפון ודרום ח"כ מאי קאמר שמחלגלים סביבות כסא
הכבוד, והלא אדרבה הם צחוק כ"ה שהרי גלגל העשירי שהוא כ"ה עודף עליהם
מצחוץ, וזו הקטיף יש להקשות נמי אם מחלגלים מלמעלה למטה. — וכתב
השם שהוא אלהי האלהים נתן כל האלהים קדושים שהוא נורח אמת שאינם
... ולא בגופות וחלק מכבודו עליהם ונתן להם רשות" (?) זה הדבר נוסף
לקבלת המינים ומתקורות שלהם כמו שכתבנו למעלה. — וכתב צדק שער ישראל
שאמרו עשה לנו אלהים כסדרים כבוד מונה צדוק גויס כמו שחונס צדוק אמת.
מלא כל הארץ כבודו אין סוף מקום צעולם שיהא יולל מחזקתו כי אין אילן ואבן
ועשב שאנו עומד באויר וכו' כל אלהים שיים צין סי צין את האדם צין נשקף
צין נעקר האילן אינו יולל מכם השם הנכבד". כל זה לקח מן האמונות, אבל
אומרים הדברים בחילוף, מוסקי ומגלע, כי כיון שפחת להם הפתח שגמר צדוק
וחיקן מה יש לו להיות כבוד, כל אחד מחדל לשונו וליישב בדמיון. והכבוד
ופעמים תמתיך ואומר על זה סתמו חכמינו לומר כך, ואין הנידון דומה לראשית,
כמו שאמר שאין שד צעולם וחכמים דברו וצני אדם שרעושים ואששים, ופמו
שכתבו "חכמינו אמרו כי מולאים את האור (כ"ל האש) מן המים (סוף צינה)
ורבים אין מצינים, וידוע כשאור השמש מגיע אל הארץ מתהפך למעלה צעבור
עוצי הארץ ומתממים האויר הסמוך אל הארץ ואותו המימיות מתקצץ ועולה
בתמרות עשן, ואלה העננים הלצנים והלדומים מרוב חמימות חמה, וכן כשמגיע
אותו המימיות על פני המים מתהפך למעלה צעבור עוצי העים ואותו האויר
קר מפני שהוא המים וגם המים עלמם קרים שהם עדים מלקבל חמימות וזו
גלגל המים". משמע מדבריו שאור וחמימות חמה נוקעים ונוצעים למטה ונשצל
שאין יכולין לצקע הקרקע מפני עזים עולים למעלה ונוצעים עננים אדומים
של אש וכן נוקעים על הימים ואינם יכולים לעבור מפני עוצמת האש ועולים
למעלה ונוצעים עננים קרים ומתמלא הם של מים, ומליכ שכתבנו צדוק
לאלה חסדולות צלל עשם ונלא פירוש, ועוד לפי דברינו כגון המים יולאים מן
האש שע"י חמימות עולים למעלה מן הימים ולא האש מן המים. עוד כתב "כלל,

כל מה שעושה הק"צ אינו עושה כי אש ע"י שילוחיו וע"י הכבוד הגדול הנסתר
מעין כל והכל שואלים איה מקום כבודו, הכבוד שעל כסא הכבוד, ושם הכל
דעת חכמה ומצוה יראה עליה חושים תמיד ואמת לדק ומשפט כח וגבורה וכל
עוצ והוא הפלח העוצ כולו אבל הפלח שהכל צו הוא רק דעת לצד לו חכמה
לצד לו חכמה לצד לו יראה לצד, ויש מלאך הנצח מלאך הדעת יש מאור
החכמה יש מאור החכמה, ונראה שכל יום מתחדשין מאור אחר שהולכין אותן
הנצחין, ולכן מספר לנהר דינור, ונצחין אחרים מאור אחד ליום אחד והולכין
ושצין כן עדי עד, כי נהר דינור לעליונים כארץ לשפלים, ומאורו אור נצחיים
סמלכים שאמרו חכמינו שממונים על צני אדם, לכל אחד שני מלאכים. ותחת
הרקיע החשיעי שמיני שצו גלגל המזלות מקבלין כח העליון מאותו האור, ויש
מגידים על הדעת ויש שמגידים על החכמה ויש על הכח, ותחת השניעי שצפה
גלגלים שמקבלין כח האור העליון ע"י מזלות לפי מחכמת תולדות ונערכותם
שם נערכין תחתיהן ותחתיהם השפלים שמקבלין כח האור העליון ע"י המזלות
והמשרתים הנערכין עליהן ומעיינן על מקומם של מעשיהם ועל תולדותם.
והשם שם נשמה צדוק מאור המלאכים העליון עלי המלאכים, (1) ואם היא חכמה
מוצאת לתולדותה מאמר לוקח ואם אינה חכמה מוצאת אחר כבוד". עד כאן דבריו
ופירושו וכן אם רוצה לומר כבוד צדוק רקיע עשירית וכן כסא הכבוד וכן צדוק
הכבוד הגדול הנסתר מעין כל שעליו נאמר כי לא יראני האדם — וס' האמונות
כתב שהיא נורה מנושאה ומתעלה צדוק מלאכים ונקראת כבוד ה' ועליה הוא
אומר ראיתי את ה' יושב על כסא — ועל אילו הדברים קאמר כל מה שק"צ
עושה אינו עושה אלא ע"י שליח באותם שעל רקיע עשיית עושים שליחות מכל
מה שנצח להושיע למטה מהם; ואם דעת חכמה חכמה וכל מדות קודמות וקרא
לו הפלח העוצ כולו אבל הפלח שהכל צו הוא רק דעת לצד חכמה לצד וכל מיני
מדה ומדה לדבר ועם כולם משמש אור דעת אור חכמה אור ענה וכן אור לכולן, וכל
כך הוא גדול רקיע עשירי שרקיעים שחתמו נצחין כנקודה כנגד העליון והרי
יש בעליון כמו חלונות וצוקעים אותם חלונות שהם כל אחד לצד על הרקיע
שחתמו שהוא חשיעי ומאורה אורה של כך כל אחד נצחיים המלאכים מזה יקום
מלאך של חכמה ומזה של חכמה ומזה של דעת וכן נולד זה המאור של ששם וזה
מאור של סיר וכל מאור שולד מאור המוצק. . . (מכאן ולהלאה חסר צכ"י).

(1) למעלה צדוק . . . ככתבה בגלגלן הכ"י הגהם צלי צין וז"ל: חכמה (?). פנה פירשו כדומה
במלחא גבי ה' אים מלסמה יש גבור חסר צן ארבעים אינו דומה לכן ששים אצל מי
שאמר והיה העולם אינו כן אלא אפי' לא שנית, ועמה ראה למי נאמין למי פסוק זה
לרבותינו החנאים או לשיחא צעלה שלו ועל פירושו הקנו. הק"צ גלגל ונצחין (?). וגם
לפי דבריו כי אל קנא כי אל רחום אש היה כך כי משחנס נמלא שבער בעיקר המורה
ע"כ ונראה כי צדוק הפסג אחד על דברי המחבר לעיל. . . על מה שהשיב שם על
השם ומה שכתב בי אפי' ה' לא שנית וגו'. . .

יכולה להסתכל בו, וכל המסתכל מת הוא מיד, וכל הנביאים ראו מתוך איספקלריא שאינה מאירה באור כחוש, ונדמה להם שראו מראה, זהו כמו ארם זקן שאורו כחוש ורואה את הנמוך כאלו הוא גבוה זה אחד כשנים וכן כיוצא בהן, וזה ביר הנביאים אדמה¹, כלום מראה שרואין דמיון הוא ולא עיקר, ומשה רבינו נסתכל בכבוד ובהוד שכינה באספקלריא המאירה מאחורי הוד שכינה, [ו]כיקש יותר מראה מן ההוד ולא נתן לו, ובעיניו הזה מפור' בר' ויקר' רבי² מה בין משה רבינו לכל הנביאים שכל הנביאים ראו מתוך ט' אספקלריות, וכמראה (מראה) המראה אשר ראיתי כמראה אשר ראיתי בבואי לשחת את העיר ומראות כמראה אשר ראיתי אל נהר כבר ואפול על פני³, ט' לשוני מראה נאמ' ביחזקא' רמז לט' מראות מחיצות שמהם ראו נביאים את הכבוד, והוא על דרך משל כאשר כת' לפניו משה רבי' ראה מתוך איספקלריא אחת, שני' (ב)[ו]מראה ולא בחידות⁴, ורבנ' אמרו כל הנביאים ראו מתוך אספקלריא וכלכת⁵, [ו]כיד הנביאים אדמה ומשה רבינו ראה מתוך איספקלריא מצוחצחת, שני' ותמונת ה' יביט, הרי ד' יהודה בר' אילעי ורבנן כולן שווין, שראה משה רבינו שלא כראיית כל הנביאים, הנה בין דגרים תנאי הוא (והוא) והוא רבי בר' אילעאי ורבנ', בין מאן דגרים בלא תנאי, נתברר פי' שמועה זו מי' אין דבר מבורר ראית דמות ידועה, שהרי יחזקא' שפי' מרכבה לא הזכיר אלא רוח גדולה וען⁶ גדול ואש מתלקחת ומתוכה כעין החשמל מתוך האש, אבל דברי הכל ההוד והכבוד (ו)הגדול הוא הוא כבוד השכינה לא נתנה רשות להסתכל בו לכל ברייה, וכל מי שהוא חכם מבין מדעתו, אבל לפרש יותר מזה בהוד השכינה לא נתנה רשות, ע"כ בפר"ח⁷, מח שכת' בויקרא רבי' שכל הנביאים ראו מתוך ט' איספקלריות הפי' כאשר ראיתי כת' בכתב תמים⁸, כל היה ואופן ומלאכים וכרובים הצופים הורו ועוזו ותפארתו באיספקלריא המאירה, כנגדו מאור כבודו, לא ראשונה ושנייה ושלישית זריחת הורו מזו [9]זו אלא למאות אלפים ולרכבות זו אחר זו, ובאחרונות מתראה למלאך לפי כחו ולשרף לפי כחו, וכל שכתו גדול ויכול לסבול צופה מן הפנימית, וכל שאין כוחו גדול צופה מן החיצונית, והמלאך והשרף והנביא באספקל' הראויה לו, ורואה את הכבוד בקרוב לו, ומבור שהוא שם רבר ואינו כן אלא רחוק ממנו כמה וכמה, להבדיל נר שדולק ויש כמה מחיצות של זכוכית האורה זורחת מזו לזו עד שאחרונות אורם פחות מן הפנימית, וכל הנביאים ראו בט' מראות מחיצות ומשה רבי' צפה מתוך איספקלריא המאירה אחת, שני' (ב)[ו]מראה ולא בחידות ותמונת יי יביט, ושאר הנביאים ראו מן האחרונות, שהייתה להם של משה מאירה ובשעת מותו של משה ראה יותר באיספקלריא המאירה עד שהייתה

(1) חושע י"ב י"א. (2) פי' אות י"ד. (3) ביחזקאל ט"ג ג', ישגם ח' לשו' מראה ומראות הם ב' הרי ט'. (4) במדב' י"ב ח'. (5) צ"ל: [מל]וכלכת. (6) צ"ל: וענן. (7) הפי' מובא מתם בפי' ספר יצירה לברצלוני ע' י"ב, וע' באוה"ג יבמות ע' 123, וע' 314, ע' בפי' אמונות ודעות, מאמר ב' ע' 66, וע' בפי' הר"י בכור שור, הוצ' יעללינעק ע' 153. (8) קטע מ.הכתב תמים לר' משה בר' חסדאי הדפוס קירכהיים באוצר נחמד ח"ג, את הפיסקא שלפנינו לא מצאתי שם.

אותה שבחיו איספקלריא שאינה מאירה כנגדה, כדמוכח בסוף ספרי י. כתבתי פי' כל הנביאים ראו מתוך מ' איספקל', וראיתי בפר"ש מיחזקא' 2, בויקרא רבה וכמראה המראה במקרא כתובין שבע מראות 3 ומתוכן היו רואין הנביאים חוץ ממשה רבינו שהיה רואה מתוך מראה אחת לפיכך איספקל' שלו מאירה ורואה ממש, וזהו שיסד הפייט 4 מחזות במצוחצחות בשבע מחזות ע"כ. אמר ואמונה כי באותו פסוק ח' מראות, אלא כך רוצה לומר, מראה אחרון שהוא אשר ראיתי על נהר כבר ואפול על פני, כן פירושו אשר ראיתי בשבע מראות, וזה לשון הר' אלעז', שכתו' כשעור קומה 5, כל היודע שיעורו של יוצר בראשית מובטח אני בו שהוא בן עולם הבא ואני ור' עקיב' ערבים בדבר, פי' לבורא אין קץ ואשר נאמ' בפסו' על הכורא שיעורו במדרש מה דב' 6, גדול אדונינו ור"ב כ"ח בנים ר"ל'ו אלף רבבות שמים בזרת תיכן, לעינין הנבראים הוצרך למידה להראות לנביא כמ' שאנו יודעים הכוכב הגדול בשליש ישוב והוא בעינינו כאגוז, כן מראה הכבוד, ראו יראי השם בשכל לבם, אבל לבורא אין קץ והוצרך להיות עינין הכבוד שיהא של יוצר בראשית והלא אין קץ, אלא שרוצה לומר השיעור הוא דבק 7.

בריבואות, ריבוא לשו' נקבה, כמ' שש דבוא דעור' 8, כל הקהל ארבע רבוא 9, בהיכלות משוכללות, שבעה היכלות של מעלה הם משוכללות גמורות בבינינם, כתרנ' ויכולו השמים 10 ואישתכללו, ושוריא שכלילו 11, פי' החומות נגמרו, בסילסול הוד, כמ' סלסל(י)ה ותרומסך 12, כהנים נהנו סילסול בעצמן 13, לשו' פאר ושבת, בהיכלות משוכללות, אף כי מהיכל, בהכלי סלך דמשלי 14, מן היכלי שן מי מיני שמחוך דתהילות 15, וכיואל 16 ומחמדי הטובים הבאתם להיכלני[כם], ולא נכתב בהיכלות סלך ולא להיכלותיכם, נמצא בהושע 17 וישכח ישר' את עושיהו ויבן היכלות, משוכללות, מאין לפייט כי ת' היכלות לנקיבות, הלא יתכן שיהיה כמ' ת' לוחות, שהם זכרים, כתובים באצבע אלהים 18, וכן ת' נירות, אע"פ שהם זכרים, שני[ו] שבעה נרותיה עליה 19, ולא כתב שבע, ובם כסאות מנושאות, בכל רקיע היכל וכסא 20 רם ונישא, כל חכם לב יבין מה שאמ' רבותי 21 ז' דברים קדמו לעולם וכסא אחד מהם, שני' נכון כסאך (לעולם) מאז 22, כסאותיך לא נאמר אלא כסאך, וכת' עד דכורסון דמיו 23, ואמר' באין דורשינן 24 אחד לדין ואחד לצדקה.

- (1) דברים פ"ט שני' אמר לו בעיה'ו אי אתה רואה וכו' אבל אתה רואה בעולם הבא.
- (2) למ"ג ג'. (3) ברש"י שם: "תשע מראות כתובין במקרא זה ומתוכן וכו'", וכבר ראינו שפי' רש"י שלפניו ליתוקאל היה שונה מפירוש שלפניו. (4) בקדושה של יום ב' דסוכות.
- (5) ברויאל המלאך ליא א'. (6) ע' לעיל ע' 193 הע' 1. (7) ע' בסודי רויא ע' ל"ב.
- (8) נחמ"י ז' ע"ב, וצ"ל: שתי. (9) שם ס"ו. (10) ברא' ב' א'. (11) עור' ד' י"ב.
- (12) משלי ד' ח'. (13) קרושין ע"ז א', ירושלמי כבורים פ"א ה"ה ושי"ג. (14) ל' כ"ה.
- (15) מ"ה מ'. (16) ר' ה'. (17) ה' י"ד. (18) שמות ל"א י"ח. (19) זכרי' ד' ד'.
- (20) ע' בית המדרש פ"א ע' 132, ח"כ ע' 40, וסודי רויא ע' מ"ו. (21) פסחים ג"ד א', גדרים ל"ט ב', מדר"א פ"ג, ב"ר פ"א אות ד' ועור.
- (22) תהל' צ"ג ב'. (23) רניאל
- ו' מ', וכת': די ברסון. (24) חגיגה י"ד א'.

הרמב"ן

טורי אמונים		אמונים
נכר	בית	טוב
מרחק מן הכפר		אין ישראל

<p>מלכות לשון</p>	<p>עץ אשך והוא עץ האשה</p>	<p>והוא עץ האשה</p>	<p>ענין אשה הוא עץ האשה</p>	<p>ארץ ישראל</p>
	<p>והוא עץ האשה</p>	<p>ענין אשה הוא עץ האשה</p>		

וְהָיָה כִּי יִלְדָּה

338